

26-XI-2017

Cuvinte alese

de

Sfîntul

Ioan Gură de Aur

01 - Viața pămîntească asemuită cu o reprezentație de teatru

La amiază, la teatru, cortina se dă în lături - și actorii, în ceață, își fac intrarea, avînd măști pe față. Ei recită o povestire veche, arătînd prin vorbe, desfășurarea întîmplărilor.

Unul se înfățișează ca filozof, și nu-i filozof; altul rege, fără să fie, ci numai îmbrăcat ca un rege, căci așa e piesa; altul face pe doctorul, fără să fi îngrijit nici măcar un lemn, ci numai îmbrăcat ca doctor; altul face pe sclavul, cu toate că-i slobod; celălalt pe profesorul, fără să aibă știință de profesor. Ei nu par ceea ce sînt, ci par ce nu sînt: doctor, filozof din pricina părului care-i împodobește masca, soldat, din pricina uniformei, etc.

Prin înfățișarea ei, masca ne dă o închipuire, dar nu face mincinoasă firea, ci numai îi ascunde adevărul. Atîta vreme cît privitorii stau și se uită, măștile nu se mișcă de pe fețe; dar cînd s-a lăsat seara, cînd spectacolul s-a isprăvit și privitorii au plecat, măștile au fost aruncate. Cel care făcea pe regele la teatru, odată plecat, devine iarăși fierarul de toate zilele; cel care pe scenă era slobod, afară de scenă e rob iarăși...

Așa-i și cu viața și cu moartea. Lumea e teatrul; stările omenești: bogăția, sărăcia, puterea, supunerea și altele, sînt măștile actoricești. Cînd ziua aceasta se va risipi - și va veni noaptea cea de spaimă, căreia mai degrabă i-am zice ziuă - noapte pentru păcătoși, ziuă pentru cei drești - cînd reprezentația se va sfîrși și măștile vor fi aruncate, cînd va fi cercetat fiecare pentru faptele lui, nu fiecare pentru bogăția lui, nu fiecare pentru rangul lui, nu fiecare pentru puterea lui, ci fiecare pentru faptele lui: judecător, rege, femeie sau bărbat; cînd ni se va cere o viață și niște fapte virtuozose, fără să fie luate în seamă nici rangurile strălucite, nici neînsemnătatea sărăciei, nici tirania disprețului; cînd ni se va zice: Înfățișați-Mi fapte, de ești rob, mai nobile decît acele ale unui slobod, de ești femeie mai vajnice decît acele ale unui bărbat; o, atunci, cu măștile căzute, se va arăta adevăratul bogat și adevăratul sărac!...

02 - Multe din așa-zisele bunuri sau din așa-zisele rele nu sînt la o adică, nici una nici alta

Sînt lucruri bune, lucruri rele - și lucruri de mijloc - și printre acestea din urmă, unele par mulțimii că-s bune sau rele, fără să fie. Dar li se zice așa și sînt luate așa. Ca să fiu înțeles mai bine în ceea ce vreau să zic, mă voi sluji de pilde.

Sărăcia, în ochii celor mulți, trece drept un rău, și dimpotrivă, ea nu-i. Dacă cel sărac e veghetor și înțelept, sărăcia lui poate chiar ucide tot răul.

Dimpotrivă, bogăția este ținută, de obicei, drept un bine - și ea nu-i îndeobște, dacă nu-i folosită cum trebuie. Dacă bogăția ar fi un bine în chip neclintit, cei ce o au ar trebui să fie niște oameni de bine; dacă bogații nu sînt toți virtuoși, ci numai cei care-și folosesc bine bogăția, este limpede că bogăția nu-i un bine într-un chip neclintit și nici prin ea însăși, ci că-i pusă la îndemîna oamenilor, ca o unealtă a virtuții. Dacă, la rîndu-i sărăcia ar fi un rău, toți săracii ar fi răi.

Dar cum mulți din ei au cucerit cerul, se dovedește că sărăcia nu-i un rău. Dar mulți se ridică împotriva lui Dumnezeu, din pricina sărăciei lor. Aceasta nu-i însă din pricina sărăciei, ci din aceea a propriei lor nebunii și a slăbiciunii lor în duh. Dovada ne-o dă preafericitul Iov. Se afla în cea de pe urmă sărăcie, în fundul prăpastiei mizeriei - și cu toate acestea n-a ridicat cuvînt asupra lui Dumnezeu, ci necontenit Îi mulțumea, zicînd: *Domnul a dat, și Domnul a luat, binecuvîntat fie Numele Domnului!*

Iar unii au devenit răpitori și lacomi prin bogăție. Nu prin bogăție, ci prin nebunia lor. Tot Iov aduce dovadă și aici. Bogat cum era, nu numai că nu rîvnea lucrul altuia, dar dăruia din al său, iar străinilor le dădea găzduire. Casa mea - zicea el - e deschisă oricărui străin care vine la mine. Avraam, care așîșderea era foarte bogat, cheltuia totul pentru trecători. Nici unul, nici altul nu ajunseseră hrăpăreți prin bogăție, cum nici Iov și Lazăr nu ridicară cuvînt de ocară asupra lui Dumnezeu, din pricina sărăciei. Amîndoi, cu toate că nici măcar hrana trebuitoare n-aveau, se arătau de-o strălucire atît de curată, încît Dumnezeu Cel ce cunoaște așa de bine gîndurile cele tainuite, mărturie a dat celui dintîi, iar celălalt fu răpit din lumea aceasta în alai de îngeri, avînd parte de fericirea veșnică.

Asupra bolii vom face aceleași însemnări. Dacă ea ar fi un rău, cei ce-o suferă ar trebui, numaidecît, să fie răi. Așa, Timotei ar fi trebuit să fie rău, el, care avea o suferință așa de grea. *Să nu mai bei numai apă*, - îi zicea Pavel - *ci să iei și cîte puțin vin din pricina stomacului tău, și din pricina deselor tale îmbolnăviri*. Pentru aceasta Timotei n-a fost rău. Departe de aceasta, vrednicia cu care și-a dus neputința i-a prilejuit o răsplată încă mai mare.

Așadar, boala nu-i un rău întotdeauna. A mai fost un proroc ai cărui ochi fuseseră atinși de un rău de care nu se putea tămădui. Dar acesta nu l-a făcut rău. El prorocea, dezvăluia viitorul, iar neputința lui nu-l împiedica deloc să fie plin de virtute.

Dimpotrivă, sănătatea nu-i totdeauna numaidecât un bine. Nu-i un bine, când nu ne folosim cu onestitate de ea. Când ne slujim de ea pentru un scop ticălos sau pentru a o petrece în trîndăviei, căci și trîndăvia este vinovată! Pavel a zis: *Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănînce.*

Iată lucruri bune, rele sau mijlocii, după folosința pe care le-o dăm. Așa că la ce bun să vorbim de sănătate și de boală, de bogăție și de sărăcie? Ceea ce chiar în ochii celor mulți, este binele cel mai mare, viața, și ceea ce e culmea răului, moartea, - nu sînt nici un bine nici un rău în chip neclintit. Și ele încă, sînt lucruri bune, rele sau mijlocii după duhul oamenilor.

Ce vom zice? Viața e un bine, dacă o folosim cum se cuvine. De-o folosim spre-a păcătui și-a răpi, nu poate fi un bine. Și la împlinirea aceasta, moartea se arară a fi bună de rîvnit. Pe de altă parte, moartea, care după părerea celor mulți, este aceea de care trebuie mai cu seamă a fugi, poate fi o obîrșie a multe lucruri bune, când are o pricină cinstită. Dovada ne-o dau mucenicii, pe care moartea i-a făcut cei mai fericiți dintre oameni.

03 - *Despre încercările celor dreți*

Ades aud zicîndu-se: Dacă Dumnezeu ar iubi pe cei săraci, n-ar îngădui ca ei să fie săraci! Alții, văzînd un om căzut pradă unei neputințe, unei boli lungi, întreabă: Ce s-au făcut milosteniile acestora? Ce s-au făcut bunele lor fapte?

Ca nu cumva să cădeți într-o asemenea greșală, să cercetăm în amănunțime această chestie.

De vreme ce nici un om înțelept n-ar putea să disprețuiască binele și să îndrăgească răul, cum vom îndrăzni să punem în sarcina Domnului asemenea gînduri?

Cum să credem că Dumnezeu poate disprețui pe cei ce se află în sărăcie, chiar virtuoși, și iubi pe cei ce sînt în îmbuibare, chiar stricați fiind? Cum să ridicăm o asemenea blasfemie și să nu ne dăm seama de grozăvia judecării noastre?

Ca să depărtăm o asemenea greșală, băgați bine de seamă ceea ce-I place lui Dumnezeu și ceea ce nu.

Pe cine iubește El? Pe cel care ascultă de poruncile Lui! Pe acela îl voi iubi - și către el voi merge. Nu către bogat, care se bucură de sănătate, ci către cel care ascultă orînduirile Mele!

Și care-i acel pe care-l aruncă de la Sine? Cel care nu-I împlinește poruncile. Așa că de vedeți un om care nu împlinește poruncile lui Dumnezeu, fie el sănătos, fie stînd pe multe bogății, așezați-l printre cei pe care Dumnezeu îi alungă de la Sine.

Și dimpotrivă, omul plin de virtute, chiar bolnav sau lipsit, socotiți-l între cei iubiți de Domnul. Căci în încercări se arată semnele prieteniei Dumnezeiești - și nu în îndestulări pămîntești. N-ați băgat de seamă, chiar în lumea aceasta, că prietenii căpeteniilor de oaste, sînt acei care în lupte stau cei dintîi în bătaia primejdiilor, primesc răni, sînt trimiși în depărtate iscodiri? N-ați auzit oare că Domnul încearcă pe cel pe care-l iubește, și că lovește cu nuiaua pe fiecare din cei ce și-I alege de copii ai Săi?

Dar mulți se poticnesc de cele ce văd. Greșeala nu-i în ceea ce văd, ci în propria lor puținătate de minte. Nu aici ne vine răsplata pentru truda noastră. Aici munca, dincolo premiile și cununile. Nu căutați așadar în ceasul luptelor, în ziua bătăliei, pacea și odihna... Nu amestecați vremile!...

04 - De ce unii răi sînt pedepsiți din lumea aceasta, și de ce nu toți

Cineva a zis: Iată, acela, bogatul, care săvîrșește asupra, răpirea, nedreptatea - care în fiecare zi răpește din cele ale săracilor, și nu are nimic de suferit!...

Și iată altul, care-și petrece vremea în bunătate, în cumpătare, în dreptate, și care-i împodobit cu toate florile virtuții, și cu toate acestea se zbate în sărăcie, în boli și în alte necazuri. Așadar, acestea vă scandalizează? Da. Atunci, dacă vedeți mulți din cei ce săvîrșesc răpiri, loviți de pedepse - și pe alții sau chiar pe unii din cei ce trăiesc în virtute bucurîndu-se de îndestulările pămîntești, de ce nu întoarceți judecata și nu dați dreptate Domnului?

Pentru că tocmai aceasta este ce mă scandalizează mai mult.

De ce dintre doi oameni răi, unul e pedepsit, iar pe celălalt îl ocolește pedeapsa? Și dintre doi oameni buni, de ce unul e îndestulat, iar celălalt trăiește în încercări?

Aceasta este tocmai o prea înaltă arătare a Dumnezeieștii înțelepciuni. Dacă Dumnezeu ar pedepsi aici pe pămînt, pe toți cei răi și ar cinsti pe toți cei buni, zadarnică ar mai fi Ziua Judecării!

Dacă, dimpotrivă, n-ar pedepsi pe nici un păcătos și n-ar da cinste nici unui drept, răii ar ajunge mai răi și încă foarte răi, și acei cărora le place a huli pe Dumnezeu, încă și mai mult L-ar huli, și ar zice că înțelepciunea este cu totul lipsă de la cîrma acestei lumi. Așa că dacă acum, cînd răii sînt cîteodată pedepsiți, iar bunii cîteodată răsplătiți, ce s-ar zice dacă nimic din acestea nu s-ar petrece? Ce cuvinte nu ar rosti?

Pentru aceasta Dumnezeu pedepsește pe unii răi și nu pe toți - și cinstește pe unii buni, dar nu pe toți. El nu pedepsește pe toți păcătoșii, ca să vă încredințeze că este înviere.

Pedepsește pe anumiți, ca să sensibilizeze prin teama pe care le-o strecoară în suflet, pe indiferenți. Asemenea El cinstește pe unii buni, ca să atragă prin dulceața acestei cinstiri și pe alții la dragostea de virtute; dar nu-i cinstește pe toți, ca să vă facă să înțelegeți că este o altă vreme cînd toți își vor primi răsplata. Dacă ar fi toți răsplătiți aici, după virtutea lor, greu s-ar mai putea crede în înviere, și dacă nimeni n-ar fi răsplătit după virtutea lui, apoi mulțimea omenească s-ar face încă și mai indiferentă.

Iată pentru ce Dumnezeu pedepsește pe unii și nu pedepsește pe alții. El slujește astfel și celor pe care-i pedepsește, spălînd răutatea unora și făcînd pe alții mai înțelepți prin pedepsirea acelora...

05 - Bucuria lăuntrică nu poate fi răpită omului de bine

Ceea ce ne trebuie, este ca ținta tuturor faptelor noastre și tot ceea ce ni se întâmplă, să fie iubirea de Dumnezeu.

Cînd vom avea adînc înfiptă această rădăcină în sufletul nostru, nu numai bunul trai, cinstirea, rangurile, luările în seamă, - ci și defăimările, vorbirile de rău, ocările asuprașilor, chinurile, toate acestea într-un cuvînt, vor purta pentru voi roade de bucurie.

După cum rădăcinile pomului sînt amare și cu toate acestea din ele ies roade care ne plac, tot așa întristarea după voia lui Dumnezeu ne va aduce o mare bucurie.

Știu cei ce adesea s-au rugat și-au vărsat lacrimi în suferință, cîtă bucurie au cules, cum și-au simțit conștiința curățită și s-au ridicat de jos cu o și mai mare nădejde.

Cum totdeauna am zis, nu din firea lucrurilor, ci din înclinările noastre se ivește neconținut întristarea sau bucuria. Așadar de vom face ca ele să fie ceea ce se cade să fie, avem bun temei de bucurie neamestecată. Cît privește trupul, felul văzduhului și înrîuririle dinafară îi pricinuiesc mai puțin rău sau mai puțin bine decît propria lui alcătuire. Tot asemenea este și pentru suflet, ba încă mai limpede, căci asupra trupului vine de se năruie trebuința cea trupească, pe cînd pentru suflet, totul atîrnă de voință.

Dacă rîvniți după mulțumire, nu urmăriți bogăția, nici sănătatea trupească, nici slava, nici puterea, nici luxul, nici ospețele desfătătoare, nici veșmintele de mătase, nici ogoarele mănoase, nici casele arătoase, - nimic asemenea acestora.

Ci căutați înțelepciunea cea după Dumnezeu și alegeți calea virtuții. Și nimic din ce este, nimic din ce poate fi, nu va avea tărie să vă mîhnească. Ce zic eu să vă mîhnească? Ceea ce mîhnește pe alții, vouă vă va spori bucuria!

06 - Remușcarea

Înainte pedepselor din viața de dincolo, chiar în lumea aceasta, cei răi, trăitori în păcat, sînt pedepsiți. Nu-mi vorbiți fără să nu-l fi văzut mai îndelung pe omul acela care se bucură de-o masă îmbelșugată, care-i acoperit cu veșminte arătoase, care merge înconjurat de alai de slujitori, care știe să parvină, ci cugetați la conștiința lui. Veți vedea acolo o mare neliniște pricinuită de păcate, o temere neîncetată; mintea ridicîndu-se ca într-un tribunal pe jilțul regesc al conștiinței, făcînd pe judecătorul și chemînd să vină sub chip de călăi, toate gîndurile rele, voința ticăloasă, sfărîmînd-o în lovituri din pricina greșelilor săvîrșite, dojenind-o cu asprime, chiar cînd nimeni n-ar ști de aceste greșeli, ci numai Dumnezeu care Singur le vede pe toate.

Cel ce săvîrșește adulterul, chiar cînd e nesfîrșit de bogat și nimeni nu-l învinuiește, neconținut se învinuiește pe el însuși; plăcerea îi este clipă, apăsarea - durată... El duce cu sine un gîde nemilos: conștiința lui!

Se osîndește pe sine, n-are răgaz să răsufle: în pat, la masă, noaptea, adesea în vis, vede nălucirile păcatului său, are destinul lui Cain, este neliniștit și plînge pe pămînt - și fără ca nimeni să știe, duce în el fără încetare un foc. Aceeași soartă au hrăpăreții și tîlharii. Aceeași lacomii și într-un cuvînt, toți cei ce trăiesc în păcat. Iar să poți cumpăra pe acest judecător lăuntric, - e cu neputință!

07 - Zgîrcitul și osînditul la ocnă

Zgîrcenia nu lasă pe iubitorii ei să se bucure de o stare mai bună decît cei osîndiți la ocnă. Ca să ne dăm seama cît de nefericiți sînt, ascultați vă rog cum e cu unii și cum e și cu ceilalți.

Se știe că pămîntul din care se scoate sarea, are în adîncimile lui întunecoase, multe ascunzișuri. Ocnășul primește cînd intră în ea o lampă și un tîrnăcop, și mai duce cu el o mică sticluță din care picătură cu picătură varsă untdelemn în lampa sa, căci după cum am spus, acolo chiar în miezul zilei stăpînește un întuneric fără egal. Cînd vine vremea să-și ia necăjita-i hrană, el, osînditul, nu știe cît e ceasul. Dar temnicerul deasupra capului lui, zguduie prăpastia cu glasul său. E semn că ziua s-a sfîrșit. Nu vă cutremurați de o asemenea priveliște?

Să vedem însă, dacă zgîrciții nu îndură suferințe încă și mai crude ca acestea. Au un temnicer încă mai aspru - zgîrcenia - cu atît mai neînduplecat, cu cît trupul lor le ține sufletele în obezi. Și întunericul în care zac e încă și mai groaznic decît acel din ocnă; în locul unde merg, îl duc cu ei. Ochiul sufletului lor e stins.

Așa că Hristos îi socotește întru totul nefericiți cînd zice: *Așa că, dacă lumina care este în tine este întuneric, cît de mare trebuie să fie întunericul acesta!* Ocnășii au măcar o lampă care-i luminează, zgîrciții nici chiar pe aceasta n-o au, așa că la tot pasul cad în prăpăstii. Ocnășii cînd vine noaptea ies la lumină și se adăpostesc în lăcașul deschis nefericiților zilei, adică somnul, cît despre zgîrciți, ei nu au acest privilegiu din pricina lăcomiei. Pînă și noaptea îi frămîntă grijile și fără ca nimeni să-i tulbure, chiar în miezul celei mai mari liniști, ei se macină în sine!

08 - Dorința de răzbunare aduce nefericire

Crezi că te răzbuni asupra aproapelui, dar te chinuiești pe tine însuși. Te dai în brațele pornirii ca unui călău lăuntric care te împresoară din toate părțile; și-ți sfișii liniștea. Ce poate fi mai nefericit decît un om mereu stăpînit de mînie?

Ca și nebunul furios care nu se bucură niciodată de liniște; care e fără încetare în fierbere, zi de zi furtuna gîndurilor lui se întetește și își aduce aminte de vorbele și faptele celui care l-a jignit, îi aude numele. Se umple de grea mînie, ca fiara - și se frămîntă în sine fără încetare, îl zărește numai; iată-l căzut pradă groazei, tremurului, ca și cum ar suferi cele mai mari rele. Îl văd vecinii, casa, strada. Toate aceste priveliști sînt un chin pentru el.

Cînd iubim pe cineva, vederea veșmintelor lui, a casei, a străzii pe care stă, ne face de îndată să tresăltăm de bucurie. Asemenea, de vom vedea pe prietenul celor pe care-i urîm și-i detestăm, casa sau strada lor, sau orice ar fi în legătură cu ei, totul ne sîcîie - și fiecare din aceste lucruri este pentru noi cauză de răniri repetate și usturătoare. Pentru ce așadar, asemenea împresurări, atîta chin, atîta asuprire? Chiar dacă răzbunătorii n-ar fi amenințați cu chinurile iadului și doar tortura care ne-o prilejuiește dorul de răzbunare ar trebui să ne îndemne să iertăm greșelile celor care ne-au jignit.

09 - Neajunsurile îmbuibării

Să nu vă mirați dacă Domnul numește îmbuibările, spini. Nu vă dați seama pentru că patima vă îmbată. Dar cei sănătoși știu că îmbuibarea strică mai mult ca spinii, că ea roade mai mult decît grija, că ea aduce grele suferințe și trupului și sufletului.

Nu, grija nu sfărîmă atît de mult ca îmbuibarea. Cînd cel care trăiește în îmbuibare este forfecat de nesomn, cînd tîmplele îi zvîcnesc, cînd capul îi este greu ca de plumb, cînd măruntaiele îi clocotesc - vă puteți da seama cum aceste dureri sînt mai groaznice decît spinii. Spinii, oricum i-ai apuca, însîngerează mîna - asemenea îmbuibările rănesc picioarele, mîinile, capul, ochii, adică întreg trupul. Ele sînt serbede și uscate, ca și spinii, aduc stricăciuni însă și mai grele și mai ales în miezul lucrurilor.

Aduc o îmbătrînire timpurie, veștejesc simțurile, întunecă mintea, orbesc duhul care era clarvăzător, fac trupul moale și fără viață, sporind patimile, îngrămădind relele, îngreunîndu-l peste măsură. De aici, acele numeroase și repetate căderi - nenumărate naufragii...

10 - Despre robia celor mari

Nimic nu strică spiritul de libertate, ca a fi prins de treburile lumii și a fi împresurat de ceea ce se cheamă strălucire. Nu ai unul, doi, trei stăpîni, ci o mie. N-are a face dacă acest stăpîn este sau nu, el însuși liber.

Va să zică este o singură ființă de care trebuie să asculte acest rob al unui rob - și dacă acesteia îi dă ascultare, el poate fi liniștit toată viața. Cel mare, să zicem demnitarul, dimpotrivă n-are numai un stăpîn sau doi, ci o mulțime - și de toate felurile. Mai întîi trebuie să slujească împăratului însuși; și-i cu totul altceva să ai un stăpîn mai mic și nu unul mare, ale cărui urechi aud spunîndu-se și care își mută protejarea cînd asupra unora, cînd asupra altora. Cel mare, fie că n-are nimic a-ți imputa, este bănuitor asupra fiecăruia și asupra tuturor: cei ce slujesc cu el, cei de sub porunca lui, prietenii, dușmanii...

Dar veți zice: robul se teme și el de stăpînul său. Dar e același lucru să te temi de unul sau de mai mulți? Încă voi zice: dacă veți băga de seamă lucrurile cu grijă, veți vedea că robul nu are a se teme de nimeni. Cum așa? Fiindcă nimeni n-are de gînd să-l gonească din starea în care se află și să-i ia locul; așa că, din partea aceasta, nimeni nu are a-i întinde nici o cursă!

La curte nimeni n-are ceva mai bun de făcut decît să uzurpe pe cel care se află în mai mare cinste, și se bucură de cele mai alese favoruri ale împăratului. Așa că trebuie măgulită toată lumea; și cei de sus, și cei egali, și prietenii.

Unde stăpînește invidia și dragostea de slavă, prietenia curată nu poate propăși. După cum cei ce au aceeași îndeletnicire nu se pot iubi cu adevărat și sincer, tot așa este - și încă mai mult - cu oamenii de lume care-s de același rang și care-s stăpîniți de aceleași ambiții. De aici războiul acela, ascuns și fără cruțare.

11 - Săracul gustă mai multe plăceri decît bogatul

Bogăția pare să aibă mai mulți adepți și aspiranți. Dar și la masa săracilor putem vedea același lucru; și ei se bucură, iar desfătarea lor este una curată. Nu vă mirați de spusele mele, nu spun aici cuvinte deșarte. Am să vă demonstrez prin fapte.

Se știa că plăcerea pe care cineva o simte la ospete nu atîrnă numai de felul mîncărurilor, ci și de buna poftă și dispoziție a comensurilor. De pildă, cel ce se așează la masă fiind înfometat, va găsi o tot atît de mare plăcere, fie că mănîncă o mîncare din cele mai simple, fie că mănîncă una deosebită, rafinată și împodobită în fel și chip.

Dimpotrivă, acela care nu se așează la masă cu drag, ci din obligație, care se pune să mănînce nefiindu-i foame, nu va simți nici o plăcere, chiar de i s-ar da cele mai alese bucate, fiindcă pofta nu-i este trezită.

Și Sfînta Scriptură ne-o confirmă cînd spune: *Omul sătul dă la o parte fagurul de miere, iar celui înfometat și amarul i se pare dulce!*... Și totuși, ce poate fi mai dulce decît fagurul de miere? Dar celui sătul, zice Scriptura, nu-i face nici o plăcere. Și ce-i mai neplăcut decît ceea ce-i amar? Dar cît de dulce îi pare celui aflat în lipsă! Căci săracii nu cugetă să mănînce decît împinși de nevoie și de foame; cei bogați, oricine poate vedea, nu așteaptă atît de mult - și de aceea ei nu gustă o plăcere adevărată și curată.

Ceea ce spuneam aici nu-i adevărat numai cu privire la hrană, ci și la băutură. După cum foamea este aceea care aduce mai degrabă plăcerea decît mîncărurile însele, tot așa aici setea-i aceea care face plăcută băutura, fie chiar cînd e vorba numai de apă.

Ceea ce profetul a spus-o prin cuvintele: *Mierea stîncilor îi satură*. Nicăieri nu citim în Scriptură că Moise ar fi făcut să iese miere din stîncă - peste tot e vorba de rîuri de apă curgătoare, de undă proaspătă. Care-i așadar înțelesul vorbelor acelora? Căci Scriptura nu minte niciodată. Evreii erau însetați și erau sfîrșiți de nevoi cînd stătură față în față cu apa aceea proaspătă; și pentru ca să arate plăcerea pe care le-a pricinuit-o băutura, Scriptura a numit miere această apă. Ea n-a fost prefăcută în miere, dar însetarea celor care o beau făcea unda aceasta mai dulce ca mierea.

De cîte ori sărmanii oameni care lucrează, hărțuiți, arși de sete, beau apa cea limpede cu plăcerea despre care vorbim, pe cînd bogații care au la îndemînă un vin ales, plin de mireasmă, avînd toate însușirile unei băuturi deosebite, nu simt niciodată o plăcere comparabilă cu a celor sărmani!

Tot așa-i și cu somnul. Nici o saltea moale, nici un pat împodobit, nici tăcerea care domnește în odaie, nici altceva asemănător nu prilejuiește un somn dulce și plăcut, așa precum îl stîrnește munca, osteneala, nevoia numaidecît de a dormi; ce binefacere e clipa cînd te așezi în pat!

Viața aduce mărturie aici - și înaintea ei o aduce Scriptura. Aceasta voia să ne arate Solomon, cel hrănit cu atîtea îndestulări, cînd zice: *Somnul este dulce pentru rob, fie că a mîncat mult, fie că puțin.* De ce a zis el: *fie că a mîncat mult, fie că puțin?* Fiindcă amîndouă, lipsa sau prea multa îndestulare gonesc de obicei somnul. Cea dintîi, uscînd trupul, aduce uscăciune pleoapelor, înăbușă răsufierea, pricinuind încă și alte multe suferințe. Dar oboseala este un astfel de balsam, încît nici unul, nici altul din aceste lucruri nepotrivite n-ar putea să împiedice pe om să doarmă. După ce oamenii au alergat ici-colo toată ziua pentru a-și sluji stăpînii, primesc la sfîrșit o răscumpărare a trudei și a ostenelilor lor, gustînd bucuria somnului.

Datorită bunătății Dumnezeuiești, plăcerile acestea nu se cumpără cu aur sau cu argint, ci cu trudă, cu nevoie și cu cumpătare. Bogații nu le pot cumpăra cu prețul acesta. Culcați pe saltelele moi, ei adesea își petrec noaptea fără somn. Măcinați de tot felul de gînduri, ei nu se pot bucura de un somn bun. Ci săracul, isprăvindu-și truda cea de toate zilele, cu trupul ostenit, află numaidecît ce pune capul pe pernă, un somn adînc, plăcut și netulburat, răsplată simțită a dreptelor lui osteneli.

Dar dacă săracul doarme, bea, mănîncă cu mai mare plăcere decît bogatul, ce preț mai are bogăția, despuiată de ascendentul ce părea că are asupra sărăciei?...

12 - Moleșeala trupului lucrează asupra sufletului

Cînd trupul se moleșește, e de netăgăduit că și sufletul își va avea partea lui de scădere. În multe rînduri, puterile lui sînt înrîurite de starea trupului. Boala care ne slăbește, ne face să fim alții decît cei care eram cînd sănătatea nu ne părăsise.

Dacă strunele unui instrument dau sunete moi și fără vlagă din pricină că nu sînt destul de întinse, talentul artistului va fi urmărit de nedesăvîrșirea coardelor instrumentului său. Tot așa trupul poate pricinui sufletului multe neajunsuri.

De aceea n-am să spun să vă supuneți trupul la ajunări prelungi, ci trebuie să vă hrăniți cu ceea ce poate să vă fie de folos sănătății; să vă nutriți trupul, făcînd din el o unealtă ascultătoare și bine orînduită a lucrărilor duhului vostru, mulțumită bunei lui întocmiri și a trăinicieii mădularilor sale laolaltă.

Dacă-l îngreunați de prea multă hrană, nu este bine. *Nu purtați grijă de firea pămîntească, pentru ca să-i treziți poftele.* A spus cu dreptate, *pentru ca să-i treziți poftele*, căci îmbuibarea este aceea care pornește dorințele cele mîrșave. Oricît de înțelept ar fi acel care se leapădă acestei îmbuibări, de la sine vinul și mîncarea îmbelșugată îl vor tulbura, de la sine se va simți destrămat, de la sine va fi cuprins de o înflăcărare din ce în ce mai arzătoare.

De aici pofta trupească și adulterul. Pofta trupească nu are cum se ivi într-un trup înfometat, nici chiar în trupul care s-a mulțumit cu hrana cea de trebuință. Trupul în care zvîcnesc necurate pofte, e acela care se lasă cuprins de îmbuibare.

13 - Despre trîndăvie

Leneșul se scoală din pat după ce soarele a răsărit demult în piață, cînd cei mulți s-au și săturat de muncă. După ce se scoală, se întinde, întocmai ca porcul pus la îngrășat! Și-a risipit în somnolență cea mai frumoasă parte a zilei, stînd întins multă vreme în pat. Apoi se gătește și pe urmă iese la iveală.

Veritabilă priveliște a nerușinării! Ajunge undeva, se așează, spune și face asemenea lucruri, încît mai bine ar fi fost pentru el să fi dormit mai departe decît să se fi sculat!...

Aude o veste neliniștitoare, n-are tăria nici cît a unui copilaș; iar la o veste bună, nu-i nici un copilaș care să se bucure mai tare ca el. Tot ceea ce-i rău se prinde de el. Și-i gata la mînie, la invidie, la gelozie, la toate viciile. Zi de zi boala i se înrăutățește. Cade într-o apatie; nu-i decît cenușă și pulbere.

Să vedem așadar care-i dulceața trîndăviei. S-ar crede că-i libertatea, lipsa de îndeletnicire. Dar ce este oare mai departe de plăcere decît un om care nu are nimic de făcut? Ce stare mai grea și mai ticăloasă?...

Este în firea sufletului să fie fără încetare în mișcare - el neputînd suferi repausul. Dumnezeu a creat ființa omenească pentru muncă; a lucra îi este firea, a sta e împotriva firii lui. Să nu judecăm după cei bolnavi, ci să ne gîndim la încercările noastre. Nimic nu este mai distructiv ca sedentarismul, ca trîndăvia. Pentru aceasta Dumnezeu ne-a orînduit legea muncii.

Trîndăvia strică toate, însăși mădularele trupului nostru. Dacă ochiul nu-și împlinește treaba - sau gura, sau stomacul sau oricare altă parte a trupului nostru, o boală grea ne paște. Dar mai mult decît pentru toate, acestea se adevăresc pentru suflet.

14 - Despre muncă

Obîrșia multor rele stă în aceea că mulți oameni cred că-i mai bine să-și deturneze, de rușine, profesia.

Ori ap. Pavel însuși, nu se rușina să mînuiască cuțitul și să coase pieile; ba chiar se lăuda cu asta, cînd veneau la el bărbați mari cu faimă. Nu numai că nu se rușina, dar în epistolele sale, ca de pe un stîlp de bronz, și-a arătat îndeletnicirea. Ceea ce învățase la începutul vieții lui, a urmat să facă, cu toate că fusese răpit în paradis, unde avusese tainice vorbiri cu Dumnezeu!

Și noi, care nu facem cât tălpile încălțăminteii lui, ne rușinăm de ceea ce el era atât de mândru! În fiecare zi păcătuim și nu ne întoarcem - și-n aceasta nu vedem nimic rușinos - iar ca să ne scoatem hrana dintr-o cuviincioasă muncă, iată de ce ne este rușine și fugim ca de o nelegiuire!

Spuneți-mi: în ce v-ați pus nădejdea că veți fi mîntuiți?

Să ne rușinăm dacă păcătuim, dacă supărăm pe Dumnezeu, dacă facem un lucru neîngăduit.

Fiecare să se mîndrească cu meșteșugul său, cu munca sa. Prin muncă vom goni lesne din duhul nostru gîndurile vinovate, vom veni degrabă în ajutorul celor lipsiți și vom împlini porunca Domnului Hristos, cînd spune: *Este mai ferice să dai decît să primești.*

15 - Lipsa de rușine jignește pe Dumnezeu în lucrările Sale

Dumnezeu, ca un lucrător îndemînatic, a făcut pe om, a făcut să se nască o frumusețe ce uimește, ființă de o onoare aparte.

Nu jigniți așadar pe Creator și nu faceți din lucrarea îndemînării Lui un lucru de desfrînare și de nerozie!

Minunați-vă de frumusețe ca să slăviți pe Creator!

Lucrarea este frumoasă. Se cade așadar să adorăm pe Cel ce a săvîrșit-o, nu să-L jignim. Dacă cineva, stînd în fața unei statui de aur, a unei efigii împărătești, le-ar întina, nu i s-ar cuveni pedeapsă grea? Cînd așadar o necuvenită purtare în lucrurile omenești poate duce la o atât de mare pedeapsă, cu cât mai mult se cuvine pedeapsă celui ce necinstește Lucrarea lui Dumnezeu!...

16 - Nerușinarea este o nerecunoștință față de Mîntuitorul

Voi sînteți mădularele lui Hristos, voi sînteți templul Duhului Sfînt.

Nu vă faceți așadar mădularele ca ale unei desfrîinate. Nu trupul vostru va fi întinat atunci, căci trupul vostru nu este al vostru, ci al lui Hristos!

A zis acestea El, ca să arate că ne iubește, pentru că l-a făcut al Său trupul nostru - ca să ne scoată din puterea care ne duce la rău.

Căci dacă trupul vostru nu este al vostru, n-aveți puterea - zice el - de a întina un trup care nu-i al vostru, mai cu seamă dacă el este al Domnului - și nici de a întina templul Duhului Sfînt.

Dacă cineva vine în locuința cuiva și se poartă necuviincios, el va putea fi aspru pedepsit. Cel ce din templul regelui face spelunca unui bandit, cugetați ce pedeapsă îl așteaptă!...

Gîndiți-vă așadar la acestea - și respectați pe cel ce locuiește în voi. Nu v-ați făcut toți mădulare ale lui Hristos? Aduceți-vă aminte - și aceasta vă va ține în curăție - ale cui erau aceste mădulare înainte - și ale cui sînt ele acum?

Așa că de aici înainte, nu mai aveți putere să faceți ce vreți cu ele, ci să slujiți Celui ce v-a eliberat. Noi ne dăm trupul nostru diavolului, ticălosul domn al desfrînării, iar Hristos văzînd aceasta a descătușat-o și a scos-o de la această afurisită tiranie. Ea așadar nu mai e a noastră, ci a Aceluia care a eliberat-o. Vreți să-i dați cinstire ca unei mirese regești, nimeni nu vă împiedică. Iar dacă vreți s-o scufundați iarăși în viața de odinioară, veți suferi cuvenita pedeapsă pentru asemenea neleguire.

17 - Patimile firești și patimile născocite

Ceea ce ar trebui să vedem, nu este că dragostea de bogății ne asuprește, ci că această asuprire este născută de nepăsarea și trîndăvia noastră.

Mulți stau gata să spună că nu știu ce este argintul. Dorința de a-l avea nu-i deloc firească.

Dorințele firești au fost așezate în om dintru început, de la facerea lumii; dar îndelungă vreme, nimeni n-a știut ce-i aurul și argintul. De unde se trage așadar dorința de a le avea? Din slava deșartă - și dintr-o nemaipomenită trîndăvie!

Sînt dorințe nevoite, altele sînt firești, altele nu-s nici din acelea, nici din acestea. De pildă: dorințele a căror împlinire este necesară viețuirii trupului, sînt trebuitoare și firești; dorința de a bea, de a mânca, de a dormi.

Iubirea trupească e firească, fără a fi numaidecît trebuitoare - căci mulți au izbîndit asupra ei, fără să piară. Cît despre dorința de bogăție, nu-i nici trebuitoare, nici firească. Este o dorință de prisos. De vrem, putem scăpa de asuprirea ei...

18 - Patimi proprii diferitelor vârste

Viața este ca o nesfîrșită mare.

În mările cele adevărate sînt anumite locuri în care putem întîmpina felurite primejdii. Tot așa este și cu viața noastră.

Marea care ni se înfățișează cea dintîi este aceea a copilăriei, mult zbuciumată, prin lipsa de înțelepciune și prin nestatornicia vârstei. De aceea copiilor le sînt rînduiți îndrumători și profesori, pentru ca educația lor să facă față nedesăvîrșirii copilărești care e firească.

Ieșind din copilărie intrăm în marea adolescenței, în care vînturile bat încă și mai tare, în vreme ce poftele cărnii se ridică în noi. La vârsta aceasta cu greu se poate îndrepta cineva. Nu numai pentru că vînzolelile sînt mai puternice, ci pentru că nu se află remușcări pentru greșelile făcute. Profesorii și îndrumătorii s-au șters. Și atunci cînd vînturile sînt mai tari, cînd pilotul este fără putere, iar altcineva nu se mai găsește care să dea îndrumare, lesne putem cugeta la ce dezlănțuire ajunge furtuna.

După acest răstimp de viață, se arată vârsta coaptă, căreia îi vine sarcina unei gospodării. Atunci te însori, îți faci un cămin, crești copii și ești împresurat de nori de griji. Dar și atunci înfloresc mai cu seamă gelozia și zgîrcenia.

19 - Stricăciuni legate de bogăție și de sărăcie

Cercetați cu băgare de seamă necazurile bogăției și ale sărăciei, sau mai degrabă nu ale bogăției și sărăciei, ci ale celor ce sînt bogați sau săraci.

Să vedem în care din aceste două stări sîntem mai bine înarmați pentru mîntuirea noastră. Care credeți că este păcatul alipit sărăciei? Minciuna. Dar bogăției? Trufia, mama tuturor păcatelor, care a făcut pe diavol ceea ce este, din ceea ce nu era la început.

Altă rădăcină a tuturor relelor este lăcomia; și cine este mai aproape de aceasta, săracul sau bogatul? Vădit este că bogatul! Cu cît mai mult are, cu atît mai mult dorește.

Deșartă slavă apoi în stare a nimici o mie de fapte bune, și din nou, cel bogat, în preajma ei se află... **Săracul nu dorește atît de mult ceea ce-i este de trebuință, pe cît bogatul ceea ce-i este de prisos - și ca să-și desăvîrșească răutatea, săracul n-are mijloacele pe care le are bogatul.**

Așadar, voind și putînd mai mult, bogatul va păcătui mai mult. Cel sărac nu se teme atît de mult de foame, pe cît cel bogat se înfricoșează și se frămîntă la gîndul să piardă ceea ce are și la acela că n-a pus la adăpost toate bunurile. Așa că acesta stînd așa de aproape de slava cea deșartă, de trufie și de lăcomie, ne întrebăm ce nădejde de mîntuire va avea - și cum va putea el intra pe ușa cea strîmtă?

20 - Blîndețea și lașitatea - economia și zgîrcenia

Trebuie multă băgare de seamă să putem lămuri ceea ce este una și ceea ce este alta, aceasta pentru că alături de virtuți se află viciile, alături de ușurința exprimării obrăznicia, alături de blîndețe lașitatea.

Să ia aminte bine oricine crede că este stăpîn al unei virtuți, pe cînd el nu are decît viciul!

Așadar ce este blîndețea și ce este lașitatea? Să nu ajuți pe cei jigniți, să rămîi mut cînd sînt asupriți, - aceasta-i lașitate; să suferim jignirile pe care ni le fac alții, iată ce este blîndețea.

Ce este curajul opiniei? Același lucru: a lupta pentru altul. Dar obrăznicia? Cînd vrei să te răzbuni tu însuși. Blîndețea și curajul opiniei merg împreună, și tot împreună, pe altă parte, obrăznicia și lașitatea. Cine se mîhnește de propriile sale suferințe, greu îi va fi să se mîhnească de ale altora. Cine nu se răzbună pe sine bine, va răzbuna pe alții.

Mărinimia este o virtute, dar e vecină cu risipa.

Economia asemenea e o virtute, alături de ea se află zgîrcenia. Să apropiem iarăși virtuțile. Risipitorul nu-i mărinimos. Cum oare!... Cel înlănțuit de mii de patimi va putea avea duh înalt? Nu disprețuiește bogățiile, ci-i stăpînit de alte patimi. Nu-i mai liber decît omul pe care tâlharii îl silesc să-i asculte. Nu din dispreț pentru bogății le risipește, ci numai din pricină că nu știe să le chivernisească cum se cuvine.

De ar fi cu putință să le și păstreze și să le și folosească, iată ce ar face. Este mărinimos acela care-și cheltuiește averea așa cum se cade, căci duh cu adevărat înalt are acela care nu-i rob patimii și căruia puțin îi pasă de bogății. Economia, și ea este un bine.

Cel ce merită nume bun, este acela care cheltuiește cu înțelepciune, nu la întâmplare și fără discernământ. Cu totul altceva este omul zgîrcit.

Economul nu cheltuiește decît cînd trebuie, cel zgîrcit nu se atinge de avutul său, nici chiar cînd nevoia o cere. Economia, putem zice, este soră cu mărinimia. Să punem așadar deoparte mărinimia și economia, de alta risipa și zgîrcenia. Unele se țin din micimea de suflet, altele din marea lui.

21 - Trufie și hotărîre - umilință și josnicie

Nimic nu este mai străin sufletului creștin ca trufia.

Zic trufie și cîtuși de puțin cinstită vorbire și curaj, care se potrivesc de minune creștinului.

Tot așa una-i umilința și altceva josnicia, lingușirea și lichelismul. Dar vă limpezesc prin cîteva pilde.

Firea - se pare - le potrivește și pe cele ce sînt potrivnice. Lîngă grîu, neghina, lîngă trandafir spinii.

Copiii ar putea fi înșelați, dar oamenii maturi, cunoscători, ca să zicem așa, în această plugărie duhovnicească, știu să deosebească ceea ce-i rău de ceea ce-i cu adevărat bine.

Doriți să înțelegeți conviețuirea umilinței și a libertății? Ascultați pe ap. Pavel: *Prea puțin îmi pasă de voi fi judecat de voi sau de lume - iar eu nu mă judec pe mine însumi. Știu că n-am făcut nici un rău. Dar nu sînt îndreptățit deloc pentru aceasta.*

Voiți acum să aflați ce-i lingușirea? Ascultați pe nebunii de iudei: *Noi n-avem alt rege decît pe Cezarul!...*

Într-un cuvînt, obrăznicia este a te lăsa prins de mînie, a te împrăștia în cuvinte de ocară fără temei, a voi să te răzbuni sau a te lăsa dus de porniri nedrepte.

Fermitatea în grăire, curajul, înseamnă tocmai a înfrunta primejdiile și moartea - a lăsa deoparte, pentru a plăcea lui Dumnezeu, dușmănia, lingușirea și josnicia.

Umlința este a sluji altora, cu gîndul de a fi pe placul lui Dumnezeu, a te coborî din înălțimea demnității tale, ca să săvîrșești o lucrare cu adevărat mare și admirabilă, - iată ce-l onorează pe om!

22 - Tot creștinul poate lucra la răspîndirea învățăturii bune

Nu-i puțin lucru acela de a nu ne interesa de frații noștri.

Iată pilda cu omul care și-a îngropat talantul. Purtarea lui, în ce-l privește, părea a nu fi greșită. El nu păcătuse nimic cu privire la păstrarea lucrului încredințat, pentru că l-a înapoiat întreg. Dar el a păcătuit cu privire la felul în care a folosit acest lucru. N-a înmulțit ceea ce i se încredințase - și de aceea a fost pedepsit.

Vedem așadar că pentru a fi mîntuiți, nu-i de ajuns ca noi înșine să fim plini de foc, luminați, cuprinși de dorința de a asculta Sfînta Scriptură. Ci trebuie să valorificăm lucrul încredințat și să-l înmulțim atunci cînd lucrînd la propria mîntuire, să facem legămînt de a avea grijă și față de alții.

Luiați aminte cît de ușoare sînt poruncile Stăpînului în cele omenești. Cei ce împrumută banii stăpînului lor, sînt ținuți să-i înmulțească. Ați împrumutat - li se zice - vi se cade a-i înmulți; eu n-am de-a face cu cel care i-a primit.

Dumnezeu nu face așa: El ne poruncește numai de a da, iar de înmulțire, nu mai răspundem noi.

Să ducem învățătura la frații noștri, fie că ascultă, fie că nu. De ne ascultă, cîștig va fi și pentru ei și pentru noi. Nu ne ascultă, își asumă răspunderea. Am făcut ceea ce ni se cerea, dîndu-le sfaturi; iar ei de nu le împlinesc, nimic supărător nu va veni pentru noi. Greșeala nu-i de a încredința, ci de a nu-i sfătui.

După ce ne-am împlinit lucrarea și i-am sfătuit cu bună urmărire și stăruință, - nu mai sîntem noi, ci vor fi ei cei care vor da socoteală lui Dumnezeu.

Se cade să fim folositori nu numai nouă, ci asemenea și altora.

Hristos ne-a învățat aceasta, asemănîndu-ne cu sarea, cu dospirea, cu făclia; toate lucruri de folos și cu folosință pentru alții.

Făclia nu arde pentru ea însăși, ci pentru cei aflați în întuneric. Sînteți o făclie nu numai pentru voi înșivă, ci pentru a scoate din rătăcire pe cel aflat în ea. La ce e bună făclia, dacă nu luminează pentru cel aflat în întuneric?

La ce bun un creștin, dacă nu cîștigă pe nimeni, dacă nu aduce pe nimeni la virtute?

Sarea, la rîndu-i, nu lucrează numai a se păstra pe sine, ci păstrează lucrurile supuse degradării, împiedicîndu-le de a se strica și a se pierde. Asemenea voi, din care Dumnezeu a făcut o sare duhovnicească, trebuie să țineți în picioare, să păstrați mădulele care se strică, adică pe acei dintre frații voștri care sînt comozi și fără grijă, sau nepăsători, aducîndu-i la trupul Bisericii.

Mîntuitorul v-a spus că sînteți dospeală. Ea nu se crește pe sine, ci cu toate că-i mică și neînsemnată, face să crească cealaltă parte covîrșitoare a aluatului. Așa și voi. Dacă sînteți puțini, înmulțiți-vă prin puterea credinței și prin rîvna cea Dumnezeiască. Și după cum dospeala e cu tărie, deși-i mică, cum o ia înainte din pricina căldurii din ea și a alcătuirii ei, - tot așa și voi, de vreți, puteți face părtași rîvnei care vă însuflețește încă pe mulți alții.

23 - Nu trebuie să ne arătăm îngăduitori sau nepăsători față de greșelile aproapelui

De cele mai multe ori oamenii nu judecă asupra celor ce au făcut, numai după mintea lor, ci și după aprecierile altora, de care se lasă adesea.

Dacă păcătosul vede că toți întorc capul de la el, își zice că a săvârșit o faptă, și încă una grea; dar dacă el bagă de seamă că în loc să fie condamnat, i se încuviințează lesne purtarea, tribunalul conștiinței lui se va strica; mai mult, se va statornici încă și mai tare cugetarea sa vinovată - și atunci, ce nu va îndrăzni el?

Se va mai învinui pe sine? Va înceta oare de a mai păcătui, păcătuind fără teamă?

De treceți nepăsători pe lângă aproapele vostru care păcătuiește, fără a-l dojeni, fără să vă mîhniți, propriul vostru suflet îl faceți mai nepăsător.

Cît despre aproapele vostru, cea mai mare pagubă îi faceți prin bunăvoința voastră nelalocul ei!

24 - Despre frățietatea creștină

Să nu ne mulțumim de a căuta numai propria noastră mîntuire.

La război, dacă un soldat nu se gîndește decît să se scape fugind, el se va pierde și cu el dimpreună pe tovarășii săi. Soldatul vrednic care se luptă pentru alții, îi mîntuie, mîntuindu-se și pe el.

Fiindcă viața noastră este un război, cel mai aspru dintre războaie, războiul contra păcatului, o luptă bine întemeiată; să rămînem în rîndul nostru, așa cum ne-a poruncit Împăratul nostru, gata de a lupta, gîndindu-ne la mîntuirea obștească, îndemnînd pe cei ce stau în picioare, ridicînd pe cei căzuți.

Dacă fiecare din noi avem gîndul numai la treburile noastre, sorții noștri de izbîndă sînt, în felul acesta, diminuați.

Vom avea însă cele mai multe temeieri de încredere, cea mai mare slavă, dacă vom privi mai întîi interesele altora.

Ceea ce determină slăbiciunea noastră, ceea ce ne face să fim lesne biruiți de oameni și de diavol, este tocmai egoismul.

Nu ne protejăm unii pe alții, nu ne facem o cetate din iubirea lui Dumnezeu, ci căutăm prieteniei noastre alte întemeieri: rudenia, obișnuința, vecinătatea. Sîntem prieteni pentru cu totul alt temei decît pietatea - pe cînd singură pietatea ar trebui să ne unească prin prietenie.

25 - Putem și trebuie să facem orice pentru dragostea lui Dumnezeu

Nu trebuie să facem nimic zadarnic, fără țintă; în toate, după îndemnul lui Pavel, trebuie să lucrăm spre slava lui Dumnezeu.

Deci, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva: să faceți totul pentru slava lui Dumnezeu.

Dar cum e cu puțință - veți zice - să bem și să mâncăm spre slava lui Dumnezeu?

Chemați un sărac - puneți la masă pe Hristos - și veți fi mâncat și veți fi băut spre slava lui Dumnezeu.

Dar nu numai a mânca și a bea, este ceea ce ne îndeamnă Pavel să facem spre slava lui Dumnezeu. Ci toate celelalte fapte; că a merge să ne întâlnim cu alții sau a rămîne acasă - și una și alta trebuiesc făcute pentru Dumnezeu.

Cum e cu puțință?

Cînd mergeți la biserică, să vă duceți să ascultați o rugăciune sau la o altă lămurire duhovnicească, fapta voastră-i pentru slava lui Dumnezeu.

Tot așa e cu puțință să rămîneți acasă pentru Dumnezeu. În ce fel?

Cînd aflați tulburări, zavistii, petreceri diavolești, cînd știți că străzile sînt pline de oameni răi și stricați, stați acasă, țineți-vă departe de această tulburare; veți fi stat acasă pentru Dumnezeu.

Ca și ieșirile și rămînerile, sînt și laudele și dojenele.

Ei bine, cum poți lăuda sau dojeni pentru slava lui Dumnezeu? Stați adesea în fața caselor voastre - și vedeți trecînd oamenii răi, care-și încruntă sprîncenele, care se umflă de mîndrie, ducînd cu ei mulțime de lingușitori și de pierde-vară. Și dacă auziți zicîndu-se: Omul acela nu-i de invidiat? Nu-i el cu desăvîrșire fericit? Ei bine, opriți pe cel ce vorbește astfel, țineți-l pe loc, închideți-i gura, dojeniți pe cel pe care el îl admiră, plîngeți chiar.

Iată ce înseamnă a dojeni pentru dragostea lui Dumnezeu. De asemenea, cînd vedeți pe un sărac, disprețuit, dar trăind în sărăcie și în virtute, considerat ca nenorocit de cei din jurul lui, lăudați-l - și lauda ce-o veți face acestui trecător, va fi o învățătură, un îndemn spre trai cinstit și spre bine.

Atunci cînd vă alegeți prieteni, alegeți-i pentru dragostea lui Dumnezeu. Și cum vom alege pentru dragostea lui Dumnezeu, prieteni? Necăuțînd prietenii care pot aduce bani, legături de chefuri, protecții omenești, ci urmărind în prietenie pe cei ce sînt în stare a ne da totdeauna un bun îndreptar sufletului, a ne sfătui de bine, a ne atrage atenția cînd am greșit, a ne învinui cînd am păcătuit, a ne ridica dacă am căzut, și prin puterea părerilor și rugăciunilor lor, să ne ducă la Dumnezeu.

Tot așa putem să ne facem dușmani pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă vedeți un om stricat, întinat, plin de răutate, care încearcă să vă facă să cădeți sau să deprindeți vreo stricăciune, depărtați-vă de el, fugiți de el, așa după cum a poruncit Hristos, când a zis: *Dacă ochiul tău te face să cazi în păcat, scoate-l și leapădă-l de la tine*. Vorbind astfel, el porunca să rupem cu acești prieteni, tot așa de scumpi ca ochii și prețioși în treburile cele lumești, de a ne depărta de ei, dacă contravin mîntuirii sufletul nostru.

De veți sta în adunări și veți vorbi despre multe, faceți-o pentru Dumnezeu. Iar de tăceți, tăceți tot pentru Dumnezeu.

Cum vom lua parte la o adunare pentru Dumnezeu? Înfrînîndu-vă când vă aflați laolaltă cu alții, de a vorbi despre treburile lumii, despre lucruri zadarnice, nepăsătoare și fără un interes pentru voi, vorbind despre înțelepciunea creștină, despre iad, despre Împărăția cerurilor, evitînd lucrurile nefolositoare.

Cît despre tăcere pentru dragostea lui Dumnezeu, ea se realizează, de pildă, atunci când jigniți fiind, insultați fiind, suferind și de alte multe rele, le îndurăm cu vrednicie, fără să cîrtim împotriva celui care ne-a asuprit.

Ca laudele și dojanele - ca ieșirile și rămînerile acasă, ca tăcerile și vorbirile - tot așa putem întoarce spre slava lui Dumnezeu lacrimile și suspinele, bucuriile și înveselirile.

Dar pentru ce să vorbim despre laude și dojane, despre întristări și bucurii?

Faptele cele mici, cele neînsemnate, pot să ne aducă roadele cele mai alese, dacă le săvîrșim pentru dragostea lui Dumnezeu.

Ce poate fi mai neînsemnat decît a ne pieptăna? Totuși, este un mod chiar de a ne pieptăna pentru dragostea lui Dumnezeu. Dacă nu vă potriviți părul pentru ca să vă înfrumusețați, sau pentru a încînta și a înșela pe cei care vă privesc, ci cu toată simplitatea, fără căutare - și numai atît cît cere nevoia, atunci ați făcut aceasta pentru dragostea lui Dumnezeu - și veți avea desigur și răsplată, fiindcă ați înăbușit o dorință vinovată și ați tăiat scurt o ambiție nelalocul ei.

Dacă acel care pentru dragostea lui Dumnezeu, dăruind un simplu pahar cu apă proaspătă, primește drept moștenire Împărăția cerurilor, cugetați ce răsplată va fi dată aceluia care le săvîrșește toate pentru dragostea lui Dumnezeu?

Poți merge pentru Dumnezeu, poți privi pentru Dumnezeu.

Cum așa? Când nu alergați după stricăciune, când nu admirați frumusețile femeilor străine, când văzînd o femeie venind spre voi, vă înfrînați ochiul și vă faceți din teama lui Dumnezeu un zid care vă oprește privirile, atunci lucrați pentru Dumnezeu. Și tot așa, când în loc de a ne îmbrăca cu veșminte arătoase, luăm pe noi numai veșmintele care ne protejează.

Chiar și la încălțăminte putem extinde regula aceasta. Putem să ne slujim de încălțămîntea noastră pentru dragostea lui Dumnezeu, când avem în vedere numai folosința și când facem din ea măsura bucuriilor noastre. Și faptele și întîmplările pot fi extinse.

26 - Tăria și dulceața dragostei lui Dumnezeu

Nu se află nimic, asupra căruia să nu biruiască dragostea.

Cînd e vorba de dragostea lui Dumnezeu, care-i mai presus de toate; nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici orice altceva, nu poate înfricoșa pe acela care adăpostește în sine această dragoste. El nu va avea ochi nici pentru cer, nici pentru pămînt, întreaga-i ființă va aspira spre singura țintă: frumusețea și slava Dumnezeiască!

Truda vieții de acum nu-l va putea doborî, după cum nici vreo plăcere nu-l va putea sminti sau trufi.

Să iubim așadar cu această dragoste cu care nimic nu se poate asemui, nici acum și nici în viitor, și mai presus de toate, pentru această dragoste, care nu cade niciodată.

Și așa vom fi descătușați de neplăcerile acestei vieți și de acele ale veacurilor ce vor veni; și vom intra astfel în bucuria Împărăției. De altfel, nici scăparea de iad, nici bucuria cerescului lăcaș, nimic nu poate copleși bucuria care le depășește pe toate: să fim totodată iubitorii și iubiții lui Hristos!

Printre oameni, dragostea împărtășită este bucuria cea mai înaltă; dar cînd părtășia dragostei se statornicește între noi și Dumnezeu, ce cuvinte o vor putea descrie? Numai trăirea însăși este deplină.

Așadar, ca să cunoaștem prin trăire această dulceață duhovnicească, viața cea preafericită, comoara bunurilor fără sfîrșit, - să ne lepădăm de toate celelalte lucruri, să sălășluim în noi înșine dorul pentru Dumnezeu nostru Cel preaiubit!

27 - Virtutea trebuie învățată treptat

Asemuiți-vă în deprinderea virtuții pruncilor. Ei învață, mai întîi, forma regulată a literelor, și așa, pornind de la acestea, propășesc pe calea cititului. Să facem ca ei.

Să învățăm mai întîi să nu jurăm strîmb, să nu bîrfim, să nu cîrtim.

Apoi să trecem, ca să zic așa, să nu mai fim invidioși, lacomi, bețivi, brutali, leneși.

De aici să trecem la îndemînările duhovnicești: cumpătarea, curăția trupească, dreptatea, fuga de slava cea zadarnică, modestia, absistența. Să punem în armonie aceste virtuți, să le sădim în sufletul nostru.

Să ne dăm osteneala de a le săvîrși pe toate acasă, cu prietenii, cu soția, cu copiii noștri.

Să începem cu cele mai ușoare, ca înfrînarea de la sudalme, lămurind bine și cu stăruință această dintîi ispravă. Această lămurire adesea este tulburată fie acasă, fie la locul de muncă, fie în alte împrejurări. Dacă, așadar, cu toate aceste ispите necontenite, veți izbuti să vă abțineți, sînteți pe calea cea bună. Veți izbuti de asemenea să fiți reținuți în vorbe, vă veți stăpîni și alte impulsuri.

Căminul vostru să fie o școală a virtuții, în care să vă deprindeți cu grijă, să înfrunțați, bine înarmați, încercările vieții. Lucrați la fel cu slava cea deșartă. Feriți-vă de ea. Să luptăm zilnic. Să stăpânim toate patimile.

Hristos impunea ucenicilor Săi aceste legi și principii, pentru ca ei să devină buni pedagogi cu ucenicii lor. Nu se pune vin nou în burdufuri vechi!

Este acesta un soi de a zice că de vei vrea să faci să pătrundă în duhul ascultătorilor tăi, înainte de vreme, cine știe ce înalte învățături, se poate întâmpla să-i găsești, când ceasul a venit, a nu fi în stare a învăța, pentru că i-ai pus în felul acesta în afară de înțelegere.

Vina nu-i a vinului și nici a vasului în care-i vărsat, ci a lipsei de pricepere a celor care-l toarnă.

Astfel Hristos ne-a învățat că El totdeauna venea în întâmpinarea ucenicilor Săi cu vorbe simple, din pricina slăbiciunii lor. El Se adresa ascultătorilor cu cuvinte accesibile.

Sfântul Ioan ni-l arată spunând el însuși aceste vorbe: *Am încă multe a vă spune, dar voi nu le puteți purta.* Ca să nu se înțeleagă că era vorba numai de lucrurile pe care le grăise, ci de altele mult mai mari, a pus în lumină slăbiciunea ucenicilor, făgăduind de a spune totul, când va veni vremea.

Este ceea ce spun aceste vorbe: *Vor veni zile, când mirele va fi luat de la ei, și atunci vor posti.*

Să nu cerem așadar totul de la toți, de la început, ci numai ce este cu putință și curînd vom trece dincolo de ele. Sînteți grăbiți și voiți să ajungeți mai curînd: nu trebuie să vă grăbiți. Dacă vi se par lucruri îndoielnice ceea ce vă zic, n-aveți decît să cercetați firea și le veți afla valoarea.

Să presupunem că aveți o soție cu prea multă aplecare spre cele ale modei, guralivă, fără minte... Să presupunem că se află o asemenea soție și că bărbatul ei ar fi în stare să facă totul, ca s-o îndrepte. Cum o va îndrepta? Neimpunîndu-i de la început toate jertfele, ci întîi cele mai ușoare, cele care-i pricinuesc mai puțină stînjeneală. A o sili să se îndrepte în toate de la început, înseamnă a pierde totul. Totul trebuie făcut cu înțelepciune și răbdare - și rezultatele se vor vedea încet, dar progresiv.

Nu vedeți voi cum stîrnim țipetele copilașilor cînd vrem să-i înțarcăm, cum îndurăm toate, spre a-i dezobișnui de cea dintîi hrană a lor? Să procedăm la fel și-n cazul soției. Cînd multa aplecare spre cele ale modei va deveni dezobișnuință, restul va urma de la sine. Și așa, puțin cîte puțin, întocmai ca un pictor îndemînic, ca un slujitor credincios, ca un plugar priceput, vă veți aduce soția pe calea cea bună.

28 - Cea dintîi treaptă a renunțării: milostenia

Aș fi mulțumit acum dacă v-aș putea învăța să nu fiți zgîrciți, să pricepeți frumusețea milosteniei și îndatorirea de a da ceva din ceea ce aveți.

De veți pune în lucrare aceste îndrumări, prea iubiții mei, ridicați-vă curînd la și mai mari învredniciri. Acum se cade să lepădăm de la noi luxul prisoselnic, să ne mulțumim cu normalitatea, să ne deprindem a cîștiga prin muncă dreaptă toate cele de trebuință.

Preafericitul Ioan vorbind celor de la fisc și soldaților, le porunca să se mulțumească cu plata lor. Avea, neîndoielnic dorința de a-i îndruma spre o și mai mare înțelepciune, dar cum erau ei, nu erau în stare de a o săvîrși, nu le dă decît o învățătură din cele de jos, cugetînd că de le va da una mai înaltă, ei n-ar băga-o în seamă și s-ar depărta și de cea mai simplă.

De aceea și noi, la fel, nu vă punem să vă obișnuiți decît cu învrednicirile mai mici. Știu că ar fi peste puterea voastră, ca deodată să vă lepădați de avuții și că înțelepciunea aceasta e departe de voi, asemenea cerului de pămînt.

Să ne supunem așadar poruncilor de mai jos, și aceasta poate aduce o mîngîiere vizibilă. Vom fi cu toate acestea prea mulțumiți în ceea ce vă privește, de veți face milostenii multe, căci propășind în felul acesta, vom ajunge repede la ținta noastră.

29 - Greșelile mici aduc pe cele mari

Diavolul în răutatea lui, folosește multe metode ca să prindă pe oameni. El își începe învăluirile prin ceea ce este mai mic.

Vedeți, el voia să facă pe Saul să asculte nebuniile Pytonisei, dar dacă l-ar fi sfătuit dintr-odată, Saul n-ar fi luat în seamă, el care a gonit de la sine felul acesta de femei. Așa că el a acționat cu surprindere și progresiv. După ce n-a ascultat de Samuel, și a jertfit în lipsa lui, Saul zice, drept răspuns la imputările ce i se făceau: Am fost nevoit din pricina dușmanilor, și în loc să plîngă, cum s-ar fi convenit, el se poartă ca unul care n-a săvîrșit nici un rău!

Mai tîrziu Domnul dă porunci împotriva amaleciților, și Saul le calcă. Veniră pe urmă faptele vinovate împotriva lui David; și așa, pe nesimțite, treptat, alunecînd neconținut, ajunse la prăpastia pierzaniei și se prăbuși în ea.

Același lucru și cu Cain. Diavolul nu-l îndeamnă de la început la uciderea fratelui său, că nu l-ar fi determinat s-o săvîrșească. Ci mai întîi îl sfătui că poate să înfățișeze în fața lui Dumnezeu jertfe și mai proaste, zicîndu-i: Aceasta nu-i o greșeală! Apoi aprinse în el ura și gelozia, zicîndu-i mereu: Nici aceasta nu poate avea vreo urmare rea... După care, hotărî să-l ucidă și să-și tăgăduiască fapta - și nu se opri pînă ce nu înfăptui crima.

Așa că de la început trebuie să ne împotrivim. Chiar de-am rămîne la cele dintîi greșeli, nici aceste întîi greșeli nu trebuie nebăgate în seamă. Dar cînd voința nu veghează, răul se mărește.

De aceea nimic nu trebuie să lăsăm deoparte ca să-l stîrpim de la început. Nu luați așadar în seamă numai însemnătatea greșelii, care poate fi mică, ci cugetați că de nu veți lua seama, ea va deveni rădăcina unui mare rău.

Chiar de vă veți mira, vă voi spune că păcatele cele grele nu cer atîta băgare de seamă ca greșelile mici și ușoare!

Greutatea însăși a celor dintîi ne face să le înconjurăm greșelile mici, din pricina puținei lor însemnătăți, ne îndeamnă la nepăsare; ele nu ne îmboldesc să ne trezim cu bună veghere ca să le gonim, și în vreme ce lîncezim, cu grăbire ele se fac mai mari. Întocmai ca și în suferințele cele trupești.

Nimeni nu se aruncă în brațele păcatului degrabă și dintr-odată. Zace în duhul omului o rușinare înnăscută, un respect firesc pentru ceea ce este bine. Și el n-ar putea numaidecît să devină atît de nerușinat, ca să tăgăduiască totul dintr-odată. Se pierde cu încetul, treptat, uitînd de la sine.

Treptat, idolatria s-a furișat în lume, ca urmare a cinstirilor prea mari ce se dădeau oamenilor.

Treptat s-a ajuns la adorarea celor vii și a celor morți - treptat a biruit stricăciunea și celelalte vicii.

Vedeți? Cineva rîde cînd nu se cade. Este dojenit, dar altul îl liniștește, zicînd: E un lucru fără însemnătate. Ce rău este să rîzi? Ce urmări pot fi?

Ci rîsul aduce gustul glumelor proaste, pe acela al vorbirilor rușinoase, însăși faptele rușinoase.

Este ținut de rău cineva că-și bîrfește aproapele, că-l asuprește cu vorbele, că zice rău de el. Acela se împacă și zice: A bîrfi nu înseamnă nimic!...

Cu toate acestea vorbirea de rău zămislește ură grozavă, dușmăniile fără odihnă, ocări fără isprăvire. După ocări urmează loviri, după loviri, adesea ucideri.

Și așa, duhul rău ne duce de la micile greșeli la cele mari, și de la cele mari la deznădejde.

30 - Trebuie să ne ferim de tot ceea ce ne împinge spre păcat

Să băgăm în seamă cursele - și să ne depărtăm de ele.

Să băgăm de seamă prăpăstiile și să nu ne apropiem de ele. Va fi dovadă de înțelepciune a fugi nu numai de păcat, dar și de ceea ce, pîrînd neînsemnat, ne ademenește spre greșeli.

De pildă rîsul, vorbele necugetate, nu sînt ținute drept păcate grele - și totuși din rîs ies vorbele rușinoase, și din vorbele rușinoase încă și mai rușinoase.

Vorbele zadarnice și rîsul zămislesc adesea ocara și batjocura; ocara și batjocura, loviturile și rănirile, uciderea...

Așa că de vreți să apucați pe o cale înțeleaptă, feriți-vă nu numai de vorbele rușinoase, de faptele rușinoase, de lovituri, de răniri, de ucideri - ci încă și de rîsul necuvenit și vorbele necugetate, pentru că acestea sînt rădăcini mai mari relelor care vin după aceea.

De aceea Pavel a zis: Vorbirea deșartă și gluma proastă să nu iese de pe buzele voastre.

Este aceasta, se pare, puțin lucru în sine însuși, dar din el ies pentru noi rele mari.

Să ne ferim nu numai de greșeli, dar și de ceea ce pare neînsemnat și ne împinge încetul cu încetul spre deosebite păcate.

Cel ce merge către prăpastie, chiar de nu cade, dar se cutremură, se întâmplă ca această cutremurare să-l facă să se clatine și să se prăbușească în gol. Tot așa dacă în loc de a ne depărta de păcate, călătorim alături de ele, vom trăi neconținut cu teamă și adesea vom ceda lor.

31 - Primejdia teatrului

Dar Eu vă spun că orișicine se uită la o femeie, ca s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui. Dar - veți zice - dacă n-o poftesc privind-o? Veți putea oare să mă faceți să cred aceasta? Trupul vă este de piatră? Din carne sînteți alcătuiți, din carne omenească, mai lesne de aprins decît iarba, la focul poftei. Sînteți de piatră? De fier? Neconținut voi întreba!...

Căci voi ardeți de dorință, așa că ați păcătuit cu gîndul. Și vă veți întoarce acasă foarte răniți.

Și oare nu se zămislește de aici neliniștea căminelor? Pierderea rușinii? Desfacerea căsătoriilor? Discordia, zavistiile și dezgustul, care nu au alt temei?

Cînd vă întoarceți acasă, subjugați de femeia aceea, soția vi se pare ștearsă, copiii nesuferiți, casa vă va cădea pe umeri; grijile cele care de obicei vă umpleau viața, vă vor plictisi; oricine vine la voi, vă va fi povară și vă va stînji...

Pricina? Fiindcă nu v-ați întors singuri acasă - ați adus cu voi pe femeia aceea păcătoasă, nu pe față și în văzul tuturor, - și răul în felul acesta ar fi fost mai mic, fiindcă nevasta voastră ar fi gonit-o - ci ați așezat-o în cugetul vostru, în conștiința voastră. Acolo, ea suflă în focurile Babilonului, și mai degrabă în alte focuri încă și mai grozave - căci lucru curat nu-i acest foc, e ceea ce ziceam, și de aici vine cea mai primejdioasă situație.

32 - Primejdia relelor întruniri

Să fim convinși că adunarea celor răi este în stare să ne aducă mari vătămări. Să ne ferim de ea, mai presus de orice, indiferent de participanți. Ba a fost pierzarea multor oameni de seamă. De pildă, Solomon și Samson. Și nici poporul iudeilor n-a pierit în alt chip.

Nici fiarele sălbătice nu-s în stare să rănească precum răutatea oamenilor. Primejdia lor e vădită, căci cei răi își strecoară veninul în fiecare zi, pe nebăgate de seamă și fără zgomot, năruind puțin câte puțin tăria virtuții.

Cînd vă pregătiți să vă stabiliți undeva, cercetați cu de-amănuntul cum este clima, dacă-i nesănătoasă, dacă-i potrivită, dacă nu-i prea uscată; dar cînd e vorba să țineți socoteală de sufletul vostru, nu cercetați anturajul în care vreți să-l lăsați să pătrundă, ci îl părăsiți lăsîndu-l nepăsării și întâmplării.

Cum vă rog, vi s-ar putea ierta o asemenea nepăsare? După părerea voastră, ce i-a făcut minunați și vrednici de admirare pe cei ce locuiesc în pustie? Nu oare depărtarea de vălmășag și de piața publică, și așezarea lor departe de tumultul treburilor acestei lumi? Iată pe cei cu care se cade să fiți asemănători, căutând pustia chiar în mijlocul orașului!

Și cu asta? Ferindu-vă de răi, căutând compania celor buni. În felul acesta vă veți bucura de o întemeiere mai trainică decât chiar a celor ce trăiesc în pustie, de vreme ce nu numai că vă veți feri de cei ce vă pot vătăma, dar veți avea legături cu cei ce vă pot fi de folos. De fugiți de cei răi, căutând a afla pe cei buni, veți avea îndoită prisosință: virtutea se va mări în voi, în vreme ce stricăciunea va pieri.

33 - Trebuie s-o rupem cu cei răi

Cei ce clădeau turnul lui Babel se înțelegeau bine, pentru răul lor; și tot ei se despărțiră pe urmă, împotriva lor înșiși, dar spre binele lor.

Unirea tovarășilor lui Core era rea, dezbinarea lor fu bună.

Rea, înțelegerea lui Iuda cu iudeii. E cu puțință așadar ca dezbinarea să fie un bine, iar unirea un rău. De aceea este zis: *Dacă ochiul tău este sănătos, tot trupul tău va fi plin de lumină!* Așa este și cu prietenii și cu anturajul - se alege pentru un scop religios moral înalt.

Se cade să zicem așadar că înțelegerea nu-i totdeauna și în toate împrejurările folositoare - după cum ruperea nu-i totdeauna vătămătoare.

Zic acestea ca să fugim de răi - și să ne lipim de cei buni.

Tăiem din trupul nostru părțile atinse de cangrenă și care nu se mai pot tămădui, temându-ne ca nu cumva stricăciunea să treacă și la cele sănătoase. Le tăiem nu fiindcă le disprețuim, ci ca să păstrăm pe celelalte. Cu atât mai mult se impune responsabilitatea și cu referire la anturaj. De ne este cu puțință, să îndreptăm lucrurile cu delicatețe, cu înțelepciune, dar și cu fermitate.

34 - Cîștigul ce-l avem cercetînd pe cei necăjiți

Dați ascultare înțelepciunii lui Solomon, care a fost răsplătit cu mîngîieri de tot felul - bucurîndu-se de cea mai desăvîrșită așezare.

Ce zice el? *Mai bine să te duci într-o casă de jale decât să te duci într-o casă de petrecere; căci acolo îți aduci aminte de sfîrșitul oricărui om, și cine trăiește, își pune la inimă lucrul acesta.*

Ce înseamnă aceasta fraților? E că una din priveriști zămislește tulburare - pe cînd cealaltă, cumpătare. Cel ce s-a dus la ospățul altuia mai bogat ca el, nu va mai avea aceeași plăcere să se reîntoarcă acasă la el, va veni spre casa sa mîhnit; mîhnit se va așeza la masa sa, se va arăta cu disprețuire pentru apropiații săi, pentru copiii săi, pentru toți cei din casa sa, pentru că bogăția altuia îl va fi împins să-și vadă mai bine sărăcia. Și acesta nu-i singurul rău.

De multe ori va invidia pe cel ce l-a poftit - și așa se va întoarce acasă fără nici un folos.

Vom repeta, cu alte cuvinte, dar cu același înțeles, înțelepciunea lui Solomon: *O, deșertăciune a deșertăciunilor, zice Ecclesiastul, o deșertăciune a deșertăciunilor! Totul este deșertăciune.* Cel ce intră într-o casă îndoliată, va plînge îndată pe cel mort, fie-i lui chiar dușman. Băgați de seamă cît prețuiește mai mult această casă decît cealaltă. Dincolo, chiar cu privire la un prieten, - invidie, dincoace, chiar pentru un dușman, - lacrimi!...

Ori tocmai aceasta ne cere Dumnezeu mai presus de toate, să nu ne bucurăm de răul celor ce ne-au jignit.

35 - Să cercetăm cimitirele

Priveliștea cimitirelor nu este lipsită de importanță în desăvîrșirea înțelepciunii noastre.

Privindu-le, sufletul nostru, dacă lîncezește, tresare de îndată, iar de era treaz și vrednic, încă și mai vrednic se face.

Cel ce se plînge că-i sărac, primește de la această priveliște o binevenită mîngîiere; iar cel ce se umflă de trufie că-i bogat, e trezit la realitate și smerit.

Vederea mormintelor predispune pe fiecare dintre noi să cugete, chiar de n-ar vrea, asupra sfîrșitului propriu; ea ne încredințează de a nu mai crede temeinic nici unul din lucrurile lumii acesteia, plăcute sau supărătoare; iar cine a luat la sine această încredințare, nu se va lăsa prins lesne în mrejele păcatului.

Pentru aceasta un înțelept dădea sfatul următor: *În tot ce veți spune, cugetați la clipele cele de pe urmă, și niciodată nu veți păcătui!*

Alături de acesta, altul zicea: *Așezați-vă treburile pentru plecare - și pregătiți-vă de drum!...* Și aici nu-i vorba de un drum din cele văzute, ci-i vorba de plecarea noastră de pe pămînt.

Dacă mereu, în fiecare zi avem conștiința că moartea oricînd poate veni, nu vom mai fi grabnici la păcat; nici strălucirile vieții nu vor putea să ne trufească, nici tristețile să ne doboare sau să ne tulbure - și unele și altele avînd a se isprăvi acum sau mai tîrziu.

36 - Învrîurirea binefăcătoare a temerii

Perspectiva nefericirii poate însemna mai mult decît toate sfaturile, decît toate cuvintele - și-i de ajuns ca să ne înțelepțească, pe fiecare dintre noi...

Cuvîntul nu poate împlini ceea ce poate săvîrși teama... Dacă teama n-ar fi un bine, părinții n-ar pune copiilor lor dascăli - și nici legiuitorii judecători.

Ce poate fi mai rău decît iadul? Dar nimic mai de folos decît teama pe care el ne-o strecoară.

Temerea de iad ne aduce cununa împărăției. Unde stăpînește temerea, nu se află invidie; unde stăpînește temerea nu ne supără dragostea de bogății; unde stăpînește temerea, pofta vinovată este înăbușită, orice patimă neînțeleaptă este alungată.

Acolo unde stăpînește temerea, stăpînesc de asemenea, rîvna milosteniei, rugăciunea fierbinte, lacrimile arzătoare și fără oprire, regretul pentru tot răul făcut...

Nimic nu amenință mai mult păcatul - și nimic nu face să crească și să înflorească virtutea, ca o stare de temere neîntreruptă. Cel ce nu trăiește în temere, nu va ști să păstreze calea cea dreaptă; cel ce trăiește în temere, nicicînd nu va rătăci!

37 - Privirea asupra scurtimii vieții

Ar trebui să hărăzim lucrurilor duhovnicești, rugăciunii, întreaga noastră viață - iar noi o risipim în fapte nedemne, în vorbiri rușinoase, în convorbiri și plăceri ticăloase, în vinovate arătări mîndre, fără folos și spre pierzarea noastră.

Și după toate, ne mai și întrebăm ce rău este în acestea - fără să înțelegem că nimic nu trebuie mai bine studiat ca vremea.

De vei cheltui bani, e cu puțință să-i întorci; vremea risipită se răscumpără cu anevoie și cu trudă. Puțină ni s-a dat pentru această viață - iar de nu o vom folosi cum trebuie, ce vom zice cînd vom trece în cealaltă viață?

Dumnezeu ne va zice: Ți-am dat un răstimp ca să înveți îndeletnicirile milei, de ce l-ai prăpădit cu treburi zadarnice și ușuraticе? Dar veți zice: De ce Dumnezeu ne-a dat un răstimp atît de scurt?

O, prostie, o nerecunoștință... Tocmai pentru aceasta ar trebui să-I fim recunoscători, de a ne fi scurtat truda, de a fi pus liman necazurilor - și de a ne fi făcut, dimpotrivă, lungă și fără de sfîrșit vremea liniștirii noastre în viața cealaltă. Pentru aceasta Îl țineți de rău - și de aceasta vă plîngeți...

38 - Despre invidie

Nimic nu dezbină mai mult ca invidia și gelozia: zgîrcitul se bucură cînd primește ceva; invidiosul nu cînd primește el, ci cînd primește altul.

El socotește ca un bun al lui toată nenorocirea ce se întîmplă altuia și nu ceea ce i se întîmplă lui. Dușman al întregii firi omenești, el merge peste tot și lovește mădularele lui Hristos. Ce poate fi altceva mai nebunesc decît aceasta?

Diavolul e invidios, dar cu privire la oameni și nu față de diavol; voi oamenii vă invidiați semenii, ridicîndu-vă astfel împotriva sîngelui și a neamului vostru, ceea ce diavolul nu face!...

La ce îndurare veți alerga? Care vă va fi iertarea cînd vederea izbînzii fratelui vostru vă face să tremurați, să vă îngălbeniți, în loc de a vă umple de bucurie, încingîndu-vă fruntea cu o cunună, așa cum se cuvinte?

Vreți să fiți geloși? Fie!... Fiți geloși dar ca să luați pildă de la cel care merită laudele, ca să te înalți la el, nu să-l cobori pe el la tine, ca să săvîrșești aceleași virtuți ca el!... Iată o gelozie de laudă! A te asemui, nu a neprețui!

Nu a te mîhni de bunurile altuia, ci a suferi cu el, de relele lui. Invidiosul tocmai dimpotrivă face.

El se macină în sine cînd vede izbînzile altuia. Fără să-și dea nici o osteneală ca să se înalțe, plînge cînd vede pe altul ridicîndu-se și face orice ca să-l coboare.

Cu cine să asemuim pe omul sfîșiat de această patimă?

E asemenea unui măgar leneș și plin de osînză, înhămat alături de un cal plin de vioiciune, care nu vrea să se pună pe picioare, încercînd prin greutatea lui să tragă în jos pe vrednicul său tovarăș.

Invidiosul nu cugetă la nimic, nu încearcă să facă ceva ca să se despovăreze de această grea toropeală - dar face tot ce poate ca să izbească și să doboare la pămînt pe cel ce se înalță spre cer. De aceea este un desăvîrșit tovarăș al diavolului...

39 - Despre bîrfire

Să fugim de bîrfire, dragii mei!

Nici o greșeală nu-i mai mare ca ea - și nici mai ușor de făcut.

De ce? Pentru că se săvîrșește mai degrabă decît orice alt păcat - și cuprinde repede pe cel ce nu bagă de seamă.

Celoralte greșeli le trebuie vreme, pregătire, tovărășie și adesea tăragănelile pot aduce împiedicarea lor.

De pildă, cineva și-a pus în gînd să ucidă sau să tîlhărească. Pentru aceasta trebuie să facă unele pregătiri - și de multe ori, în vreme ce el întîrzie, patima îl părăsește, pornirea cea rea se mistuie, el se lasă de gîndul cel vinovat, și nu-l mai săvîrșește.

Nu-i tot așa cînd e vorba de bîrfire. Dacă nu sîntem cu totul băgători de seamă, ea ne răpește dintr-odată.

Ca să bîrfim, nu-i nevoie nici de vreme, nici de pregătiri, nici de cheltuieli, nici de alcătuiuri. Numai să vrem - și de îndată voința se preface în faptă. Căci limba e singura unealtă care ne trebuie.

40 - Neajunsurile bîrfirii

Cel ce vorbește de rău, mănîncă suflet de om.

Ca să ne înspăimînte, Pavel a zis: *Dacă vă mîncăți între voi și vă sfîșiați unii pe alții, băgați de seamă să nu vă distrugeți laolaltă!* N-ați înfipt dinții în carnea altuia, ci i-ați înfipt bîrfirea în suflet, ați sfîșiat prin relele voastre judecăți, ați pricinuit mii de rele - și vouă înșivă și celui bîrfit și multor altora.

Căci defăimînd pe aproapele, ați înrăit pe cel ce vă ascultă; dacă-i păcătos, numaidecît își va afla tovarăș de păcat; dacă-i un drept, trufia îl va încălzi, greșeala altuia îi va sta prilej, gata să se amăgească de mîndrie. Mai mult, veți strica prin aceasta însăși obștea bisericii, căci cei care vă ascultă, nu vor judeca numai pe cel care a păcătuțit, ci își vor extinde dojanele asupra întregii obște creștinești.

Nu auzim pe cei necredincioși zicînd că acela sau celălalt este nerușinat și stricat?

În loc de a învinui pe cel ce a furat, ei au bănuieli asupra tuturor creștinilor! Între altele, pricina sînteți voi că slava lui Dumnezeu este batjocorită. Pe cît buna noastră purtare slăvește Numele Domnului, pe atît greșelile noastre Îl batjocoresc și-L jignesc. Apoi ați necinstit pe cel despre care vorbiți de rău, și vi-l faceți și dușman. Pe urmă v-ați învrednicit de pedeapsă și amestecîndu-vă în treburi care nu vă privesc deloc.

Să nu veniți să-mi spuneți: Sînt bîrfitor doar cînd spun lucruri neadevărate! Chiar de veți spune adevărul, vorbind de rău pe altul, tot greșeală este. Fariseul din Evanghelie spunea adevărul, vorbind rău de vameș, dar aceasta nu-i aducea nici o acoperire...

Și nu mă adresez numai bîrfitorilor.

Pe cei care aud pe alții bîrfind, îi rog să-și astupe urechile și să meargă pe urma vorbelor profetului care zice: *Pe cel ce vorbea de rău pe semenul său, l-am alungat*. Ziceți aproapelui nostru: Vreți să dați cuvînt de încuviințare cuiva sau să-i aduceți laudă? Iată deschid urechile mele ca să vă primesc cuvintele, ca pe o bună mireasmă. Ci de vreți să spuneți de rău, nu mai las cuvintele să intre, căci nu pot primi gunoiul și tina.

Ce am învăța dacă aflu că acela sau altul e rău? Pentru că aceasta nu poate decît să-mi strice și să-mi aducă o pagubă grea.

Așadar, să ne îndeletnicim cu treburile noastre, căci vom avea de dat socoteală de greșelile noastre; vieții noastre însăși să-i dăm băgarea noastră de seamă, iscoditoare și cercetătoare. Care va fi acoperirea noastră, și la ce bunăvoință vom fi îndreptățiți, dacă în faptele noastre ne pripim îndeletnicindu-ne cu cercetarea faptelor celorlalți?

Să te apleci trecînd, ca să vezi în casă străină, ispitind ce se petrece în ea, e lucru de rușine și nedemn, e tot ce poate fi mai josnic.

Ceea ce e încă și mai ciudat, e că acel ce se poartă astfel și nu-și vede de ale lui, cînd zice o vorbă pe care n-ar trebui s-o spună, poftesc pe cei ce ascultă, să nu cumva să spună acestea altora și-l pun chiar să jure. Prin aceasta ei lasă bine să se vadă că ei au săvîrșit o faptă vrednică de ocară. Căci dacă dorești ca cineva să nu spună altuia ceea ce a auzit de la tine, cu mai mult temei trebuie să deprinzi discreția.

Țineai taina bine dosită - și numai cînd ai trădat-o, cugeți cum trebuie să fie bine păstrată! Dacă vreți să nu fie dată în vileag, nu o spuneți voi mai întîi. Cînd ai spus secretul altcuiva, te trudești zadarnic cerîndu-i sub jurămînt să vegheze bine asupra celor spuse de tine.

E cu neputință ca un bîrfitor, ispitind faptele altuia, să ia seama vreodată asupra propriei lui purtări. Tot zelul îl pune să afle lucruri despre alții, iar treburile proprii sînt lepădate nepăsării și izbeliștii.

Dacă fără încetare cugetăm la păcatele altuia, cînd mai avem vreme să ne îndeletnicim cu ale noastre?

41 - Despre trufie

Cum putem liniști trufia? Aprofundînd cunoașterea lui Dumnezeu. Dacă trufia vine din necunoașterea lui Dumnezeu, cunoașterea lui Dumnezeu o va alunga.

Gîndiți-vă la gheenă, gîndiți-vă la toate greșelile care cheamă pedeapsa Dumnezeiască... Toate acestea curînd vă vor smeri duhul. Nu puteți așa? Nu aveți tăria?

Priviți lucrurile lumii acesteia, firea omenească, nimicnicia omului. Cînd vedeți pe drum un alai de mort, orfani care plîng, o văduvă care se tînguie, suflete întristate, cugetați că bucuriile omenești sînt o zădărnicie, că nu fac nici cît o umbră, nici cît un vis.

Gîndiți-vă la bogații care au murit ca și ceilalți, priviți așezările celor mari, oameni vestiți, care au fost șterse de pe fața pămîntului, gîndiți-vă cît de puternici erau stăpînii lor, - iar acum din toți n-a rămas nici chiar aducerea aminte!

În fiecare zi, dacă vreți, puteți sesiza o asemenea învățătură. Nu se petrec acestea zilnic?

Treburile omenești nu sînt ele oare, ca luate dintr-o roată?

Citiți de vreți Scripturile... Dacă admirați operele filozofice, cercetați-le... Asemenea, poezii, oratorii, istoricii. Pretutindeni veți găsi dacă doriți, multe dovezi. Dacă acestea nu vă sînt pe plac, cugetați la firea voastră însăși, la obîrșia și la sfîrșitul ei. Nu ești tu mai slab decît fiarele sălbatice? Ce zici? Că le întreci cu mintea? Dar minte nu ai, căci trufia e semn că ea-ți lipsește. Cu ce te mîndrești, te rog? Cu puterea trupească? Aici animalele au întîietatea, iar puterea aceasta o au și hoții, tîlharii, ucigașii. Inteligența ta? Dar nu-i deloc lucru inteligent să ai despre tine o părere bună. Aceasta mai ales te lipsește de inteligență.

Să lepădăm așadar trufia noastră. Să fim umili, smeriți și să păstrăm măsura.

42 - Nevoia și puterea umilinței

Chiar de-ați fi săvîrșit multe fapte bune și chiar de n-ați simți în cugetul vostru vreun rău, numai gîndind că puteți să vă încredeți, veți pierde prin aceasta tot cîștigul rugăciunii.

Și, dimpotrivă, chiar cînd sufletul vă este împovărat de multe păcate, de veți fi încredințați că sînteți cei din urmă păcătoși, veți fi vrednici să vă ridicați ochii spre Dumnezeu cu încredere.

Dar atenție! A fi umil nu înseamnă a-ți face reclamă, cu toate că ai conștiința că multe lucruri bune ai săvîrșit, înseamnă că dacă te simți vrednic să zici: Cugetul nu-mi aduce nici o învinuire, să adăugați dimpreună cu Pavel: *Dar nu sînt îndreptățit în aceasta.* Și încă: *Isus Hristos a venit în lume să mîntuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintîi sînt eu.*

A fi umil înseamnă să te cobori cu gîndul cînd faptele tale bune te înalță. Căci Dumnezeu, fără nume de bun, primește și lasă să vină la El, pe lîngă cei cu inima smerită, și pe cei care, cu mărînimie, își mărturisesc păcatele, în care Se arată milostiv și iertător.

Ca să înțelegeți ce mare bine este să nu vă faceți cine știe ce autoapreciere, închipuiți-vă două căruțe, înhămate la una dreptatea și mândria, iar la cealaltă păcatul și umilința. Și veți vedea căruța păcatului luând înaintea celei a dreptății, nu atât datorită puterii însuși a păcatului, ci tăriei umilinței, tovarășa ei.

În vreme ce căruța dreptății va rămîne în urmă, nu fiindcă dreptatea-i despuiată de putere, ci din pricina greutății și a trupului de plumb al trufiei!

Umlința, prin avîntul puternic pe care-o însuflețește, biruiește greutatea păcatului - și izbutește a se urca la cer. Trufia, prin trupul ei greoi, sfîrșește prin a ucide avîntul dreptății și o trage, fără trudă, spre cele de jos.

Vreți oare o dovadă că una dintre căruțe e mai grabnică decît cealaltă? Aduceți-vă aminte de fariseu și de vameș. Fariseul întovărășea dreptatea cu trufia, cînd zicea: *Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sînt ca ceilalți oameni, hrăpăreți, nedrepti, preacurvari sau chiar ca vameșul acesta.*

Nebunul!... Trufia-i nu se mai sătura să batjocorească obșteasca fire omenească, asupra pe vameșul de lîngă el. Și ce făcu oare celălalt? Nu înlătura de la sine asupra, și nici nu se supăra fiindcă se vedea învinuit. Ci primi cu inimă largă tot ce zicea fariseul despre el. Lovitura dușmanului său fu pentru el un leac, o putință de vindecare. Asupra, o laudă. Acesta-i prețul acestei prisosințe a umilinței. E nesimțitoare cînd batjocorirea mușcă din ea - și nicidecum nu se înfurie împotriva jignirilor aproapelui. Ba chiar din aceste jigniri se poate culege o mare și nobilă roadă: e tocmai ceea ce s-a întîmplat cu vameșul. Primind ocările, el se despovăra de greșeli. Zise: *Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul!* - și se coborî de la templu mai îmbunătățit ca fariseul.

Unul punea înainte dreptate lui, banii și zeciuielile ce le dădea; celălalt spunea niște vorbe simple - și fu despovărat de păcate. Căci Dumnezeu nu auzi numai vorbele, ci văzu și sentimentele care însoțeau vorbele. Și aflîndu-le că erau de umilință și de părere de rău, avu milă - și-și arată bunătatea.

43 - Despre umilința cea trufașă

Nu vă mîndriți cu umilința voastră!

Poate veți rîde de ceea ce-am zis: Umlința poate duce la trufie!

Nu vă mirați - ea zămislește mîndrie cînd nu-i sinceră. Cum așa? Cînd ea urmărește încuviințarea oamenilor - și a lui Dumnezeu, cînd e săvîrșită în așteptarea laudei spre propria desfătare. Ceea ce e diavolesc.

Unii se trufesc umilindu-se, cugetînd pentru ei o îndestulare binevoitoare. De pildă, vine la tine un frate, iar tu îl primești - și-i speli picioarele - și de îndată te mîndrești cu asta! Am făcut - zici tu - ceea ce nimeni n-a făcut: am săvîrșit umilința!...

Așadar, cum poate cineva rămîne umil? Aducîndu-și aminte de acel sfat al lui Hristos: *Sîntem niște robi netrebnici, am făcut ce eram dator să facem.*

Cel ce s-a încredințat pe el însuși că n-a făcut nici o ispravă de seamă, orice ar fi făcut, acela singur e umil, fiindcă nu-și închipuie deloc că a ajuns ținta.

Mulți au scos lăudăroșenie din umilința lor. Să nu facem așa. Ai săvârșit o faptă de umilință, nu te mândri, că pierzi roada. Ca să nu se întâmple ca fariseului: s-a mândrit că a plătit darea - și și-a pierdut toată răsplata. Altfel face vameșul.

44 - Umilința fățarnică

Chiar de vă veți umili, dar de nu veți suferi să v-o zică alții, aceasta nu-i umilință, nu mai e mărturisirea greșelilor, ci e numai arătare și slavă deșartă.

Cum? Arătare este a te chema păcătos? Da, căci în felul acesta ne clădim pe nedrept un renume de umilință, sîntem lăudați, sîntem prețuiți, în loc ca din pricina unei purtări potrivnice, să fim disprețuiți, așa că lucrăm pentru slavă.

Ce înseamnă a fi umilit?

A primi ocările altuia, a recunoaște greșelile, a suferi să fim vorbiți de rău. Iar în purtarea aceasta, afară de umilință, vom afla și noblețe.

Căci iată: acum ne facem pe noi înșine păcătoși, nedemni și alte multe învinuiri de acestea, dar dacă altcineva ni le spune, iată-ne nemulțumiți și mînioși. Băgați de seamă, nu este așa, că la această întîmplare, nu-i nici mărturisire adevărată și nici noblețe?

Ziceți că sînteți așa și așa, nu vă supărați, dacă și alții zic și vă vorbesc de rău - căci atunci ei sînt acei care lor înșiși își aduc osînda - și așa vă duc pe căile înțelepciunii. Ascultați ce zice preafericitul David, cînd Șimei îl blestema: *Dacă blestemă, înseamnă că Domnul i-a zis: Blestemă pe David!* Dar Domnul în schimbul acestor blesteme pe care mi le dă azi, îmi va dăruia bine.

Voi care ziceți de rău de voi înșivă pînă la trufie, intrați în mînie de îndată ce alții nu vă aduc laudele de care vă socotiți îndreptățiți. Vedeți cît de mult vă lipsește cumpătarea în treburile cele de seamă? Din dorința altor laude depărtăm laudele, ca altele mai mari să căpătăm. Depărtînd lauda, vreo s-o mărim, iar în toate acestea nu urmărim decît slava și nu adevărul. Așa că zadarnică-i purtare noastră - și nu duce la nimic.

45 - Slăbiciunea cunoașterii omenești

Nu pentru multă vreme vă va răbda pămîntul pe voi, care ați ajuns la atît de nemăsurată trufie, că îndrăzniți a cerceta, ca pe ceva cu totul de nimic, aceea ce ar trebui numai să slăviți și să adorați!

Așa Pavel, care era plin de multă înțelepciune, privind neasemănata măreție a lui Dumnezeu și josnicia firii omenești, se pornește împotriva aceluia care vreau să cerceteze temeiurile lui Dumnezeu - și în indignarea lui, strigă cu tărie: *Cine ești tu, omule, ca să răspunzi împotriva lui Dumnezeu? Nu cumva vasul de lut va zice celui ce l-a făcut: Pentru ce m-ai făcut așa?*

Cugetă mai întâi la firea ta - nici nu s-ar găsi cuvinte care să-ți arate josnicia!...

Dar - veți zice - sînt om și sînt cinstit cu de bunăvoie. Ați primit această cinste, dar nu pentru a o folosi greșit, împotrivindu-vă lui Dumnezeu, ci pentru a vă bucura de cinstea aceasta, dînd ascultare celui care v-a dăruit-o.

Dumnezeu nu v-a cinstit ca să-L jigniți, ci ca să fie slăvit de voi. Căci a-L jigni, înseamnă a-I cerceta cuprinsul. Dacă așadar cinstim pe Dumnezeu crezînd în El, și nu a dori să crezi, este o jignire care cade pe capul celui ce a săvîrșit-o.

Apostolul apoi, vrea să arate ce depărtare este între om și Dumnezeu. N-a putut s-o facă pe cît trebuia, dar pilda dată ne îngăduie să ne facem o idee despre o deosebire cu mult mai mare încă. Ce spune? *Nu este olarul stăpîn pe lutul lui, ca din aceeași frămîntătură de lut să facă un vas pentru o întrebuițare de cinste, și un alt vas pentru o întrebuițare de ocară?*

Ce ziceți? Trebuie să mă supun lui Dumnezeu, ca lutul olarului? Da - răspunde apostolul - căci deosebirea care desparte pe om de Dumnezeu, este tot una cu aceea dintre lut și olar - și încă nu tot una, ci cu mult mai mare. Lutul și olarul au același conținut, cum este scris la cartea lui Iov: *Cu cît mai mult la cei ce locuiesc în case de lut, care își trag obîrșia din țărîină și pot fi zdrobiți ca un vierme!*

Dacă omul este mai mult decît lutul și mai arătos, deosebirea nu vine de la o schimbare de cuprins, ci de la priceperea lucrătorului. Voi nu vă deosebiți cîtuși de puțin de lut, iar de nu vreți să credeți, ascultați ceea ce vă învață mormintele și urnele funerare - mergeți și cercetați mormintele celor mai dinainte ai voștri - și veți vedea dacă am dreptate.

Așadar, între lut și olar, nici o deosebire nu-i. Dar între Dumnezeu și om, atît de mare e deosebirea de cuprins că nici cuvintele nu o pot arăta, nici gîndirea a o măsura. Ci lutul ascultă de mîna olarului, ori în cel fel îl potrivește sau îl împietrește - tot asemenea voi, fiți tăcuți ca lutul, cînd voia lui Dumnezeu este de a lua o hotărîre sau alta.

Pavel n-a grăit așa, ca să ne lipsească de libertatea noastră, nici ca să ne stînjenească voia noastră cea liberă, ci ca din vreme, să ne înfrîneze îndrăzneala.

De vreți, să mai luăm în seamă încă ceva: Ce voiau să știe acei pe care Pavel îi înfrîna? Chiar să cerceteze cuprinsul cel Dumnezeiesc? Deloc - nici gînd n-au avut vreunul din ei la o așa îndrăzneală!

Ceea ce căutau ei a cerceta era ceva cu mult mai puțin: planurile lui Dumnezeu, ca de pildă: de ce acela este pedepsit - iar celălalt află milostivire?

De ce cutare este scutit de pedeapsă - și celălalt este atît de nefericit?

De ce unul este iertat și altul nu? Și altele asemenea acestora...

Astfel Pavel înfrînează pe cei care se îndeletniceau cu neîngăduite cercetări asupra gândurilor lui Dumnezeu. Nici aceasta chiar nu le-o îngăduia, iar cînd voi îndrăzniți cu nerușinare a ispiti însuși cuprinsul cel Dumnezeiesc, care hotărăște și îndrumează toate, nu credeți că sînteți vrednici de pedeapsă? Nu-i aceasta cea mai necuprinsă nebunie?

46 - *Despre cei ce cred că le cunosc pe toate*

A crede că știi nu înseamnă totdeauna înțelepciune, ba se întîmplă să fie chiar prostie. Spune-mi: Dintre doi oameni, din care unul ar pretinde că poate măsura văzduhul de la cer la pămînt cu sfoara, în vreme ce altul ar rîde și-ar zice că nu-i în stare a face aceasta - care din aceștia doi ne-ar face să rîdem? Omul care pretinde a ști sau cel care se mărturisește neștiutor. Fără îndoială, cel dintîi. La întîmplarea aceasta, necunoscătorul este mai înțelept decît cel ce se crede încărcat de știință. De ce?

Pentru că presupusa știință nu-i decît o necunoaștere mai mare. Cel ce se mărturisește neștiutor, știe cel puțin ceva. Ce anume? Că sînt unele lucruri pe care mintea omenească nu le poate ști; și aceasta nu-i puțin lucru. Dimpotrivă, cel care - de-ar fi să-l crezi - zice că ar ști mult, încă mai neștiutor decît altul este cu privire la ceea ce spune că știe - și asta îl face să fie și de rușine.

Să ne lăsăm așadar de asemenea cercetări, și să ne mărginim a aduce laude lui Dumnezeu pentru toate. De aceea, zice apostolul, *aduceți mulțumiri pentru toate*. Iată faptele unei slugi recunoscătoare, înțelepte și deștepte; a te purta altfel, este fapta unui vorbăreț, a unui trîndav, a unui nerușinat!

Cel ce vorbește mult, nu face nimic, iar cel ce muncește mult nu vorbește niciodată fără rost.

47 - *Nu trebuie să vă puneți cu cei furioși*

Cînd vedeți un om ieșit din fire, cu atît mai mult nu-i faceți împotrivire. Nebunia lui de aceasta are nevoie, ca să se producă.

Cu cît mai greu vă batjocorește, cu atît mai multă blîndețe arătați-i... Cu omul acesta e ca și cu cel cuprins de friguri, căruia trebuie să-i facem pe plac, cînd răul în zgîlțîie mai tare.

Cînd o sălbăticiune se pornește furioasă, fugim cu toții; să facem tot așa cu acel pe care furia îl frămîntă. Și să nu credeți cumva că trebuie să ne purtăm așa pentru a-i face cinste; cinstim oare o sălbăticiune înfuriată, pe nebunii furioși, cînd ne ferim de ei? Cîtuși de puțin, nu!

Purtarea noastră e mai degrabă o jignire, sau mai bine zis, nu o jignire, ci un semn de milă și de omenie.

Nu vedem oare pe corăbieri cînd suflă vîntul tare, desfăcînd pînzele, ca nu cumva, altfel corabia să se înece?

Sau pe călărețul al cărui cal s-a pornit nebunește, lăsîndu-l în voia lui, pînă ce-i pier puterile? Să facem și noi la fel.

Mînia e ca și un foc, ca și-o flacără care trebuie să muște din ceva. Dacă acestei flăcări nu-i dai nimic să mănînce, repede ai depărtat acest flagel. Furia n-are putere prin ea însăși, dacă nu vine cineva s-o hrănească. Sînteți fără acoperire.

Omul acela care este pradă furiei, nu mai știe ce face; tu care-l vezi cum e, meriți oare vreo îngăduință dacă pici în aceeași tulburare și nu te înțelepțești deloc la asemenea vedere? Presupune că ducîndu-te la un ospăț, întîlnești la intrare un om beat care face gesturi urîte. Dacă pici și tu în aceeași greșeală, nu ești cu atît mai de neiertat cu cît ești asemenea lui? Întîmplarea este aici, aceeași. Să nu credeți că vom fi acoperiți de vom zice: N-am început eu! Aceasta este tocmai împotriva noastră, întrucît ceea ce am văzut nu ne-a înțelepțit. Este ca și a zice: N-am ucis eu cel dintîi!...

Dacă meriți să fii pedepsit, este din pricina că deși ai avut o ocazie să te înțelepțești, totuși nu ți-ai ținut firea.

48 - Pe cei ce insultă trebuie să-i luăm drept slabi sau bolnavi

Veți zice: Cum oare e cu putință să suferim jignirile? Cum - întreb eu - aceasta n-ar fi cu putință? Cuvintele pricinuiesc oare vreo rană? Lasă pe trup vreo zgîrietură? Ce rău fac? De vrem, le putem suferi.

Să facem legămînt că le vom suferi, și să vedeți, le vom suferi. Să ne zicem nouă înșine: Aceasta nu-i ură, ci slăbiciune. Și în adevăr e slăbiciune - și dovada că nu-i ură sau răutate, este că omul acesta însuși voia să se înfrîneze, cu toate că adesea fusese jignit.

Dacă cugetăm că acesta-i un lucru de slăbiciune, vom suferi, vom ierta și ne vom sili ca noi înșine să nu cădem. Vă întreb pe toți: de voiți, puteți fi îndeajuns de înțelepți ca să suferiți pe cei ce vă jignesc? Cred că da. Poate că acel ce v-a jignit a făcut-o fără voie, nu din gînd precugetat, poate numai sub îmboldirea patimii, - deci dacă-i așa, stăpîniți-vă!

Ați fost jigniți și jignirea vine de la dușmanii voștri? Cu atît mai mult să fiți împăciuitori. Dar acela e înnebunit de obrăznicie!... Tocmai pentru aceasta trebuie să te duci să-l afli; căci două rele îl pasc: obrăznicia și mînia.

Voi sînteți în stare de sănătate, vedeți limpede, nu ca el care orbecăiește în întuneric, din pricina acestor două rele. Și fiindcă voi sînteți la adăpost de acestea, și pe deasupra sănătoși, mergeți spre el, după cum doctorul la bolnav. Zice oare doctorul: Omul acesta este bolnav și nu voi merge să-l văd? Mai ales atunci se duc doctorii, cînd văd bolnavi care nu se pot mișca. De cei ce se mișcă, ei se îngrijesc mai puțin. Oare trufia și mînia nu vi se par mai grozave ca o boală?

49 - Împotriva pornirii de răzbunare

Puteți ridica mâinile spre cer, puteți mișca buzele ca să cereți iertare, iar Dumnezeu este dispus să vă șteargă păcatele, dar nu îngăduiți să se facă aceasta, de vreme ce voi țineți minte greșelile celor ce v-au greșit vouă!

Sînteți oarecum în dubiu...

Ați suferit multe nedreptăți, ați fost jefuiți, ați fost vorbiți de rău, ați fost păgubiți în cele mai grele situații, - și vreți să vedeți pe dușmanul vostru pedepsit? Iată ce va sluji în schimb, să iertați.

Dacă singuri vă faceți dreptate și vă răzbunați, prin vorbe sau prin fapte sau prin blesteme împotriva aceluia care v-a jignit, Dumnezeu nu va mai sta să vă răsplătească, pentru că voi înșivă ați făcut aceasta. Și nu numai că n-are să vă răzbune deloc, dar are să vă pedepsească fiindcă L-ați supărat. În obștea omenească, dacă lovim robul altuia, stăpînul lui se supără și ia drept o jignire adusă lui, fapta noastră.

Că sîntem jigniți, fie de robi, fie de oameni liberi, datori sîntem a aștepta judecata stăpînilor sau a judecătorilor.

Așadar, dacă între oameni e cu totul nechibzuit ca cineva să-și facă dreptate singur, lucrurile stau altfel cînd Dumnezeu este Acela care-I Judecător?

Vouă, El v-a poruncit atît: Să vă rugați pentru cel ce v-a jignit. Ce trebuie făcut cu aceasta, iată, El a poruncit să fie lăsat pe seama Sa, a Domnului!

50 - Foloasele și vredniciile iertării

Gîndiți-vă la toate greșelile de care veți da socoteală - și mai ales, să uitați nedreptățile săvîrșite de alții vouă, iertați pe cei care v-au jignit, ca să aveți dreptul ca voi înșivă să fiți iertați, și să cîștigați astfel o ușurare a necazurilor voastre.

Grecii, fără vreo mare nădejde, dăduseră adesea cu privire la acestea, dovezi de înțelepciune. Și voi care trebuie pînă la urmă să părăsiți lumea aceasta, cu atît mai mărețe nădejdi, nu veți face-o - sau stați în cumpănă?

Ceea ce se rezolvă de la sine, nu vă arogați și nu respectați legea Dumnezeiască, și mai degrabă lăsați să vi se stingă patima fără răsplată pentru voi, în loc de a merita o răsplată?

Dacă lucrarea vremii va șterge ura, de aici nu puteți trage nici un folos. Veți zice că aducerea aminte a jignirii vă înflăcărează mînia? Aduceți-vă aminte de tot binele pe care cel ce v-a jignit a putut să vi-l facă față de voi, cum și de tot răul pe care l-ați făcut altora!...

V-a vorbit de rău, v-a acoperit de rușine? Aduceți-vă aminte de ceea ce și voi ați zis de alții. Așa că, vă întreb, cum veți căpăta iertare, cînd voi n-o dați altora? N-ați zis nimic de rău? Dar ați auzit de atîtea ori mulțime de bîrfe și le-ați primit, și aceasta este desigur o vinovăție.

Vreți să știți ce mare bine este uitarea jignirilor și ce plăcut este aceasta Domnului, mai presus de toate? El pedepsește chiar pe acei care se bucură de dreapta pedeapsă. Așadar nu se cade să călcăm în picioare nici pe cei pedepsiți de Dumnezeu și nici pe cei ce ne-au jignit!

Se arată aici duhul milei, ceea ce place lui Dumnezeu mai mult ca orice. Nimic nu hrănește mai bine mila, ca iertarea jignirilor.

Celui ce a jignit, de asemenea Dumnezeu i-a arătat ce are de făcut. I-a poruncit să caute de îndată pe cel ce l-a jignit, să părăsească chiar altarul ca să-l afle și să nu se reîntoarcă la masa jertfei decât după ce s-a împăcat cu acela.

Dar acesta nu-i teme ca să așteptați să vină el, că de faceți așa, ați pierdut tot. Numai dacă ieșiți să-l întâmpinați, Dumnezeu va pune înainte o răsplată nespusă.

Dacă vă împăcați cu cel ce v-a jignit numai fiindcă el vine spre voi, nu porunca Dumnezeiască este aceea care a statornicit din nou prietenia, ci numai gândul celui alt. Așa că veți rămâne fără cunună, iar premiul alergării se duce la el.

51 - Să nu ne lăsăm doborâți de încercări

Tristețea cea fără hotare e mai stricătoare decât orice licoare diavolească. Dacă diavolul izbutește a pune mîna pe unele suflete, cu ajutorul ei o face. Îndepărtați-o și nu veți avea habar de ea.

Dar cum putem să ne scăpăm de tristețe? Iar eu voi întreba: De ce n-am putea să ne scăpăm de ea?

De ați făcut desfrînare sau ucidere, sau orice altă faptă de acestea care închid poarta împărăției cerurilor, fiți triști, mîhniți-vă, nimeni nu vă împiedică. Dar dacă, din mila Domnului, ați stat departe de asemenea crime, de ce să vă necinstiți sufletul zadarnic?

Dumnezeu a așezat tristețea printre simțămintele firii noastre, nu ca să ne lăsăm ei cu ușurătate, fără rost, în clipa încercării, nici ca să ne abandonăm pe noi înșine - ci ca să scoatem din acest simțămînt cel mai mare dintre foloase. Și cum vom putea oare scoate asemenea foloase?

Timpul tristeții nu-i atunci cînd sîntem nefericiți, ci acela în care facem răul. Dar noi am răsturnat îndreptarul acesta, și am schimbat timpurile. Cînd facem mulțime de greșeli, nu simțim nici cel mai mic discomfort, iar de ni se întîmplă să suferim, de te miri de unde, vreo împotrivire, iată-ne abătuți de mîhnire, gata a sfîrși cu viața aceasta - și a scăpa de ea!

Pentru aceasta tristețea pare a fi un lucru supărător și greu de dus, ca și mînia și pofta trupească. Cei ce se lasă acestor simțăminte pe nedrept și fără rost, le-au făcut să-și piardă din însemnătatea lor. Ca și cu leacurile pe care le dau doctorii. Cînd aceste leacuri nu sînt date pentru bolile cărora se potrivesc și pentru care au fost pregătite, ci altora - departe de a se despovăra de suferința lui, dimpotrivă îi măresc răul.

Așa lucrează tristețea. Cum ea e o terapie în stare - putem spune - de a curăți răul din noi, dacă cuprinde un suflet trîndav, încărcat de păcate grele, ea îi aduce bună slujire, dar de se sălășluiește într-un suflet care luptă și se zbate, care trudește, care are griji și suferă, în loc de a-i ajuta, îi aduce mari stricăciuni, făcîndu-l mai slab și ușor de doborît.

Așa, scriind aceluia care se țineau tari în credință, Pavel le zicea: *Bucurați-vă totdeauna în Domnul! Iarăși zic: Bucurați-vă!* Dar aceluia care erau desfrînați, mîndri, cîrtitori, le zicea: *Sînteți plini de orice fel de nelegiuire, de curvie, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de porniri răutăcioase; sînt șoptitori.* Cel ce-i împovărat de păcate, să folosească această terapie ca să se elibereze și să se ușureze, dar acel care-i sănătos, de ce și-ar ruina fericita-i sănătate prin tristețe?

52 - Priveliștea nedreptăților lumii acesteia nu trebuie să ne descurajeze

Cînd auziți zicîndu-se că biserica aceea a apus, că o alta este în derivă, că una este pradă relelor fără leac, că aceasta are păstor nevrednic, cealaltă drept conducător un om îndoielnic, - mîhniți-vă!

Căci nu se pot suferi asemenea lucruri fără îndurerare. Mîhniți-vă, dar puneți întristării liman, în împrejurările cînd noi înșine ne aflăm în greșeală, și avem socoteli de dat, nu-i nici de trebuință și nici înțelept, ci foarte stricător să ne mîhnim, cu o tulburare prea mare. Cu atît mai mult, să ne lăsăm descurajați și doborîți din pricina greșelilor săvîrșite de alții.

Ca să întemeiez împotrivirea la această tristețe ticăloasă și nepotrivită, iată ce vă sfătuiesc să mai faceți.

Cînd auziți vorbindu-se despre mizeriile zilei, depărtați-vă repede de aceste gînduri, cît mai degrabă, la gîndul zilei groaznice a judecării, închipuiți-vă în voi înșivă tribunalul cel grozav, judecătorul cel ce nu poate fi cumpărat, prăpastia pedepselor, întunericul în care nu răzbate nici o lumină, întunecimea dinafară, viermele otrăvit, lanțurile ce nu se pot sfărîma, scrișnirea dinților, gemetele neîntrerupte...

Judecătorul care va judeca atunci n-are trebuință nici de învinuitori, nici de martori, nici de arătări, nici de dovezi; el aduce la lumină, sub privirea păcătoșilor, toate lucrurile, așa cum au fost săvîrșite. Atunci nu va mai fi nimeni care să apere pe cel învinuit și să-l smulgă de la pedeapsă, nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici rudă, nici vecin, nici prieten, nici apărător.

Netrebnicele daruri de bani, atotputernicia bogăției, slava puterii. Totul va fi împrăștiat ca pulberea scuturată de pe talpă. Singur, judecat potrivit faptelor, omul va aștepta hotărîrea de iertare sau de osîndire.

Nimeni atunci nu va fi judecat pentru păcatele altuia, ci fiecare pentru ale sale. Adunați toate aceste priveliști, stîrniți în voi temerea de judecată, faceți din ea un răgaz împotriva mîhnirilor diavolești care-s ruina sufletului.

53 - Nu trebuie niciodată să deznădăjduiți de propria-ne mîntuire și nici de milostivirea Dumnezeiască

E partea unui suflet mărinimos de a nu se lăsa deloc abătut, de a nu deznădăjdui cîtuși de puțin în fața multelor rele care-l împresoară, de a nu se depărta deloc de Dumnezeu, ci prin rugăciuni repetate și fără izbăvire, de a stăruii pînă ce El va avea milă, așa cum zice fericitul David.

Îmbrîncindu-ne în deznădejde, diavolul caută să smulgă din inimile noastre nădejdea în Dumnezeu, singura ancoră temeinică, acest susținător al viețuirii noastre, care ne duce de mîna pe drumul cerului, și cheazășuiește mîntuire sufletelor aflate în cădere.

Prin nădejde, zice ap. Pavel, am fost mîntuiți. Ca și un lanț trainic coborît ca din cer, nădejdea ne susține sufletele. Ea atrage încetul cu încetul către cereștile înălțimi pe acei care se țin bine legați de ea; ea ne ridică deasupra învolburărilor mizeriilor lumii acesteia.

Cine slăbește și se scapă din ancora aceasta sfîntă, cade îndată și se îneacă. Cel rău știe bine aceasta, cînd zărește că sîntem zdrobiți de gîndul relexor noastre fapte, se arată și adaugă acestei greutăți gîndurile deznădejdii, mai grele decît plumbul însuși. Dacă le primim, este cu neputință să nu fim tîrîți de îndată de această adăugire de greutate, desprinși cu putere de lanț și aruncați în fundul ticăloșiei.

Mulți oameni, după ce au fost puși jos și depărtați de calea cea strîmtă a virtuții, s-au ridicat atît de minunat, încît restul zilelor lor a șters ceea ce fusese mai înainte, primiră premiul, își puseră cununa, fiind așezați printre învingători și numărați în obștea sfinților.

Atîta vreme cît stăm în cuptorul plăcerilor, cu toate multele pilde de acest fel, lucrul ni se pare cu neputință. Dar de îndată ce-am făcut cei dintîi pași ca să ieșim la lumină, lăsăm treptat înapoia noastră flăcările cele arzătoare și drumul pe care-l vedem deschizîndu-ni-se înainte ni se arată ca împrăspătat de rouă - și plin de ușurință.

Trebuie să nu ne descurajăm, și să nu deznădăjduim, cu privire la această întoarcere. La această întîmplare, de vei avea putere și bunăvoință - și bunăvoință și putere multă îți vei dobîndi.

Cînd cineva și-a închis sieși poarta pocăinței, cînd, ca să zic astfel, și-a zidit ușa care duce la mîntuire, cum va putea, stînd afară, să facă ceva bun? Astfel că cel rău pune totul în lucrare ca să sădească acest gînd în noi, căci pe urmă nu va mai avea nevoie ca să ne biruiască, nici de efort, nici de trudă - la ce bun, dacă stăm căzuți la pămînt, doborîți și nevrînd a ne împotrivi?

Cel ce va fi în stare a se desface din această legătură, își va lua din nou tăria și nu va înceta, pînă la cea din urmă suflare, de a se împotrivi diavolului. De mii de ori doborît fiind, el se va ridica neconținut și-și va împovăra dușmanul. Acela care dimpotrivă, este înlănțuit de gîndurile deznădejdii, își nimicește propria-i putere - și cum va putea el să izbîndească, să se împotrivescă, fugind din fața dușmanului?

Să nu ziceți că toate acestea sînt cu privire numai la cei care s-au făcut vinovați de greșeli ușoare. Presupuneți un om plin de toate stricăciunile; că acest om ar fi săvîrșit toate greșelile care pot pune pe cineva afară din împărăție, că nu fusese la început dintre cei necredincioși, ci că făcînd parte dintre credincioși, din cei plăcuți lui Dumnezeu, ar fi ajuns în urmă stricat, desfrînat, poftitor, hoț, bețiv, sodomit, batjocoritor, - și toate acele culpe pe care le voiți. Chiar acestui om nu i-aș îngădui să deznădăjduiască, chiar de ar fi ajuns în cea de pe urmă bătrînețe, cuprins de această stare de stricăciune fără de nume.

Dacă mînia lui Dumnezeu ar fi o patimă, omul ar avea dreptate să deznădăjduiască, neputînd stinge flacăra aprinsă de toate crimele lui. Dar patimile nu sînt cunoscute de Dumnezeu; chiar cînd El Se răzbună și pedepsește, este fără mînie, plin de bunătate. Așa că se cade să avem temeinic curaj. Și să fim încrezători în puterea pocăinței.

Deznădejdea nu are numai această tristă urmare de a ne închide porțile cetății cerești, de a ne împinge spre multă trîndăvie și mult dispreț, dar ne prăbușește așadar în rătăcirea cea diavolească.

Diavolul însuși nu a ajuns ceea ce este decît deznădăjduind la început - și prăbușindu-se pe urmă din deznădejde spre vorbe și fapte potrivnice mîntuirii.

Mînioșii de îndată ce și-au pierdut sănătatea duhului, nu se mai tem de nimic, nu se mai rușinează de nimic, chiar de ar fi să se arunce în foc, în mare sau într-o prăpastie.

Asemenea acei care-s cuprinși de nebunia deznădejdiei, ajung de nu mai poți vorbi cu ei și aleargă spre tot felul de păcate. Și dacă moartea nu vine să pună capăt nebuniei lor, pornirii lor, ei înșiși își fac mulțime de rele.

54 - *Despre prietenie*

Cu adevărat, prietenul credincios este mîngîiere în viață. Ce n-ar fi în stare să facă un prieten adevărat?

Cîtă plăcere, cîtă prisosință și cît temei nu aduce el?

Poți descoperi atîtea comori, dar nimic nu prețuiește cît un prieten adevărat.

Să arătăm mai întîi bucuriile legate de prietenie.

Vederea unui prieten îmbracă inima în sărbătoare și o înflorește; te legi de el cu un lanț care-ți umple sufletul de o fericire nespūsă; chiar numai aducerea aminte despre el dă aripi gîndului și-l înalță.

Vorbim despre prietenii buni, care sînt devotați și jertfelnici. Vorbim despre cei care ard de prietenie.

Dacă vreunul din voi are un prieten din aceștia, v-a recunoaște că spun drept și de l-ar vedea în fiecare zi, și tot nu s-ar sătura - și-i dorește aceluia ceea ce-și dorește lui însuși.

Știu pe cineva care cerea sfinților să se roage mai întîi pentru prietenul său și după aceea și pentru el. Atît de mare dar este un prieten adevărat, că de dragul lui, îți sînt scumpe unele locuri și unele vremuri.

După cum un trup frumos sau o floare aleasă răspîndesc o mireasmă în jurul lor, tot astfel prietenii lasă ceva din farmecul lor locurilor pe unde au trecut; așa că adesea aflîndu-ne acolo fără ei, plîngem și suspinăm, aducîndu-ne aminte de vremea petrecută împreună.

Nu putem arăta prin grai bucuria pe care ne-o dăruiește întîlnirea cu prietenii, numai aceia o cunosc care au încercat-o.

Dacă un prieten ne poruncește ceva, îi mulțumim, dacă stă în cumpănă, ne mîhnim. Nu e nimic din ce-i al nostru, care să nu fie și al lui. Chiar de disprețuim bunurile pămîntești - din pricina prietenilor noștri nu am vrea să părăsim lumea aceasta; ei ne sînt mai dragi ca lumina zilei.

55 - *Despre dragoste*

Să cugetăm la tot binele ce s-a săvîrși, dacă dragostea ar stăpîni peste tot.

N-ar mai fi trebuință de legi, de tribunale, de pedepse, de temnițe - și de toate de felul acesta.

Dacă toți ar iubi și ar fi iubiți, nimeni nimănui n-ar face vreun rău. Ucideri, vrajbe, războaie, tâlhării, ruperi, zgîrcenii, - tot răul s-ar mistui. Chiar numele răutății n-ar mai fi.

Dragostea are acest ascendent: în vreme ce altor merite li s-au adăugat și unele defecte - sărăciei, mîndria de a fi sărac; vorbirii alese, patima bolnăvicioasă a slavei; umilinței, o mîndră îndestulare lăuntrică, - dragostea se detașează de toate aceste neajunsuri; căci nimeni nu s-ar putea ridica împotriva a ceea ce iubește!

Ca să apreciem virtutea dragostei, să presupunem că nu numai o ființă, ci că toată lumea iubește. Sau, mai degrabă - dacă vreți - presupuneți o ființă iubită și una care iubește, dar care iubește cum trebuie să iubească.

Ființa aceea va trăi pe pămînt întocmai ca în cer; va gusta o pace netulburată, împletindu-și mii de cununi, își va păstra inima neîntinată de ură, de mînie, de invidie, de trufie, de slavă deșartă, de năzuințe ticăloase, de toată dragostea cea rea și de toată stricăciunea. După cum sieși nu ar vrea să-și facă rău, tot asemenea nu vrea nici altuia. Arhanghelul Gavril va sta alături de ea - și-o va întovărăși pe pămînt.

Astfel este acela care are cu el dragostea. Cel ce ar săvîrși minuni, cel a cărui cunoaștere ar fi desăvîrșită, dar care n-ar avea dragoste, chiar de ar scula mii de oameni din morți, la nimic de seamă nu va ajunge, despărțit fiind de toți și nu se va putea apropia niciodată de semenii lui. De aceea Domnul Hristos a zis că semnul dragostei desăvîrșite pentru El, este dragostea aproapelui.

Paiul mai degrabă s-ar împotrivi să nu fie ars de focul în care l-am aruncat, decît diavolul la flacăra dragostei.

Dragostea e mai trainică decît un zid, mai tare ca diamantul; și dacă am putea închipui un lucru și mai tare încă, dragostea îl întrece și pe acela în tărie.

Nici sărăcia, nici bogăția n-o biruiesc; iar de ar fi dragoste, n-ar fi nici sărăcie și nici bogăție peste măsură, ci numai foloasele amîndurora.

Din bogăție am folosi bunăstarea, din sărăcie lipsa de grijă, fără să avem de îndurat temerea pe care-o dă sărăcia și nici neliniștile pe care ni le dă bogăția. Dar ce vorbesc eu despre foloasele dragostei?

Să ne gîndim cît e de bună ea însăși, cîtă bucurie ne prilejuiește, în ce stare de vrajă ne ține sufletul; acestea sînt însușirile ei neasemuite. Celelalte înfățișări ale virtuții aduc cu ele unele îngreuieri: postul, cumpătarea, vegherea care e însoțită de invidie, de pofte, de dispreț; dragostea, ea, în afară de folos e întovărășită de plăcere, fără împovărare, ca o albină harnică, ea culege de pretutendeni ce este bun și-l așează în sufletul celui care iubește.

Ea preface firea lucrurilor, cele mai grele sarcini le face ușoare și plăcute, ea ne înfățișează virtutea ca ușor de săvîrșit, iar viciul mai amar ca orice!...

Să cugetăm: a cheltui se pare lucru supărător, - dragostea își face din aceasta o plăcere.

A vorbi de rău pe altul pare multora lucru dulce, - dragostea îl găsește amar, găsind dulce a vorbi bine de cineva.

Nimic nu ne este mai plăcut decît să lăudăm pe cel pe care-l iubim. De vedem pe cel pe care-l iubim făcînd o greșeală, ne întristăm, dar chiar mîhnirea aceasta cuprinde în ea o dulceață. Lacrimile și tristețea dragostei sînt mai dulci decît bucuria și rîsul. Cei ce rîd nu se ușurează, cît cei ce plîng pentru prietenii lor.

Credința și nădejdea sînt hărăzite să înceteze, cînd avem ceea ce credem, ceea ce nădăjduim. Este ceea ce Pavel arăta prin cuvintele: *Țelul nădejdiei pe care-l vedem nu mai este un țel al nădejdiei - cum să nădăjduim dar, ceea ce și vedem? Sau: Credința este o încredere neclintită în lucrurile care nu se văd.*

Aceste virtuți vor trece cînd țelurile lor s-au atins. Dragostea, dimpotrivă, se încălzește atunci cît se poate de mult și începe să ardă. Aceasta-i o nouă laudă adusă dragostei.

Pavel nu se mulțumește numai cu aceasta, ci vrea cu dinadinsul să caute încă o laudă. S-a zis că dragostea este un mare dar, o cale aleasă către cer, s-a zis că fără ea, celelalte daruri sînt zadarnice. Îi înfățișează icoana cu multe amănunte, apoi el vrea s-o proslăvească și altfel, și să-i arate măreția, ieșită din nepierirea ei. De aceea a zis: *Acum dar rămîn aceste trei: credința, nădejdea și dragostea; dar cea mai mare dintre ele este dragostea.*

De ce oare dragostea este mai mare decît toate celelalte? Pentru că toate celelalte vor trece...

56 - Milostenia nu-i mai mult sau mai puțin merituoasă, după însemnătatea darurilor

Vă spun din nou ceea ce adesea v-am spus: nu după însemnătatea darurilor se măsoară milostenia, ci după duhul celui care dă.

Știți povestirea văduvei. Bine-i să pomenim mereu această pildă. Săracul, nu mai mult ca altul, nu va deznădăjdui de el însuși, avînd sub ochi pe această femeie care a dat cei doi dinari. Au fost și de aceia care, cînd s-a ridicat templul, au adus în dar părul lor - și nici aceștia n-au fost neținuți în seamă. Dacă și-ar fi adus părul în vreme ce aveau bani acasă, ar fi fost blestemați, - aducînd însă singura bogăție ce aveau, au fost primiți.

Dacă, în ce-l privește, Cain a fost alungat, nu a fost din pricina puținei jertfe, ci pentru că aducea ce avea mai de prost preț. *Blestemat - este scris - acela care are o vită întreagă, și aduce jertfă stăpînului una beteagă.* Aceasta nu-i cu privire la cineva care nu aduce o jertfă întreagă, ci la acela care are una și o cruță.

Cel ce n-are nimic, nici o ocară nu i se poate face, ba mai mult, poate fi răsplătit. Ce poate fi mai de puțin preț ca două drahme, mai neînsemnat ca un păr sau un căuș de făină? Și totuși, aceste jertfe au fost tot atît de bine primite ca și vitele și banii. *Fiecare e bine primit după ceea ce are, nu după ceea ce nu are.* Și: *Fă binele pe care-l poate face mîna ta.*

Așadar, vă cer să dăm cu inimă bună ce avem pentru săraci. Fie că dăm puțin, noi vom primi aceeași răsplată ca și aceia care dau mai mult - și chiar mai mult decît aceia care dau mii de talanți. În felul acesta, vom cîștiga comorile cele fără de nume ale lui Dumnezeu.

57 - Furtul nu-i mai mult sau mai puțin grav după însemnătatea lucrurilor furate

A fura, a dori lucrul altuia este o greșeală tot atît de grea, fie că-i vorba de aur, fie că-i vorba de argint sau de altceva, în toate cazurile, ea provine de la aceeași înclinație.

Cel ce a furat puțin, nu se va da în lături să fure mai mult. Dacă prilejul îi lipsește, aceasta nu depinde de el, ci de împrejurări. Săracul care nedreptățește pe altul mai sărac decît el, nu se va da în lături să nedreptățească pe altul mai bogat, dacă va putea...

Nu voia lui, ci slăbiciunea este aceea care-l oprește de la aceasta. Cutare - se zice - care e mai mare peste alții fură avuțiile supușilor lui. Iar tu - îmi spui - nu furi. Nu-mi spune că acela a furat mulți talanți de aur, iar tu numai zece dinari.

Cînd a fost vorba de milostenie, am văzut că femeia care a dat doi dinari a avut tot atîta răsplată ca și acei care dăduseră aur mult. De ce? Pentru că Dumnezeu prețuiește duhul dăruirii, iar nu însemnătatea darului. Atunci ești de părere că în ce privește milostenia, Dumnezeu judecă în felul acesta și că sărăcia nu-i o împiedicare de la răsplătire - oare în ce privește zgîrcenia, să nu fie la fel?

Cum s-ar putea lămuri deosebirea? Întocmai după cum femeia care a adus cei doi dinari a avut răsplata duhului ei bun - asemeni și tu care ai ascuns cei doi dinari, nu ești oare asemenea cu tâlharii cei mari? Voi zice chiar dacă vă veți mira, că în ce vă privește sînteți încă mai vinovați.

Cel ce săvîrșește păcatul curviei, fie cu nevasta regelui, fie cu aceea a săracului, este tot un curvar - fiindcă nu se judecă greșeala după rangul ființelor, ci după gîndul ticălos al celui vinovat.

Așa-i și în cele despre care vorbim. Voi zice chiar că curvia este mai grea dacă-i săvîrșită cu cea dintîi femeie ieșită în cale, decît cu cît însăși nevasta regelui. Căci la întîmplarea din urmă, vom afla și chemările bogăției, ale frumuseții, și ale altora încă, iar dincolo, nimic din acestea. Așa că așa putea zice că vinovatul e încă mai curvar.

Asemenea așa zice bucuros, mai bețiv celui care se îmbată cu un vin prost. Asemenea mai lacom, celui care nu disprețuiește nici cele mai mici cîștiguri.

Cel ce fură mult ar disprețui poate micile cîștiguri; cel ce dorește puțin n-ar disprețui, desigur pe cele mari; așadar el este încă mai hoț. Cel ce nu disprețuiește argintul, cum oare are să disprețuiască aurul?

Așadar, cînd ne vărsăm bănuiala asupra mai marilor lumii, să facem bine să ne întoarcem asupra purtării noastre însăși, și vom afla că sîntem mai vinovați ca ei de furt și de zgîrcenie, dacă cel puțin vom judeca nu după fapta săvîrșită, ci după duhul ei, cum se și cade să facem.

58 - *Intenția poate fi merituoasă, chiar cînd fapta nu-i urmează*

Să nu vă mirați, dacă începîndu-mi vorbirea spre lauda Sfîntului Eustațiu, i-am spus mucenic Sfîntului.

El a murit de o moarte firească; cum așadar este mucenic?

Adesea v-am arătat că ceea ce face pe mucenic, nu-i numai moartea, ci de asemenea și intenția.

Cununa muceniciei nu-i împletită numai cînd întîmplarea vine după faptul voinței ci adesea ea este răsplata faptului voinței însăși. Această deslușire a muceniciei nu-i de la mine. Pavel a dat-o cînd a zis: *Eu mor în fiecare zi*. Cum murim în fiecare zi?

Cum e cu putință cu un singur trup muritor să primim moartea de o mie de ori? Mulțumită intenției - răspunde el - și stînd gata să murim!

La fel spune și Dumnezeu. Avraam nu și-a umplut de sînge cuțitul, n-a înroșit altarul, n-a jertfit pe Isaac - și totuși jertfa lui a fost deplină. Cine o spune? Chiar Cel care a primit-o: *Pentru Mine nu ți-au cruțat fiul*. Și cu toate acestea, Avraam și-a avut fiul și l-a întors acasă sănătos și neatins - și cum am putea oare spune că n-a fost cruțat?

Este că - zice Domnul - Eu nu judec jertfele de acest soi după cum se înșiră întîmplările, ci după duhul hotărîrii luate. Mîna n-a jertfit, dar a jertfit voia; cuțitul n-a intrat în vena copilului, gîtul n-a fost retezat, dar poate fi jertfă chiar fără să curgă o picătură de sînge!

59 - Aceeași faptă poate fi bună sau rea, după cum e săvârșită, cu bun sau rău

Nu v-am spus, fără să mă fi întrebat, că folosirea pedagogică a înșelării nu se cade numai în război și împotriva dușmanilor, ci și în vreme de pace și cu privire chiar la cei mai buni prieteni?

Ea poate fi de folos, în adevăr, nu numai celor ce înșală - ci și celor înșelați. Ca să vă lămuriiți, mergeți și aflați un doctor, și întrebați-l ce mijloace folosește uneori ca să ușureze pe bolnavi de răul lor.

Veți afla că nu numai de mijloacele meșteșugului lor, ci că adesea se folosește de înșelare, și că datorită ei, aduce sănătate bolnavilor. Se întâmplă că răutatea bolnavilor și ciudățenia pe care le-o dă boala să depărteze de la ei tămăduirile doctorilor, și atunci aceștia sînt siliți să-și pună masca înșelării, ca să acopere ca și pe scenă, ceea ce se petrece aievea.

Și nu numai cei care îngrijesc trupul, ci de asemeni cei care se îndeletnicesc cu bolile duhului folosesc temeinic astfel de tămăduiri. În felul acesta Pavel a atras la el mii și mii de iudei; tot cu o asemenea intenție a tăiat împrejur pe Timotei, el care scria galatenilor că Hristos nu era de nici un folos celor ce se tăiau împrejur.

Și tot pentru același temei se supunea Legii, el care socotea că dreptatea după Lege era pierdere, odată ce se ivise credința în Isus Hristos.

Mare este puterea înșelării, numai atît: Să nu fie folosită cu gînd rău. La această întâmplare nici chiar nu trebuie să-i spunem înșelare, ci mai degrabă îndemînare, potriveală, o adevărată artă de a găsi chipurile cum să ieșim din unele impasuri închise altfel, sau să îndreptăm greșelile sufletului.

S-ar putea numi, cu drept cuvînt, înșelător, acela care se folosește de înșelare împotriva dreptății, și nu acela care o săvîrșește cu bună intenție. Se întâmplă adesea că trebuie să înșelăm, ca astfel să facem o slujbă bună cuiva, în vreme ce mergînd pe calea dreaptă, să-i pricinuim cine știe ce rău mare.

60 - O faptă e cu atît mai încărcată de merit, cu cît a fost săvîrșită cu mai multă trudă

Dar oare de ce stricăciunea-i încărcată de atîta plăcere, iar virtutea de-atîta trudă și sudoare? Și ce răsplată vi se va da dacă virtutea nu-i întovărășită de trudă?

Aș putea arăta de îndată o mulțime de oameni care din firea lor disprețuiesc legăturile cu femeile și care fug de ele ca de ceva dezgustător. Oare, vom zice că toți aceștia sînt caști? Le vom da cununi și le vom striga meritele? Deloc!

Castitatea înseamnă să te stăpînești și să biruiești chemările poftelor trupești. Ca și la război. Cînd lupta e încrîncenată, atunci prăzile sînt mai pline de strălucire, - și nu cînd dușmanul dă bir cu fugiții.

Pentru același cuvînt, Hristos deosebind trei feluri de fameni, a dat deoparte două feluri, nedîndu-le cunună, ci numai pe unii i-a lăsat să intre în împărăție.

Dar de ce a fost astfel judecat că nu poate fi binele fără trudă? Așa cugetă cei ce nu se gîndesc decît la mîncare și care și-au făcut un dumnezeu din burta lor! Ca să vă dați bine seama că o astfel de vorbire este ieșită din lenevire, ascultați-mă: împăratul doarme și se îmbată. Generalul, cu prețul a grele trude, izbutește să cîștige trofeele. A cui e izbînda? Cine se va bucura de roadele cîpătate? Vedeți că sufletul e mai simțitor la ceea ce s-a cîștigat cu trudă?

Pentru aceasta Dumnezeu a întovărășit ostenele cu virtutea, voind a statornici o legătură între virtute și sufletul nostru. De aceea admirăm virtutea chiar cînd n-o săvîrșim noi, în vreme ce disprețuim stricăciunea chiar întovărășită de plăcere. Și dacă mă întrebați de ce nu admirăm pe cei buni din fire, ci mai degrabă pe cei care-s buni datorită voinței lor, vă răspund că e drept să dăm acelor care trudes, un pas înainte acelor care nu trudes.

61 - O greșeală e cu atît mai grea, cu cît i s-a atras atenția aceluia care a săvîrșit-o

Pedepsele păcatelor nu sînt aceleași, totdeauna. Sînt multe și deosebite, după vremuri, după oameni, după ranguri, după învățătură și după alte și alte lucruri.

Ca să limpezesc mai bine ce-am spus, să luăm de pildă un păcat, pofta trupească - și vom vedea cîte pedepse deosebite poate aduce, nu de cele închipuite, ci scoase de-a dreptul din Sfînta Scriptură.

A săvîrșit cineva pofta trupească mai înainte de Lege? Pedepsa e una anumită, pe care o spune Pavel: *Toți cei ce au păcătuit fără lege vor pieri fără lege.*

A săvîrșit cineva aceasta după venirea Legii? Va avea o pedeapsă încă și mai grea: *Toți cei ce au păcătuit avînd lege, vor fi judecați după lege.*

A săvîrșit un preot aceasta? Din pricina stării lui, pedeapsa va fi încă și mai grea.

În vreme ce celelalte fete, de făceau acest păcat, erau numai lepădate morții, fetele de preoți erau arse. Și această orînduire a legiuitorului lasă să se înțeleagă pe deasupra, ce pedeapsă îl așteaptă pe preot de va fi săvîrșit el însuși păcatul acesta, căci dacă fiica unui preot din această pricină trebuie să sufere o pedeapsă mai rea, cu atît mai mult preotul însuși.

O femeie bogată și una săracă au săvîrșit patima trupească? Și aici este o deosebire. A păcătuit cineva după venirea lui Hristos? Dacă moare fără să fi aflat învățătura, va fi pedepsit mai greu decît toți cei din timpurile de mai înainte. Păcatul a fost săvîrșit după baia botezului? Nimic nu poate ușura greșeala. Dacă acum, un preot a săvîrșit păcatul? Iată răul cel mai mare. Vedeți așadar într-un același păcat, cîte deosebiri!...

O altă deosebire încă trebuie cunoscută. Cel ce știe voia lui Dumnezeu și n-o face, se cade să fie aspru pedepsit!

Păcatul aduce așadar o pedeapsă mai mare, cu cât este săvârșit avînd înaintea lui multe pilde. Pentru aceea este scrie: Nu v-ați pocăit, cu toate că ați văzut, cu toate grijile ce-am avut de voi... De aici imputările aduse Ierusalimului: *Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine! De cîte ori am vrut să strîng pe copiii tăi cum își strînge găina puii sub aripi și n-ați vrut!*

62 - Lăcomia nu poate fi ostoită

Cu cât cel lacom cîștigă, cu atît e mai sărac; căci cu atît e mai sărac cineva cu atît dorește mai mult.

Cînd avea o sută de talanți, nu simțea sărăcia, nedorind decît o mie; dar cînd a ajuns și are o mie, nu numai o mie, cum era mai înainte, zice că are nevoie, ci de zece mii. Dacă spuneți că-i plăcut, să dorești fără a căpăta ceea ce dorești, nu știți, în chip ciudat, ce-i aceea plăcere. Aceea nu-i cîtuși de puțin o plăcere, ci un chin.

Ca să ne dăm seama, să facem o asemuire. Cînd ni-e sete, n-avem noi plăcere să bem, pentru ca în chipul acesta să stingem setea? Și plăcerea pe care o avem de a bea, nu vine de acolo că scăpăm de o tortură adevărată, care-i dorința de a bea? Pentru toată lumea, așa este. Cineva a zis cu dreptate, că oamenii lacomi sînt niște hidropici. Hidropicii, al căror trup e plin cu apă, cu atît mai dornici sînt de apă. Asemenea e și cu lacomii, încărcăți de bogății, încă altele și mai mari doresc. Temeiul e pentru cei dintîi că apa nu-i în părțile trupului în care ar trebui să fie, iar pentru ceilalți, fiindcă dorința nu se așează în mintea lor, asupra unui lucru cuvenit.

63 - Urmările lăcomiei

Rădăcina tuturor relelor - zice apostolul - este iubirea de argint. De aici neînțelegerile, dușmăniile și războaiele: de aici certurile, jignirile, bănuielile, ofensele; de aici uciderile, tâlhăriile, profanarea mormintelor.

Din pricina lăcomiei orașelor și satelor, drumurile, pustietățile, munții, văile, colinele, totul într-un cuvînt, e plin de sînge și de crimă. Flagelul nu cruță nici mările, lăcomia și asupra lor și-a purtat urgia; pirații o populează și neconținut pun la cale o nouă tâlhărie. Prin lăcomie, legile firii sînt răsturnate, îndreptările sînt clătinate, chiar drepturile omului sînt sfîșiate!...

Ce pedeapsă vi s-ar cuveni cînd pentru a împodobi pietrele și pămîntul casei voastre sau dobitoacele fără minte care nici nu înțeleg ce-i aceea împodobire, aruncați în mizerie pe fratele vostru, care a avut părășie cu voi la bunurile cele fără nume și pe care Domnul l-a cinstit cu ele?

64 - *Bogații sînt răspunzători de decăderea celor săraci*

E o nebunie, o adevărată sminteală să umpli lăzi întregi cu veșminte și să te uiți cu nepăsare la o ființă făcută după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, goală, tremurînd de frig, abia mai putînd să se țină pe picioare!

Dar sînt o prefăcătorie, acest tremur și această slăbiciune! Și ce? Nu vă temeți că aceste vorbe vor aprinde fulgerul și-l vor trimite din înaltul cerului asupra capetelor voastre? Dacă nenorocitul acesta se preface așa, o face de nevoie și de mizerie, din pricina cruzimii voastre, a neomeniei voastre, care aduc asemenea prefăcătorii și care nu se înclină deloc spre milostivire. Cine va fi atît de ticălos, atît de împietrit, dacă nevoia nu l-ar împinge, de a avea o purtare așa de rușinoasă, de a te lăsa lovit și batjocorit, pentru o bucată de pîine?

Prefăcătoria cerșetorului este într-un fel, un crainic care strigă peste tot locul neomenia voastră.

Rugămințile lui, plîngerea lui, cuvintele de îndurerare, gemetele, lacrimile lui de toată ziua, nu pot să-i aducă nici măcar hrana zilnică. Poate că pentru aceasta a închipuit el șmecheria aceasta, a cărei greșeală și necinste sînt mai mult ale voastre decît ale lui. El e îndreptățit la milă, pentru că-i doborît atît de jos de nevoie, dar noi, noi merităm mii de pedepse, pentru că am adus pe cei lipsiți la asemenea stare!

Dacă ar fi ușor să ne înduioșăm, niciodată un sărac nu ar ajunge la o asemenea prefăcătorie... Sînt săraci cu puțină simțire și năîngi, care nu vor să sufere de foame, care sînt gata a suferi orice, numai de foame nu. Adeseori s-au înfățișat vouă cu mișcări și vorbe de rugare, dar n-au căpătat nimic. Lăsîndu-se așadar de rugări, se iau la întrecere, din vina noastră, cu șmecherii. Iar voi, în vremea aceasta sînteți acolo de față, rîzînd și admirînd, vă faceți ceas de bucurie din nefericirea altuia, în vreme ce firea omenească, aceea care-i și a voastră, se necinstește.

Ce-ar putea face mai mult un crud diavol?

65 - *Bogațiile trebuie împărțite*

Așadar să nu ziceți: Cheltuiesc ce este al meu, mă bucur de lucrul meu. Nu de aceea ce este al vostru, ci de ceea ce este al altuia. Al altuia, pentru că voi îl vreți așa, căci voia lui Dumnezeu ar fi ca bunurile ce v-a încredințat pentru frații voștri să devină ale voastre cu adevărat. Iar bunurile altuia pot să devină ale voastre dacă le cheltuiți pentru altul, iar dacă le cheltuiți numai pentru voi, ceea ce vedeți al vostru, este al altora.

Pentru că-i dați o folosință neomenoasă, pentru că ziceți: Am dreptul să cheltuiesc pentru propriile mele plăceri, aceea ce-i al meu propriu! Și tocmai pentru aceasta zic că aceste bunuri nu vă aparțin. Ele sînt în egală măsură ale voastre și ale semenului vostru, după cum soarele, aerul, pămîntul - și toate celelalte, în viața noastră trupească, sînt o slujbă a trupului întreg și slujba fiecărui mădular în parte.

Dacă vrea fiecare din aceste mădulare să se folosească numai pentru ele, își pierde propria lui tărie. Așa ceva se întâmplă cu folosirea bogățiilor. Stomacul va zice oare: Fiindcă am primit hrana, iată c-o păstrez toată pentru mine? Feriți-vă a ține o astfel de vorbire când e vorba de bogăție.

Rostul celui care primește este de a împărți. Ar fi din partea stomacului o nechibzuință și un pericol să păstreze pentru sine toată hrana primită și nu a o mai împărți întregului trup. Asemenea este o răutate din partea celor bogați, care-i pierde, și pierzând și pe semenul său, aceea de a ține numai pentru ei ceea ce au. Ochiul primește toată lumina, dar n-o ține numai pentru el, ci cu ea luminează trupul întreg, căci atîta vreme cît îi este dat să fie ochi, nu-i este în fire să păstreze totul pentru el.

Urmați aceste pilde: nu păstrați numai pentru voi ceea ce vi s-a încredințat - că aceasta ar fi ceva stricător pentru toți, pentru alții, ca și pentru voi înșivă. Ceea ce am zis aici nu-i cu privire numai la mădularele trupului. Cel ce lucrează cu fierul, de n-ar vrea să se folosească și alții de ceea ce știe el să facă cu fierul, repede s-ar ruina, și împreună cu el, întreaga industrie. Cizmarul de asemenea, agricultorul, brutarul - și fiecare din cei ce se îndeletnicesc cu vreo meserie de acestea trebuincioase, de nu vor vrea să facă părtași și pe alții la îndeletnicirea lor, se prăpădesc repede, laolaltă cu ceilalți.

66 - Bunurile noastre nu ne sînt date decît cu împrumut

N-ați primit bunurile ca să le cheltuiți în desfătări, ci pentru a le hărăzi milosteniei.

Credeți că sînt ale voastre? Sînt ale săracilor, iar voi sînteți păstrătorii, chiar atunci când le stăpîniți de pe urma unei munci cinstite sau prin moștenire. Dumnezeu n-ar fi putut să vi le răpească? El nu face aceasta, tocmai ca să vă dea prilejul de a fi mărinoși față de cei lipsiți.

Iar dacă Dumnezeu în marea Lui bunătate, v-a poruncit să dați ca și cum ar fi din al vostru, credeți oare că într-adevăr și dați din al vostru? Dacă dați niște bani cu împrumut cuiva, pentru ca acela, folosindu-i să tragă un profit, nu veți zice că banii împrumutați sînt ai lui.

Tot așa Dumnezeu v-a încredințat bogățiile, ca să cîștigați cerul. Nu întoarceți așadar această mare bunătate într-o nerecunoștință. Gîndiți-vă cît era de dorit să fi putut, după botez, să aflăm mijlocul de a șterge păcatele; dacă Domnul n-ar fi zis: Dați milostenie, - cîți ar fi spus: Slavă cerului, că dînd bani, ne scăpăm de relele ce vor veni! Ci aceasta este cu puțință și noi nu pregetăm să o facem. Dar eu dau! Ce dai? N-ați dat pînă acum nici cît a dat femeia văduvă, nici jumătate, nici chiar o parte cît de mică.

Iar cea mai mare parte din averea voastră o risipiți în cheltuieli zadarnice, în ospete la care vă îmbătați și în care vă lepădați cine știe căror rele stricăciuni. Faceți poftiri - și sînteți poftiți.

Cheltuiți, și puneți și pe alții să cheltuiască, - așa că o îndoită pedeapsă vă așteaptă pentru ce faceți - și pentru ce faceți și pe alții să facă!

67 - Folosul obștesc al săracilor

Avem nevoie în împrejurările vieții de un altul mai mic ca noi. Este o nevoie atât de neînălțurat, încât chiar cel mai bogat dintre oameni nu-i scutit de această dependență, și nu se poate lipsi de cel mai sărac.

După cum cei lipsiți sînt obligați să ajungă la mîna celor bogați, tot așa cei bogați au nevoie de cei lipsiți, încă și mai mult.

Ca să dovedim aceasta, să presupunem dacă vreți, două orașe: unul locuit numai de bogați, celălalt numai de săraci. Că în cel dintîi nu se află nici un sărac, iar în cel de-al doilea, nici un bogat. Poporul din fiecare să fie bine ales - și să vedem care din ele își va putea ajunge sieși mai bine.

Iată: în orașul bogaților nu se va găsi zidar, tîmplar, cizmar, brutar, fierar, cultivator, - și nici un lucrător de orice fel. Ce bogătaș aș primi să aibă una din aceste îndeletniciri, atunci cînd chiar cei care se îndeletniceau odinioară cu ele nu mai pot face o asemenea muncă grea, după ce s-au îmbogățit!... Și atunci, orașul cu bogații cum o va duce? Veți zice: Bogații vor da bani celor săraci ca să cumpere de la ei produsul industriei lor. Dar atunci înseamnă că ei nu-și vor avea destul lor, și au nevoie de alții! Dar cum își vor clădi case? Le vor cumpăra gata făcute? Asta nu se poate, însăși firea lucrurilor se împotrivește la aceasta. Vor trebui așadar să cheme lucrători la ei, ceea ce făcînd, vor călca în picioare legea pe care au statornicit-o, dacă vă aduceți aminte, la început, cînd am spus că în orașul lor nici un sărac nu va locui...

Nevoia, fie că vrem, fie că nu, ne silește să chemăm pe săraci în oraș. De unde se arată că fără săraci, un oraș nu-și poate ajunge lui însuși. Orașul despre care vorbim, de n-ar vrea să-i primească, ar înceta de a mai fi un oraș și ar pieri. El așadar nu se va putea autogospodări, trebuind să primească pe săraci la el acasă, ca pe unii care îl salvează.

Să vedem acum dacă orașul locuit de săraci, în lipsă de bogați, ar trece printr-o asemenea încurcătură. Deloc. Ca să clădești o casă, nu-i nevoie nici de aur, nici de argint, nici de mărgăritare, ci să știi cum s-o faci și să ai mîini și nu cine știe ce fel de mîini, ci mîini bătătorite, cu degetele întărite; mai ai nevoie de putere, de lemn și de pietre. Ca să-ți faci un veșmînt, aurul și argintul sînt de prisos. Ceea ce trebuie sînt iarăși mîini, pricepere, femei care să țese. Iar pentru a munci, pentru a cultiva pămîntul, de bogați sau de săraci este nevoie? Vădit, de săraci. Dacă-i vorba de bătut fierul sau de altă îndeletnicire a mîinii, tot cei mici sînt totdeauna cei mai de trebuință. Unde se face simțită nevoia de cei bogați?...

68 - Puterea milosteniei

Mare lucru-i milostenia!

De aceea Solomon zicea: *Omul milostiv își face bine sufletului său, dar omul fără milă își tulbură însăși carnea lui.*

Milostenia are aripi mari, ele străbat văzduhul, depășesc luna, străbat prin razele soarelui și se ridică pînă în înaltul cerului. Nici acolo nu se opresc. Depășesc cerul. Lasă în urmă legiunile de îngeri, carele arhanghelilor și toate puterile cele înalte, nu se opresc decît la picioarele tronului împărațesc.

Scriptura însăși vă învață cînd spune: *Cornelie, rugăciunile și milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu, și El Și-a adus aminte de ele.* Pînă înaintea lui Dumnezeu, aceasta înseamnă: Dacă ai săvîrșit multe greșeli, dar ți-ai făcut apărător milostenia, nu te teme; nici o putere de sus nu i se împotrivește; ea cere ce i se datorează, ținînd în mînă zapisul datoriei. Însuși Stăpînul a grăit: *Și oricine va da de băut numai un pahar de apă rece unuia din acești micuți, în numele unui ucenic, adevărat vă spun că nu-și va pierde răsplata.* Oricare ar fi greșelile voastre, milostenia le precumpănește pe toate.

Nu înțelegeți voi, în Evanghelie, pilda celor zece fecioare? Nu vedeți oare cum cele care nu făcuseră milostenia, cu toate că erau părtașe fecioriei, rămăseseră afară din odaia nunții?

Cinci din ele erau nechibzuite și cinci înțelepte. Cele nechibzuite, cînd și-au luat candelile, n-au luat cu ele untdelemn; dar cele înțelepte, împreună cu candelile, au luat cu ele și untdelemn în vase.

Focul înfățișează fecioria, untdelemnul, milostenia. Și după cum focul se stinge dacă untdelemnul nu-l hrănește picătură cu picătură, tot așa se stinge fecioria, dacă milostenia nu-i ține tovărășie. *Dați-ne din untdelemnul vostru, căci ni se sting candelile. Cele înțelepte le-au răspuns: Nu; ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă nici vouă; ci mai bine duceți-vă la cei ce vînd untdelemn și cumpărați-vă.*

Cine-s negustorii care vînd untdelemnul acesta? Cerșetorii care stau la ușa bisericilor ca să fie milostiviți. Și cu ce preț? Cu acel pe care-l vreți. Nu hotărâsc cît, ca să nu-mi scoateți în față lipsa voastră. Dați spre a cumpăra, atît cît aveți la îndemînă.

Aveți un dinar? Cumpărați cu el cerul, nu fiindcă cerul se poate cumpăra cu un preț mic, ci fiindcă Stăpînul e milostiv oamenilor.

N-aveți un dinar? Dați un pahar cu apă proaspătă. *Și oricine va da de băut numai un pahar de apă rece unuia din acești micuți, în numele unui ucenic, adevărat vă spun că nu-și va pierde răsplata.*

Cerul se cumpără, cerul se cîștigă - și noi nici nu vrem să știm de aceasta?

Dați o pîine și cîștigați raiul - dați puțin și veți căpăta mult; dați lucruri pieritoare și veți primi în schimb din cele fără pieire; dați din cele ale putreziciunii și veți avea din cele ale neputreziciunii.

Dacă ar fi un iarmaroc și prețurile ar fi scăzute, fiind prisos de mărfuri și multe din ele s-ar vinde pe nimic, nu ați face avere și n-ați da deoparte toate celelalte treburi ale voastre ca să profitați de prilejul acesta?

Așadar când e vorba de lucruri ce se trec, arătați atîta pornire zeloasă, iar când e vorba să cumpărați veșnicia, - arătați delăsare, atîta lenevire!...

Dați celui sărac, și chiar de nu veți deschide gura, mii de guri vă vor lua partea, milostenia care-i răscumpărarea sufletului. Și nu-mi vorbiți de lipsa voastră; văduva care nici nu se poate spune cît era de săracă, dădu găzduire lui Ilie, așa că lipsa ei nu a fost nici o împiedicare. Ea l-a primit cu mare bucurie și astfel a cules roadele pe care le merita - și a secerat snopul milosteniei.

Poate unul din voi îmi va zice: Dă-mi pe Ilie! De ce cereți pe Ilie? Eu vă dau pe Stăpînul lui Ilie - și nu-L hrăniți... De ați fi întîlnit pe Ilie, ați fi făcut altfel? Hristosul, Stăpînul a toate a zis: *Adevărat vă spun că, ori de cîte ori ați făcut aceste lucruri unuia din acești foarte neînsemnați frați ai Mei, Mie mi le-ați făcut.*

Cugetați la Hristos, chemînd pe alesul Său. În Ziua Judecății, de față fiind îngerii și toate puterile, zicînd: Acela pe pămînt m-a găzduit, acela m-a încărcat de binefaceri, acela m-a primit cînd am fost străin!...

Și mai gîndiți-vă la temeiul vostru înaintea îngerilor, la izbînda de care vă veți bucura în fața neamurilor cerului. Cel pe care Hristos îl va mărturisi, cum oare temeiurile lui nu-l vor pune pe deasupra îngerilor? Așadar, lucru mare este milostenia, frații mei! S-o îmbrățișăm; nimic n-o ajunge, ea este în stare să șteargă toate greșelile, în stare de a îndepărta judecata.

69 - Milostenia trebuie făcută din plin și cu bucurie

Nu-i de ajuns să săvîrșim milostenia. Trebuie s-o săvîrșim din plin și fără părere de rău. Fără părere de rău este puțin spus, ci cu bucurie, cu grăbire. Fără părere de rău și cu bucurie nu e, într-adevăr, același lucru.

În una din epistolele către corinteni, ap. Pavel pune accent pe această învățătură, îndemnînd pe credincioși la cît mai mare deplinătate, zicea: *Să știți: cine seamănă puțin, puțin va secera; iar cine seamănă mult, mult va secera.* Și ca să îndrumeze băgarea de seamă, adăuga: *Fiecare să dea după cum a hotărît în inima lui: nu cu părere de rău, sau de silă, căci pe cine dă cu bucurie, îl iubește Dumnezeu.*

Trebuie cînd săvîrșești milostenia, să se îplinească două condiții: deplinătate și bucurie.

De ce vă jeliți cînd dați săracilor? De ce să fiți întunecați cînd săvîrșiți faptele milei lepădînd în felul acesta de la voi roadele unei fapte bune?

De vă supărați, nu mai sînteți milostivi, ci aspri și neomenoși. De vă supărați, cum veți ridica pe fratele vostru aflat în necaz? Socotiți-vă fericiți, chiar cînd îi dați cu bucurie, căci nimic nu pare oamenilor mai rușinos decît de a primi de la semenii lor. Așa că dacă nu îndepărtați orice urmă de regret prin marea bucuriei pe care o arătați, dacă nu faceți să se vadă că voi prețuiți mai mult a primi decît a da, departe de a ridica pe cel căruia-i dați, îl veți doborî mai mult! De aici vorbele apostolului: *Dați cu bucurie!*

Cine poate fi întunecat, cînd capătă împărăția? Cine se poate da întristării, cînd își capătă iertarea greșelilor? Nu fiți așadar cu băgare de seamă la banul pe care-l dați, ci la ceea ce el vă aduce în schimb.

Semănătorul cu bucurie aruncă sămînța, cu toate că nu știe ce va culege. Cu atît mai bucuros se cade a fi acela care, în chip de ogor, cultivă cerul.

Dacă dați cu bucurie, dați mult, dînd puțin; de dați mult cu întristare, acest mult îl micșorați. Numai așa văduva care și-a dat cei doi dinari, a întrecut cu mult pe cei cu talanții. Ea dădea cu deplinătate de suflet. Dar dacă cineva e sărac - și se despoaie de tot ce are, cum va face aceasta cu dragă inimă? Întrebați pe văduvă, ea are să vă învețe modul: veți afla că mîna zgîrcită nu-i urmarea sărăciei. Căci se poate fi mărinimos fiind sărac, și bogat fiind, să fii cu mîna zgîrcită...

70 - Cum trebuie să facem milostenia

Cel ce vrea să dea dovadă de omenie nu trebuie să ceară socoteală altora de cum își duc viața, ci trebuie numai să îndestuleze nevoia, să vindece lipsa. Nevoia, lipsa, iată ce trebuie să vă spună vederea unui sărac, nu-i cereți mai mult.

Fie el cel mai rău dintre oameni, dacă n-are hrana care-i trebuie, să punem un capăt foamei lui!...

Aceasta ne-a poruncit Hristos, cînd a zis: *Fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni, și dă ploaie peste cei dreپți și peste cei nedreپți.*

Omul milostiv este un adăpost pentru toți cei în lipsă, dar acest adăpost primește pe toți cei care s-au rătăcit și-l apără de primejdii.

Buni sau răi, oricine ar fi acei ce se află în primejdie, el îi primește în adăpostul său. Așadar voi, cînd vedeți pe cineva care-i primejduit de sărăcie, nu-l judecați, nu-i cereți socoteală, ci puneți mîna și-i sfîrșiți necazul.

De ce să vă faceți încurcături? Dumnezeu v-a scutit de orice cercetare amănunțită!

Alt lucru-i a judeca, alta-i lucrarea milei.

Milosteniei i se zice așa, pentru că o facem și celor nevrednici. Pavel ne pofteste la aceasta, cînd zice: *Nu pregetați a face binele, mai ales către cei ce vă sînt aproape prin credință.*

Dacă vom cerceta pe cei nevrednici, nici chiar cei vrednici nu vor mai vrea să vină de bunăvoie spre noi să ne ceară; și dimpotrivă, dacă dăm chiar celor nevrednici, cei ce sînt vrednici de milă și cumpănesc nevrednicia celorlalți, vor veni la noi.

Așa s-a petrecut cu fericitul Avraam. Nu cerceta prea aspru pe trecători - și iată că într-o zi îi fu dat să primească niște oaspeți, care nu erau cu mult mai prejos decât niște îngeri.

Să ne asemănăm lui și totodată și lui Iov, care cobora din el și care zicea: *Ușa mea-i deschisă orișicui*. Nu deschisă unuia și închisă altuia, - el o lasă deschisă tuturor, fără deosebire. Să facem la fel vă rog, fără să mai săvârșim cercetări zadarnice.

71 - Împăcarea între cele două cuvinte ale ap. Pavel

Pavel a dojenit adesea pe leneși și-a zis: *Cel ce nu muncește, să nu mănânce!* Dar nu s-a oprit aici, ci a adăugat: *Cît despre voi, nu osteniți a face binele!*

Iată lucruri - veți zice - potrivnice unul altuia. Dacă poruncești ca acești oameni să nu mănânce, cum ne poți îndatora să facem milostenie?

Cînd ap. Pavel zice: *Cel ce nu muncește, să nu mănânce*, - el spune către leneși. Nouă ne spune dimpotrivă: *Cît despre voi, nu osteniți a face binele!*

Tot așa facem în viața noastră casnică. Cînd doi se află în nepotrivire, îi luăm pe fiecare aparte, și le dăm sfaturi opuse. Adesea dacă un dascăl a asuprit pe un școlar, tatăl acestuia îl ține de rău în ascuns, zicîndu-i: Nu fii atît de aspru, nu fii atît de tare! Dar copilului, dimpotrivă, îi zice: Chiar de te-ar asupri pe nedrept, suferă - lucrînd astfel prin mijloace opuse să capete același rezultat bun.

Tot astfel Pavel spunea cerșetorilor sănătoși, ca să-i îndemne la lucru: *Cel ce nu muncește, să nu mănânce!* Și celor ce sînt nehotărîți în a face milostenie, ca să-i hotărască: *Cît despre voi, nu osteniți a face binele!*

72 - Nu certați pe cei săraci pentru nelucrarea lor

De ce - va zice cineva - Pavel, scriind către tesaloniceni a alcătuit această lege: *Cît despre voi, nu osteniți a face binele!* Ca voi înșivă să înțelegeți acest îndreptar - și să împliniți vorbele apostolului nu numai săracului, ci încă și vouă înșivă. Voi spune oare un lucru nepotrivit și izbitor?

Vă veți supăra, știu - totuși voi spune - nu ca să jignesc ci ca să îndreptez, de aceea vorbesc.

Ținem de rău pe săraci pentru nelucrarea lor, care de multe ori poate fi acoperită de iertare - și noi, noi aceștia ne îndeletnicim adesea cu niște lucruri cu mult mai proaste decât nelucrarea înșăși. Dar - veți zice - eu am averea mea. Atunci, pentru că acest om este sărac și născut din săraci, pentru că n-a avut părinți îndestulați, e drept să moară? Tocmai pentru aceasta e vrednic de milă și îndurarea celor care sînt îndestulați.

Vă petreceți adesea vremea la teatru, la adunări, la întruniri, unde nu-i nimic folositor, aveți vorbe nesocotite și ticăloase, fără să fiți încredințați că faceți în felul acesta vreun rău sau că sînteți trîndavi. Și cînd acest nenorocit, acest uitat, își petrece ziua cerînd, plîngînd, suferind tot soiul de necazuri, voi îl judecați, îl tîrîți în fața tribunalului, îi cereți socoteală! Sînt acestea simțăminte omenești?

Dar - ziceți - nimic mai fără rușinare ca un sărac. De ce vă rog, pentru că vine strigînd după voi?

Vreți să vă vădesc că noi depășim nerușinarea săracilor și că o ducem pînă la cea mai de pe urmă măsură? Aduceți-vă aminte ce se petrece adesea, în vremea postului, la masa de seară. Chemați slujitorul care vă servește, și dacă vi se pare că vine prea încet, răsturnați toate, dați din picioare, ocăriți, - toate acestea din pricina unei mici întîrzieri. Și știți totuși bine că de nu aveți de îndată mîncarea pe masă, o veți avea curînd. Așa că atunci cînd pentru o nimica toată vă purtați nedrept, găsiți că aceasta nu-i nerușinare, iar cînd cel sărac se teme și tremură pentru pricini cu mult mai grele, - căci de ceea ce-i lui teamă, nu-i că va avea de suferit pentru întîrziere, ci fiindcă suferă de foame - îl socotiți îndrăzneț, nerușinat, obraznic și alte denumiri mai jignitoare.

Nu-i aceasta culmea nerușinării? Dar nu cugetăm la acestea - și de aceea găsim că săracii sînt neobrăzați. Dacă vor cerceta propria-ne purtare și vom asemui-o cu a lor, vom vedea că nu-i atît de greu să-i suferim.

Cerșetorul acesta este prefăcut - ziceți! Cum! Pentru o bucățică de pîine, pentru un veșmînt, îi ziceți înșelător? Ci noi cînd auzim pe vreunul din ei jelindu-se cu glas tare, cînd îl vedem ridicîndu-și ochii la cer, cu părul învălmășit, acoperit cu zdrențe, de îndată îi și zicem înșelător, prefăcut, mincinos!...

Nu ne e rușine? Cui zicem înșelător?

Nu dați nimic, dar nu mai învinuiți pe acest om. El are și se face că nu are. Aceasta vă învinuiește pe voi, nu pe el. El știe că are de-a face cu ființe crude, că prin cuvinte miloase, pe nimeni nu va înduioșa, și de aceea e silit să-și ia un veșmînt încă și mai ticălos, ca să vă înmoaie.

Dacă cineva ne iese înainte să ne ceară - și-i îmbrăcat mai cuviincios, zicem: Iată un înșelător, se înfățișează așa ca să ne facă să credem că-i din familie bună, iar dacă altul se arată într-o înfățișare ticăloasă, noi iar îl ținem de rău. Ce-i de făcut atunci?

73 - Folosul dojanelor tainice

M-ați auzit ieri slăvind tăria rugăciunii și dojenind, fără a spune vreun nume, pe acei care se roagă cu trîndăvie.

Cei ce aveau cugetul că sînt fierbinți, am avut pentru ei laudarea rugăciunii - și laudele mele i-au făcut încă mai fierbinți.

Cei care aveau cugetul că-s trîndavi, au luat pe socoteala lor dojana și s-au despuiat de lenevie. Nu-i cunosc nici pe unii, nici pe alții - și necunoașterea aceasta li-i deopotrivă de utilă tuturor.

Cum, vă voi spune. Cel ce m-a auzit făcînd lauda rugăciunii, și-și dădea seama de ardoarea lui, de-ar fi avut numeroși martori ai lăudării ce i se făcea și lui, ar fi alunecat în trufie. Primind lăudarea în taină, el e la adăpost de orice cădere. De partea lui, cel ce se știa că-i lenos, s-a folosit de această dojenire, ca să se îmbunătățească, fără ca nimeni să afle de dojana ce primea. Și aceasta nu-i lucru puțin pentru el. Grijului cum sîntem de părerea altora, ne silim să ne îmbunătățim, atîta vreme cît socotim că viciile noastre sînt nerecunoscătoare; s-au arătat ele în fața tuturor, am pierdut reazemul care ni-l dădea taina, și nerușinarea și neobrăzarea noastră cresc.

Rănila dezgolite, atingîndu-se neconținut aerul rece de ele, se agravează. Așa și sufletul păcătos, de-l vei mostra pentru greșelile lui, pe față, se face mai rușinat. Ca să depărteze primejdia aceasta, predica ne tămăduiește în taină.

75 - Ce-mi sînt mie și ție bunurile acestei lumi?

Cînd vedeți pe un bogat, gîndiți-vă la unul mai bogat ca el - și veți vedea că el și voi sînteți totuna. Apoi priviți pe unul mai sărac decît voi, cugetați la toți cei care s-au culcat înfometati, la cei care și-au pierdut tot avutul, la cei care zac în închisoare, și-și cheamă neconținut moartea!...

Și nici sărăcia nu-i aceea care zămislește tristețea, după cum nici bogăția, bucuria. Strîngătorul de gunoaie suferă și geme fiindcă-i legat de o îndeletnicire, care-i pare ticăloasă și rușinoasă. De-l veți dezrobi de ea și de-l veți face să aibă ce-i trebuie, în îndestulare și în toată siguranța, el va suferi din nou că nu are încă mai mult peste nevoile lui. De-i dați încă, el de două ori mai mult va vrea, și neavînd, nu va geme mai puțin ca înainte! Dați-i de trei ori, de patru ori mai mult, el se va jeli că nu are nici o pîrtășie la treburile obștești. Dați-i această pîrtășie, el se va socoti nefericit că nu-i în rîndurile celor dintîi ale celor ce se îndeletnicesc cu aceasta. De va căpăta această învrednicire, se va plînge că nu-i el care conduce. De va conduce, se va jeli că nu conduce întreg poporul. Cînd va conduce întreg poporul, că nu conduce mai multe popoare. Iar cînd va conduce mai multe popoare, că nu le conduce pe toate.

Pășind astfel pînă la nesfîrșire, cugetul nu-i va îngădui să guste nici o bucurie. Vedeți în felul acesta că urcînd pe tron împărătesc pe un om de rînd, pe un cerșetor, nu ucideți deloc tristețea din el, de nu-i veți fi îndreptat mai înainte duhul lui doritor să aibă neconținut mai mult.

Vă voi arăta acum că dimpotrivă, de veți coborî pe cel înțelept de la locul cel mai înalt la cel mai de jos, nu veți putea să-l aruncați în descurajare și în mîhnire. Să coborîm de vreți, scara pe care am urcat adineauri. Să răsturnăm în gînd pe înaltul dregător de pe jilțul lui și să-l despuiem de învrednicirea ce i s-a încredințat. Dacă va ține socoteală de cele ce-i vom spune, el nu va afla în sine nici o mîhnire, căci nu va cugeta la ceea ce i-a fost luat, ci la aceea ce-i rămîne, la binemeritata slăvire pentru felul cum și-a împlinit sarcina.

De-i veți lua și aceasta, el se va gândi la acei care niciodată n-au avut asemenea însărcinări - și această bogăție îi va fi lui de ajuns ca să-i dea o mîngîiere deplină. Coborîți-l și din acest loc, el va cugeta la cei ce trăiesc în nevoie. Luați lui și aceasta, și lăsați-i numai ceea ce e trebuitor să trăiască, el va cugeta la cei care nu au nici chiar atît, dar luptă neîncetat cu foamea sau zac în temniță. Trimiteți-l în această tristă locuință, el își va aduce aminte de cei sfîșiați de boli fără leac, de durere fără tămăduire, și se va simți într-o prea bună stare.

Adunătorul de gunoaie ajuns împărat, nu va gusta pacea sufletului; înțeleptul, chiar în închisoare, nu se va mîhni. Să avem aceste gânduri în duh - și să purtăm privirile totdeauna spre cei mai de jos.

76 - Temeiul postului

Nu-i nici o vinovăție să mănînci. Domnul să fie slăvit! Ceea ce strică, este pofta nesățioasă, îmbuibarea peste ceea ce trebuie, umflarea stomacului pînă la refuz. Tot așa cu vinul. A-l folosi cu măsură, nu-i nici o greșeală. Greșeala e de a te da beției și a fi necumpătat, a-ți perverti folosința minții. Dacă slăbiciunea voastră trupească nu vă îngăduie să treceți ziua fără să mîncăți, nici un ins înțelept nu v-ar putea ține de rău.

Stăpînul nostru e blînd și cu omenie, nu ne cere cu nimic peste puterile noastre. Dacă ne cere să ne înfrînăm de la mîncare și să postim, aceasta nu-i fără un temei și nu așa, numai ca să stăm fără să mîncăm, ci pentru că dezlipindu-ne de lucrurile acestei lumi, să ne încredințăm celor ale sufletului în toată vremea care ne stă la îndemînă.

Dacă am duce viața într-un duh cumpătat, dacă toată vremea noastră slobodă ar fi hărăzită lucrurilor duhovnicești, dacă ne-om atinge de hrană numai pentru a ne îndeștula nevoile și vom folosi întreaga noastră viață în lucrări bune, n-am avea ce face cu ajutorul pe care ni l-ar da postul. Dar firea omenească trîndavă fiind, atrasă mai ales spre moleșeală și bucurie, Stăpînul nostru, cel plin de bunătate, ca un duios părinte, a închipuit pentru noi leacul postului, ca să smulgă moliciunea din inimile noastre și să ne facă să ne strămutăm grija de la lucrările lumii acesteia la cele duhovnicești.

77 - Nu vom posti cu prisosință, de nu ne vom feri de tot păcatul

Postiți? Arătați-mi-o prin fapte. Prin care? - veți zice...

De vedeți un sărac, aveți milă de el, un dușman, împăcați-vă cu el, un prieten înconjurat de bun nume, nu-l invidiați, o femeie frumoasă, întoarceți capul.

Nu numai gura voastră să postească, ci și ochiul, și urechea, și picioarele, și mîinile, și toate mădularele trupului vostru.

Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de hrănire și de lăcomie. Picioarele, nealergînd la teatrul cu spectacole proaste. Ochii, neprivind cu ispitire frumusețile străine. Hrana ochilor este ceea ce ei văd.

Dacă-i o priveliște neîngăduită și potrivnică legii, postul suferă din pricina aceasta și mîntuirea sufletului este vătămată întru totul; dacă-i o priveliște îngăduită de lege și fără greșală, postul se împodobește cu ea. Ar fi peste fire de ciudat, ca în vremea postului să te ții chiar și de la hrana îngăduită, și să te duci să guști priveliștile oprite.

Nu mîncăți carne? Atunci opriți și ochii de a privi nerușinarea. Asemenea urechea voastră se cade să postească.

A posti pentru ureche înseamnă a o astupa pentru vorbirile de rău și pentru zavistii. *Nu aplecați urechea voastră la vorbele deșarte* - este scris. Gura, pe de altă parte, trebuie să postească de sudalme sau alte vorbiri rușinoase.

La ce bun să te ții de la carne de pasăre și de la pește, de-ți vei sfișia și ucide pe fratele tău?

Apoi, ceea ce trebuie să cercetăm cu privire la post, este dacă am căpătat mai multă rîvnă, dacă ne-am îndreptat unele din nedesăvîrșirile noastre, dacă ne-am spălat de greșeli. E un obicei răspîndit în vremea postului mare, de a ne întreba unii pe alții cîte săptămîni am postit.

Și auzim pe unii: o săptămîină, pe alții: două, pe unii: toate. Dar unde-i prisosirea, dacă săvîrșim postul cu mîinile goale de fapte bune? Cînd cineva îți va zice: Eu am ținut tot postul! - răspunde-i: Eu aveam un dușman și m-am împăcat cu el, obișnuiam să bîrfesc și m-am oprit, suduiam, și m-am lăsat!...

Ceea ce folosește negustorilor, nu este atît să străbată o mare depărtare pe mare, ci de a aduce o bună încărcătură de mărfuri din belșug. Nu prisosim nimic cu postul, dacă numai îl săvîrșim, fără să ne gîndim la nimic și cum o fi.

Dacă postul ne este abținerea de la mîncare, odată ce au trecut cele 40 de zile, a trecut și postul. Dar de ne vom abține de la păcat, postul acesta nu va înceta după ce celălalt a trecut. Ne va fi de folos necontenit - și înainte de împărăția cerurilor, ne va aduce aici pe pămînt bună răsplătire.

78 - Fiecare zi ar trebui să fie sărbătoare pentru creștin

Dumnezeu a poruncit iudeilor să țină numai trei sărbători. Nouă, să ținem fără încetare, de vreme ce pentru noi fiecare zi este o zi de sărbătoare.

Ca să vă lămuresc că așa este, vă voi arăta temeiul sărbătorilor noastre, și veți vedea cum că este sărbătoare în toate zilele.

Cea dintîi dintre sărbătorile noastre este Boboteaza. Care îi este temeiul? Că Dumnezeu a fost văzut pe pămînt și S-a amestecat cu oamenii. Cu alte cuvinte că Dumnezeu, Singurul Fiu al lui Dumnezeu, a fost printre noi. Că El este necontenit cu noi. *Și iată că Eu sînt cu voi în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului.* Așadar, putem serba Boboteaza în fiecare zi.

Și sărbătoarea Paștilor ce înseamnă? Care îi este temeiul? Noi strigăm atunci moartea Mîntuitorului, - acestea alcătuiesc Paștile. Dar aceasta iarăși, nu s-a săvîrșit pentru noi numai la o vreme anume arătată. Pavel vrînd să ne dezrobească din lanțul datelor și să ne arate că-i cu putință să sărbătorim Paștile necontenit, a zis:

Pentru că, ori de câte ori mîncăți din pîinea aceasta și beți din paharul acesta, vestiți moartea Domnului, pînă va veni El. De vreme ce noi putem arăta aceasta oricînd, înseamnă că oricînd putem sărbători Paștile.

Ca să înțelegem bine că ne este la îndemînă să fim totdeauna în sărbătoare, că pentru aceasta nu-i deloc nevoie de o zi anumită și că nu putem fi încătușați de vreme, ascultați ce zice Pavel: *Astfel să fim în sărbătoare. Cînd scria acestea, nu era o zi de sărbătoare, ci el arăta că nu data este îndreptarul sărbătorii, ci curăția gîndului.*

O sărbătoare, la drept vorbind, nu-i nimic altceva decît bucurie; dar bucuria duhovnicească n-are alt izvor decît gîndul că ai săvîrșit fapte bune. Cel ce are o conștiință bună și este săvîrșitor de fapte bune, poate fi neconținut în sărbătoare.

Cincizecimea a trecut, dar sărbătoarea n-a trecut deloc, căci orice sfîntă adunare este o sărbătoare. Cu ce se dovedește aceasta? Cu cuvintele Domnului, care zice: *Căci acolo unde sînt doi sau trei adunați în Numele Meu, sînt și Eu în mijlocul lor.* Și din clipa cînd Însuși Hristos Se află în mijlocul credincioșilor adunați, cum ar putea mai bine să arate o sărbătoare? Acolo unde se întîlnesc rugăciuni și învățăminte, binecuvîntarea și ascultarea legilor Dumnezeiești, adunarea fraților și legămîntul adevăratei dragoste, vorbirile oamenilor cu Dumnezeu și ale lui Dumnezeu cu oamenii, cum nu va fi aceasta o sărbătoare - și încă una aleasă? Ceea ce alcătuiește o sărbătoare, nu-i o adunare numeroasă, ci virtutea acelora care se adună. Nu sînt veșmintele arătoase, ci grija de suflet.

Cea mai mare sărbătoare este o conștiință bună. Cel ce trăiește săvîrșind dreptatea și faptele bune, se află în sărbătoare, fără să fie o sărbătoare anumită - pentru că el culege plăcerea cea curată pe care i-o dă conștiința.

Ci acel care-și petrece vremea în păcat și în răutate, cel care are multe pe cugetul său, chiar de vine o sărbătoare, nu-i poate gusta bucuria. Ne este așadar cu puțință, de voim, să fim în sărbătoare neconținut, de vom căpăta îndemînarea virtuții prin care ne vom curăți conștiința.

79 - Rugăciunea

Să ne asemănăm celor ce zidesc case. Cînd au de ridicat pereți de cărămidă, ținînd socoteală de șubrezenia acestor materiale, ei întăresc clădirea cu bîrne lungi de lemn. Și nu le așează departe unele de altele, ci la distanță mică, pentru ca prin desimea lor să facă legătură bună între cărămizi.

Faceți și voi la fel. Întăriți îndeletnicirile voastre lumești cu dese rugăciuni, care vor avea același rost ca acele bîrne de lemn - și dați astfel vieții voastre de peste tot, o puternică armătură.

Atunci, fie că vor bate mulțime de furtuni, fie că vor veni ispite, descurajări, gînduri proaste și orice altceva, casa ale cărei mădulare sînt ținute laolaltă prin atîtea rugăciuni, nu se va prăbuși.

Dar - veți zice - cum e cu puțință unui om de lume, legat de slujba lui, să se roage trei ceasuri pe zi și să alerge la biserică?

Se poate, - și-i foarte ușor. Dacă nu-i vine la îndemână să alerge la biserică, se poate ruga pe loc, acolo, la slujba lui. Căci ceea ce-i de trebuință, e mai puțin cuvântul decât gândul, e mai puțin întinsul mâinilor decât predarea sufletului, e mai puțin ținuta trupului decât simțămintele.

Ana n-a fost ascultată pentru că strigase cu glas tare, ci pentru că făcuse să izbucnească glasuri mari în inima ei. Glasul ei - este scris - nu se auzea, și cu toate acestea, Domnul îl auzi. Faceți ca ea!

Căiți-vă cu amar, aduceți-vă în față păcatele, ziceți în voi înșivă: Ai milă de mine Doamne! - și rugăciunea voastră va fi primită!

Să nu zicem dar că nu este în apropiere o casă de rugăciune. Noi înșine de vom fi curați, sîntem prin harul Sfîntului Duh, temple Domnului.

Oriunde veți fi, puteți ridica un altar, numai să aveți o voie curată. Nu este împiedicare în ce privește locul și nici vremea.

Chiar fără să îngenunchem, fără să ne batem în piept, fără să întindem mâinile spre cer, ci numai arătînd un cuget arzător, vom atinge desăvîrșirea rugăciunii.

O femeie care lucrează la serviciu sau acasă, poate ridica la cer privirea sufletului ei și să se roage fierbinte lui Dumnezeu.

Un bărbat care merge singuratic pe un drum, poate alcătui stăruitoare rugăciuni. Altul, stînd în prăvălia lui, cosînd la piei, poate să-și înalțe sufletul la Domnul. Un slujitor, făcînd cumpărături, suind și coborînd, lucrînd la bucătărie, cînd nu-i este cu putință să meargă la biserică, se poate ruga cu băgare de seamă, cu pietate. Dumnezeu nu vede nicăieri opreliști. El nu cere decât un singur lucru: clocotul duhului și curăția inimii.

80 - Cum izbîndim cu rugăciunea

Mai întîi, dacă sîntem vrednici de a căpăta ceea ce cerem.

Al doilea, dacă ne rugăm după legile lui Dumnezeu.

Al treilea, dacă ne rugăm cu stăruință.

Al patrulea, dacă nu cerem nimic din bunurile acestei lumi.

Al cincilea, dacă ne cunoaștem adevăratul nostru interes.

Al șaselea, dacă aducem din partea noastră tot ceea ce putem aduce. În felul acesta vedeți cîți au fost ascultați: Corneliu, din pricina smereniei și bunătății sale, cananeanca din pricina stăruinței, Solomon din pricina cererii, pentru că - zice Domnul - n-ai cerut bogății și nici viața dușmanilor tăi; vameșul din pricina smereniei, alții, din alte pricini.

Și după cum pentru aceste pricini rugăciunile sînt ascultate, tot așa pentru pricini potrivnice acestora, ele nu sînt ascultate chiar cînd cei care le fac sînt niște drepti. Cine a fost mai drept decât Moise? Dar nici el n-a fost ascultat, cînd Domnul îi zice: Aceasta să-ți fie deajuns! - cînd el ceruse să intre în pămîntul făgăduinței. Dar cum aceasta era fără prisosință pentru el, Dumnezeu nu i-a încuviințat-o.

Încă altceva poate împiedica primirea rugăciunii noastre: stăruința noastră în păcat, odată cu facerea ei. Este ceea ce voia să zică Dumnezeu iudeilor, vorbind către Ieremia: *Tu însă nu mijloci pentru poporul acesta, nu înălța nici cereri, nici rugăciuni pentru ei, și nu stăruie pe lângă Mine, căci nu te voi asculta. Nu vezi ce fac ei în cetățile lui Iuda și pe ulițele Ierusalimului?*

Asemenea când noi cerem răul dușmanilor noștri, nu sîntem ascultați, ci mai rău supărăm pe Domnul. Rugăciunea e un leac, și de nu vom ști cum să-l luăm, nu vom culege nici o roadă...

Să nu arătăm noi lui Dumnezeu chipul în care trebuie să ne ajute. Avocaților, vorbitorilor care vorbesc în fața tribunalelor veacului, le arătăm numai care sînt treburile noastre, lăsîndu-le lor alegerea felului în care să ne ajute și libertatea de a ne îndruma aceste treburi cum vor crede mai bine. Cu atît mai mult așa trebuie să facem cu Dumnezeu.

I-ați arătat necazurile voastre? Nu-I arătați și chipul în care trebuie să vă ajute. El știe prin El Însuși cu amănunțime ce vă trebuie.

Sînt unii care sub chip de rugăciune, rostesc vorbe ca acestea: Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoiește-mi averea, răzbină-mă pe dușmanul meu... Purtarea aceasta este plină de lipsă de minte.

Trebuie lăsate acestea deoparte - și să rugăm, să invocăm pe Dumnezeu în felul vameșului: *Dumnezeule, ai milă de mine, păcătosul!* Dumnezeu știe cum trebuie să Se învrednicească de noi. *Căutați mai întîi Împărăția lui Dumnezeu și neprihănirea Lui, și toate aceste lucruri vi se vor da pe deasupra.*

81 - Cercetarea conștiinței

Trebuie totdeauna să avem privirile întoarse către judecătorul nostru - și să facem pentru greșelile noastre ceea ce facem pentru cheltuielile noastre.

De îndată ce ne sculăm din pat, mai înainte de a pleca spre vreuna din treburile noastre, fie cele obștești, fie cele casnice dacă vreți, chemăm servitorul și-i cerem socoteala de cheltuielile ce-a făcut, ca să știm care cheltuială a fost făcută cum se cuvine și care nu și cît ne-a rămas. Și dacă aflăm că ne-a rămas puțin, cugetăm în ce chip să facem rost de alți bani, ca nu cumva a doua zi, din pricina nebăgării noastre de seamă, să nu avem ce mânca.

Iată ce trebuie să facem și cu faptele noastre. Să chemăm conștiința noastră și să facem cu ea socoteala vorbelor noastre, faptelor noastre, gîndurilor noastre.

Să cercetăm care cheltuială a fost făcută bine și care spre pierdere.

Ce vorbe au fost cheltuite prost, pe sudalme, nerușinări, bîrfiri. Cu cuget voit, privirea noastră spre spurcăciuni.

Ce gînd a fost pus în lucrare spre răul nostru prin mîini, prin limbă, prin priviri.

Să ne silim să nu mai facem cheltuieli deșarte - și în locul a ceea ce a fost cheltuit rău, să punem la păstrare alte bogății, în locul cuvintelor aruncate prosteste, rugăciuni; în locul privirilor nerușinate, milostenii și postire.

De vom cheltui fără rost, fără să punem nimic deoparte, vom cădea în cea de pe urmă sărăcie, și fără să băgăm de seamă, ne vom îndrepta spre pedeapsa veșnică a iadului. Socoteala pe care obișnuim s-o facem cu banii noștri de cum răsare soarele, s-o facem așadar și pentru faptele noastre după masa de seară, mai înainte de a ne pleca fruntea pe perină, când nimeni nu ne supără și nimic nu ne tulbură.

Și să ne cerem socoteală nouă înșine de ceea ce am făcut și am zis de-a lungul zilei.

De vom descoperi vreo greșală, să ne pedepsim conștiința, să ne certăm voia, să aplecăm cugetul nostru sub durere cu atîta tărie, ca să nu mai îndrăznească, atunci când ne vom scula, să ne ducă spre aceeași prăpastie a păcatului, aducîndu-și aminte de asuprairea din ajun. Că acest ceas este cel mai potrivit pentru o asemenea încheiere de socoteli, însuși profetul o spune: *Ceea ce spuneți inimii cînd vă culcați.*

De-a lungul zilei multe ne împiedică să facem ce vrem: prietenii ne sîcîie, nevasta ne tulbură, copiii ne mîhnesc, treburi de toate felurile ne împresoară, că stăm și ne mirăm cum de nu cădem. Dar, odată descătușați din aceste înlănțuiri, la venirea serii, sîntem singuri cu noi înșine și ne bucurăm de o pace desăvîrșită, să adunăm la patul nostru tribunalul și făcîndu-ne propria noastră judecată, să ne facem plăcuți lui Dumnezeu.

82 - Cum trebuie să ne mărturisim păcatele

Vă mărturisiți greșelile, vă ziceți că sînteți nesfîrșit de ticăloși, - știu. Dar aceasta nu-i de-ajuns. Vreau să vă conving că o asemenea mărturisire nu vă acoperă. Atîta vreme cît nu faceți o mărturisire care să vă folosească, zadarnic vă învinuiți pe voi înșivă, nu veți putea prin aceasta să vă despovărați de păcat.

Nu poți face nimic cu rîvnă și prielnic dacă mai întîi nu ești încredințat că aceea ce faci este folositor. Cel ce seamănă, dacă după ce a aruncat sîmînța, nu se gîndește la seceriș, niciodată nu va secera. Cine ar primi să trudească în zadar, fără a trage un prisos din osteneala lui?

De asemenea cel ce seamănă vorbe, lacrimi și mărturisire, de nu va săvîrși aceasta cu bună nădejde, dacă se lasă mai departe pradă ticăloșiei deznădejdiei, nu se va putea dezrobi de păcate.

Nu aruncați deci păcatul vostru ocării, numai ca acuzator al vostru, ci cu gîndul că va trebui să fiți acoperiți prin aceea că vă căiți. Numai astfel veți putea face ca sufletul vostru care se mărturisește, să nu mai cadă în aceleași greșeli.

A te osîndi cu tărie, a te mărturisi păcătos, este un lucru lesnicios și obișnuit, am putea zice chiar la necredincioși. Destui bărbați și femei din cei care adesea duc o viață libertină, își zic păcătoși, dar nu cu gîndul care se cuvine întotdeauna. Așa că voi spune că ei nu se mărturisesc.

Fără a simți strângere de inimă, fără a vărsa lacrimi amare, fără a-și schimba purtarea, așa își strigă ei greșelile. Sînt dintre aceștia care făcînd astfel, nădăjduiesc să cîştige prin cuvinte alese cinstirea celor care-i ascultă. Alții, pe care izbirea deznădejdiei i-a îmbrîncit în moleșeală și care disprețuiesc părerea oamenilor, își dau pe față fără stinghereală stricăciunile, ca și cum ar fi vorba de ale altuia. Nu vreau să fiți dintre aceștia, nici să vă mărturisiți greșelile din deznădejde, ci în așteptarea unei îmbunătățiri.

Vedeți pe pustnicii munților? Ei și-au părăsit casa, familia, toate rangurile lor, s-au așezat afară de lume, s-au îmbrăcat în sac, se culcă pe cenușă, se închid în chilii strîmte - și încă nemulțumiți cu asemenea asupriri, ei își trimit asupră-le postul și foamea.

De v-aș porunci să faceți și voi la fel, nu veți da înapoi toți? Nu mi-ați spune că o asemenea viață e de nesuferit?

Dar eu vă spun că trebuie să trăiți așa; aș dori-o, dar nu vă silesc deloc.

Folosiți baia, îngrijiți-vă trupul, duceți-vă în oraș, aveți o casă, ajutați-vă cu servitori, mîncăți și beți. Numai în toate, feriți-vă de prea mult, pentru că acest prea mult zămislește păcatul. Căsătoriți-vă, aveți copii. Pavel a dat îndrumări, a scris epistole pentru cei ce duceau acest trai.

Bătălia ce se dă este grea, stîncă e înaltă, vîrfurile ei atinge cerul. Voi nu puteți atinge înălțimile, stați mai jos, urmăriți o izbîndă mai smerită.

Nu aveți tăria să vă despuiți de avutul vostru? Nu doriți pe al altuia - și nu aduceți nimănui vreo stricăciune.

Nu puteți posti? Nu vă lăsați luați de îmbuibări!

84 - Virtutea e cu puțință, oricare ar fi starea cuiva

Unul strălucește în sărăcie, altul în bogăție.

Ilie în sărăcie, Avraam în bogăție.

Mergeți către starea care vi se pare mai lesnicioasă și mai bine potrivită pentru voi. Unul strălucește în căsătorie - Avraam, altul în feciorie - Ilie.

Urmați calea pe care o vreți - și una și alta duce la cer. Unul strălucește în postire, Ioan; altul fără postire, Iov - și adăugăm că acesta avea grija unei neveste, a unor fii, a unor fiice, a unei case, și că avea multe bogății, iar celălalt n-avea nimic, numai un biet veșmînt aspru.

Dar ce vorbesc eu de case și de avuții, atunci cînd chiar rege fiind, poți ajunge la virtute? Nicăieri nu se află casă mai prinsă de atîtea treburi ca palatul unui rege, și iată că David strălucea pe tron, fără ca purpura și coroana să-l facă în stare de a fi virtuos.

Tot așa cu alt om - vreau să zic de Moise - căruia i se dăduse împuternicire asupra unui întreg popor, ceea ce făcea ca starea lui să fie încă și mai apăsătoare, căci cu cît mai mare îi era puterea, cu atît mai mari se ridicau pentru el greutățile.

Voi vedeți: oamenii s-au acoperit de slavă în bogăție și în sărăcie, - în căsătorie și în feciorie. Dimpotrivă, alții s-au prăpădit însurați și feciorelnici, bogați sau săraci.

A fost aceasta cu mulți oameni însurați, ca de pildă Samson, pe care-l pierdu nu căsătoria, ci însăși voia lui, a fost asemenea cu mulți care au trăit în feciorie, ca acele cinci fecioare neînțelepte din parabolă, cu mulți bogați, de pildă acela care disprețuia pe dreptul Lazăr. Iar în zilele noastre mulțime mare de oameni se prăpădesc, avînd starea sărăciei.

Voiți acum să vedeți pe unii care s-au mîntuit avînd îndeletnicirea armelor? Iată-l pe Corneliu! Sau pe unii care îngrijeau de treburile unei case? Iată-l pe eunucul reginei din Etiopia. Toate acestea, sînt dovezi că dacă ne îndrumăm pe noi înșine bine, fie chiar bogați, nimic nu ne va prilejui căderea. Ci dimpotrivă, orice cădere sau înălțare nu le aduce sărăcia, bogăția, tronul, ci greșita lor întrebuintare.

86 - Conștiința și legea morală

Alcătuind pe om dintru început, Dumnezeu a așezat în el legea firească.

Ce este aceea lege firească? Dumnezeu ne-a înzestrat cu conștiința; a făcut așa, fără să ne învețe să avem cunoașterea a ceea ce-i bine și a ceea ce este rău.

N-avem nevoie să învățăm că destrăbălarea este o stricăciune și cumpătarea o virtute - știm aceasta din totdeauna. Și ca să ne arate că avem din totdeauna o asemenea cunoaștere, legiuitorul cînd a dat după aceea legile, a zis: *Să nu ucizi*, fără să adauge: că uciderea este o crimă! Ci a zis numai atît: *Să nu ucizi!* A pus numai opreliște păcatului, fără să arate care-i cuprinderea lui. De ce deci la învățămîntul: *Să nu ucizi*, n-a adăugat: căci uciderea este o crimă? Fiindcă el știe mai dinainte că noi avem cunoașterea pe care ne-a dat-o conștiința - și că El Își spune cuvîntul unor oameni cu mintea limpede și știutori. Cînd ne dă alte îndemnuri pe care conștiința încă nu ni le-a făcut cunoscute, nu Se mărginește să pună numai opreliștea, ci adaugă și de ce. Hotărînd asupra sabatului, după ce zice: *A șaptea zi nu veți face nici o lucrare*, - ne dă și temeiul pentru care trebuie să stăm nelucrători. Care-i acest temei? Pentru că în ziua a șaptea Dumnezeu S-a odihnit după toate lucrările ce le-a făcut. Pentru că ați robit în țara Egiptului.

Spuneți-mi dar, pentru ce cu privire la sabat a adăugat temeiul opreliștei, și n-a spus nimic cînd a fost vorba de ucidere? Pentru că la întîmplarea dintîi, nu era vorba de un învățămînt din cele de la început, care ne-a fost descoperit de conștiință, ci de un învățămînt de mîna a doua, pentru un interes mai lăaturalnic și mai trecător, care mai apoi a fost și lepădat. Dar porunci ca acestea: *Să nu ucizi*, *să nu fii desfrînat*, *să nu furi*... stau ca niște străji ale vieții noastre. De aceea Domnul nu le îndreptățește și nici nu ni le învață, ci numai ni le pune ca niște opreliști.

Dar grecii, adică neamurile, nu îngăduiesc asemenea temeiuri. Să ne întoarcem dar către ei. Care le sînt temeiurile? Dacă ar fi să-i crezi, zic că nu se află în conștiința noastră nici o lege pe care s-o cunoaștem, fără să o fi învățat și că Dumnezeu n-a pus nimic din acestea în firea noastră.

Atunci de unde se trag legile pe care legiuitorii lor le-au făcut cu privire la căsătorie, la ucidere, la testamente, asupra îndatoririi de a nu pofti din ce nu este al nostru și asupra multor altele de acestea? Poate că legiuitorii de azi au învățat acestea de la cei vechi, aceștia de la înaintașii lor - și acești înaintași de la cei încă de mai înainte. Dar aceștia, la obârșie și înaintea tuturor, de la cine oare au învățat? Nu așa că din conștiința lor?

87 - Despre voia liberă a omului

Voința liberă este aceea care ne îndrumă. Noi nu sîntem cum cred unii, la îndemîna soartei.

În limitele a ceea ce voim și aceea ce nu voim, se află pentru noi binele și răul.

De aceea Dumnezeu ne-a făgăduit împărăția Sa - și ne-a pus sub amenințarea mîniei Sale. N-ar fi făcut aceasta cu niște ființe care stau înlănțuite de trebuință. Și la o împlinire și la cealaltă. El plătește faptele ce le săvîrșim cu cuget deplin. N-ar fi statornicit legi, n-ar fi dat sfaturi, dacă am fi fost legați în lanțuri de soartă.

Dar cum noi ne aflăm liberi și stăpîni deplini pe voia noastră, cum ne înrăutățim prin nebăgarea noastră de seamă, și ne îmbunătățim prin vegherea noastră, Dumnezeu a pregătit această tămăduire: făcîndu-ne să ne temem de pedeapsa Sa și să nădăjduim către împărăția Sa; ne dovedește că viața nu ni-i îndrumată nici de soartă, nici de noroc, nici de graiurile horoscopului, nici de mersul stelelor pe cer.

Dacă tot ce se petrece ar atîrna de aceste temeieri, de ce bați pe slujitorul tău dacă ți-a furat ceva? De ce duci pe femeia ta adulteră în fața judecătorului? De ce te rușinezi cînd faci ceva ce nu trebuie? De ce nu suporti vorbele de dojană, iar dacă cineva îți atribuie numele de bețiv, destrăbălat, stricat sau altul asemenea, de ce vorbești că aceasta este o ocară?

Dacă aceasta n-ai făcut-o cu voie deplină, dacă aceasta nu-i temei de dojană, atunci nici ce-a fost zis nu-i ocară. Din clipa cînd dojenești pe cei ce greșesc, sau te rușinezi c-ai făcut rău și cauți a-l acoperi, sau vezi ocară în dojanele ce ți se fac pentru aceasta, ai și recunoscut că faptele noastre nu sînt înlănțuite de soartă, ci că sînt vrednice de demnitatea pe care le-o dă voia cea liberă.

Cu cei care în adevăr au săvîrșit ceva din constrîngere, peste voia lor, se cade să fim mărinimoși. Dacă un om stăpînit de un diavol ne sfîșie veșmîntul sau ne lovește, nemulțumiți că nu-l putem pedepsi deloc, avem pentru el milă și îndurare. De ce? Pentru că fapta lui nu-i lucrarea voii libere, ci asupra diavolului.

Așa fiind, dacă și celelalte greșeli ar fi ieșit de sub apăsarea soartei, s-ar cădea să le iertăm.

De vom invoca întotdeauna soarta, totul va fi amestec în lucrurile acestei lumi. Nu va fi nici virtute, nici viciu, nici arte, nici legi - și nici altele acestora asemănătoare. La ce bun să ne îngrijim atîta de tare cînd sîntem bolnavi; să cheltuim bani, să chemăm doctori, să primim leacuri, să ne înfrînăm pofta și să alungăm dorințele?

Dacă de soartă atîrnă sănătatea și boala, zadarnice sînt cheltuielile, zadarnice cercetările doctorilor, zadarnice toate opririle pe care ni le pun ei. Dar nu, și aici ca și mai sus, se arată adevărul: nimic din toate acestea nu-i de prisos. Dreptatea se arată și cu privire la această vorbă: soarta! Treburile omenești nu se află sub supunerea trebuinței, ci precum spuneam, totul este aici luminat de demnitatea pe care o dă voia cea liberă.

88 - Voia liberă și știința mai dinainte a lui Dumnezeu

De se va întreba cineva, dacă trebuie ca poticnirea să vină, cum fugi de ea? Răspunsul este acesta: chiar dacă poticnirea va fi să vină, să nu cădem cu orice chip. Asemeni un doctor poate zice: E nevoie ca cutare boală să vină, dar nu ca să-ți aducă numaidecît moartea, dacă vom fi cu băgare de seamă.

Cînd Dumnezeu vorbește despre trebuință, nu înțelege vorbind astfel, să ne răpească neatîrnarea lucrării noastre, nici slobozenia hotărîrilor noastre, cum nici a supune viața omenească unei constrîngeri dinafară. El numai prezice ceea ce nu se poate să nu vină; ceea ce, cu alte cuvinte, a arătat Luca, atunci cînd a zis: *Nu se poate ca să nu vină poticnirea*. Nu prezicerea lui Dumnezeu o aduce, departe de noi acest gînd, nu pentru că mai dinainte le-a vestit, ele vin, ci El le-a vestit pentru că nu se putea să nu vină.

Dacă oamenii care pricinuesc aceste scandaluri n-ar fi avut voia răului, ele n-ar fi venit - și dacă n-ar fi trebuit să se petreacă, n-ar fi fost vestite.

89 - Voia liberă și harul

De va zice cineva: Profetul plîngînd - e vorba de Ieremia - a adus în lume o învățătură strîmbă. Ne răpește libertatea zicînd că aceea ce trebuie să facem nu atîrnă de noi. Deloc: plîngerile lui întăresc tocmai contrariul. După ce a zis: Calea omului nu stă în puterea lui - nu s-a oprit aici, ci a urmat: Omul nu va merge și nu-și va îndruma mersul de la sine. Ceea ce vrea el să zică, este că: Nu atîrnă totul de noi. O parte de noi, alta de Dumnezeu.

Să alegem bine ce-i mai bun - să voim binele - să pornim la săvîrșirea lui; să ne silim la tot felul de nevoie, - iată care este partea voii noastre; dar să ducem lucrarea pînă la sfîrșit, să nu cădem în drum, să ajungem la izbîndă - iată ceea ce atîrnă de harul de sus.

Dumnezeu a împărțit virtutea cu noi; n-a lăsat-o să atîrne toată de noi, ca să depărteze de la noi păcatul trufiei - și nici n-a luat-o întregă în atîrnarea lor, ca să nu ajungem la trîndăvie. Făcînd să atîrne de noi o mică parte a sarcinii - săvîrșește El pe cea mai de seamă.

Că cei mulți s-ar lăsa încîntați de trufie și de obrăznicie dacă totul ar atîrna de noi, dovada o găsim în vorbirea fariseului: știm cît s-a semețit, ce vorbire trufașă a ținut - și cum deșertăciunea îl purta pe deasupra lumii întregi. Pentru aceasta Dumnezeu n-a lăsat totul în puterea noastră, ci a făcut să atîrne de noi numai puțin, ca să aibă motiv să ne dea dreptele cununi.

Și și-a arătat gândul în acea pildă când zice că găsim către al 11-lea ceas niște lucrători, i-a trimis și pe ei să lucreze în via sa. Ce-ar fi putut ei să lucreze în ceasul acela? Era totuși deajuns în ochii lui Dumnezeu acest scurt răstimp ca să le dea plata deplină.

Ceea ce, dar, vrea să zică profetul, este că izbînda nu atîrnă de noi, ci de ajutorul Dumnezeiesc - în vreme ce alegerea unei căi atîrnă de noi și de voia noastră. Dar atunci, veți zice, dacă izbînda atîrnă de ajutorul Dumnezeiesc, eu n-aș putea, la întîmplare că nu izbîndesc, să fiu părtaș vreunei învinuiri. Cînd eu am adus tot ce puteam aduce de la mine, cînd am ales o cale, cînd m-am pus pe lucru, dacă Dumnezeu, Stăpînul desăvîrșirii nu mă însoțește, nu-mi întinde mîna, eu mă aflu la adăpost de orice dojană! Dar aceasta nu se întîmplă, da, nu se întîmplă. E cu neputință ca atunci cînd noi am încercat totul, spre a alege binele, spre a-I face voia, Dumnezeu să ne părăsească. Dacă acelora care nu vreau, El le dă sfat și păreri ca ei să consimtă și să vrea - cu atît mai mult nu-i va părăsi pe cei care, ei înșiși fac buna alegere.

90 - Putem, dacă vrem, să ajungem la virtutea sfinților

De vom vorbi despre apostoli și îi vom preamări, ar trebui de îndată să plîngem văzînd ce depărtare ne desparte de ei. Dar noi adesea nu găsim că ar fi vreo greșală aceasta - și trăim cu gândul că este peste putință să ajungem la o asemenea înălțime.

Iar dacă cineva ne-ar întreba de ce, de îndată vom argumenta așa: Acela era Pavel, acela era Petru, acela era Ioan. Ce înseamnă oare că acela era Pavel, iar acela Petru?

Spuneți-mi, oare acești oameni nu erau părtași aceluiași firi ca și noi?

N-au intrat în viață prin aceeași cale? N-au respirat același aer? N-au folosit aceleași lucruri? Nu se aflau printre ei și din acei cu soție și copii? N-au avut anumite îndeletniciri ca să poată trăi? Iar unii din ei n-au fost robiți păcatelor? Dar ei au avut din belșug învrednicirea harului lui Dumnezeu. Ei bine, dacă ni s-ar porunci să înviem morții, să tămăduim alte neputințe de acestea, desigur că acoperirea despre care vorbim ni s-ar potrivi. Dar cînd este vorba să se îndreptăm purtarea și să dăm dovadă de ascultare, ce legătură este între una și alta? Voi, de asemenea, vă bucurați de harul Dumnezeiesc prin săvîrșirea botezului aveți părăsire cu Duhul Sfînt și chiar dacă nu puteți săvîrși minuni, cel puțin aveți atît cît vă trebuie ca să dovediți o purtare dreaptă și scutită de dojană. Astfel că stricăciunea vi se trage din nepăsarea voastră...

91 - Nici ispitele diavolului și nici pildele proaste ale celor răi, nu justifică și nu acoperă păcatele noastre

Diavolul e rău, recunosc, dar rău pentru el însuși, nu pentru noi, dacă sîntem cu băgare de seamă. Aceasta-i firea răutății, nu-i pericol decît acelora care și-o însușesc.

Dumnezeu a îngăduit înadins ca cei răi să fie amestecați cu cei buni. El n-a dăruit un alt pămînt celor răi, ci a amestecat pe unii cu alții, săvîrșind astfel o lucrare de mare folos. Cei buni își dovedesc vrednicia în mijlocul acelora care-i trag de la calea cea dreaptă spre rău. Căci trebuie - este zis - ca să fie între voi rătăcirii, ca acei statornici să se vădească printre voi.

Iată pentru ce Dumnezeu a îngăduit pe cei răi în lume: ca astfel cei buni să capete o strălucire încă și mai vie. Vedeți de cîtă învrednicire se pot ei bucura? Iar aceasta nu le vine de la cei răi, ci de la propria vrednicie.

Același temei este cînd e vorba despre diavol. Dumnezeu l-a îngăduit pentru a vă face mai băgători de seamă, ca să dea o mai mare strălucire luptătorului, o mai strașnică măreție luptei.

Așa că de vi se va spune: Pentru ce Dumnezeu a îngăduit existența diavolului? - răspundeți așa: Departe de a fi stricător celor veghetori și băgători de seamă, diavolul le slujește, nu prin voia lui însuși, care-i ticăloasă - ci ca urmare a vredniciei acestora, care scot din răutatea lui, ceea ce le trebuie.

Cînd diavolul s-a oprit asupra lui Iov, n-a fost cu gîndul de a-l face să strălucească încă și mai tare, ci ca să-l doboare. Din pricina aceasta, a acestui gînd și a acestei năzuințe, el era ticălos. Cu toate acestea nimic n-a stricat celui drept. Ba încă, acesta își dovedi și mai tare vrednicia, așa precum am arătat. Diavolul a dat dovadă de ticăloșie - cel drept de vrednicie.

92 - Păcatul nu este numai decît urmarea firii noastre

Dar, veți zice, eu stau sub apăsarea firii - desigur, iubesc pe Hristos, - dar firea mă silește să păcătuiesc. Dacă suferi constrîngere și asuprire, vei fi iertat, dar dacă prin nepăsare ai căzut, nu este iertare!

Să vedem: să lămurim dacă păcatele se săvîrșesc prin nevoie și constrîngere, sau mai degrabă prin nebăgare de seamă și nepăsare grea.

Să nu ucizi - este zis. Ce te silește? Cine te împinge la aceasta? Ce asuprire este aici? Care din noi ar alege cu dragă inimă să bage cuțitul în gîtul aproapelui și să-și păteze mîna de sînge? Nimeni! Așa că, potrivit a ceea ce ziceți, mai degrabă ca să păcătuiești te constrîngi și te silești.

Dumnezeu a pus în firea noastră ca un fel de farmec care ne face să ne iubim unii pe alții. Toată viețuitoarea - este scris - își iubește pe cel asemenea, iar omul pe aproapele lui. Băgați așadar de seamă că noi avem de la fire o înclinare spre virtute? Cele rele sînt împotriva firii; dacă ele biruiesc, este o dovadă a nemaipomenitei noastre leneviri.

Iar curvia, ce veți spune? Ce nevoie ne împinge spre ea? Ziceți că e năvala poftei? Și pentru ce, vă rog? Nu vă este îngăduit să aveți legături cu femeia voastră - și așa de a putea pune frâu acestei năvale? Veți zice: dar eu sînt prins de dragoste pentru femeia aproapelui. La această întîmplare nu poate fi vorba de constrîngere; dragostea nu-i treabă de constrîngere - nu iubești din constrîngere, ci cu voie și de la sine. Legătura trupească poate se impune omului, dar nu de a iubi pe aceea sau pe cealaltă. Ceea ce lucrează în împrejurarea aceasta, nu-i pofta legăturii trupesti, ci slava deșartă, trufia, pofta nemărginită.

Și furtul - este el o constrîngere? Da - ziceți - sărăcia îl produce. Sărăcia lucrează dar tocmai la contrariul a ceea ce ziceți. Furtul este fapta trîndavului. Sărăcia de obicei naște nu lenevia, ci dragostea de muncă. Furtul deci se trage tot din lene.

Mai ascultați și aceasta: Ce este mai greu și mai neplăcut? Să umbli noaptea prin întuneric, să-ți pui în cumpănă viața, să fii gata de ucidere, să tremuri, să mori de frică? Sau, mai degrabă să te pui pe lucru în fiecare zi și să te bucuri fără teamă, în deplină siguranță? Desigur, acesta din urmă e lucru mai firesc, și de aceea, cei mai mulți oameni duc acest fel de viață.

Vedeți așadar că virtutea este în rostul firii, iar păcatul împotriva ei? E ca și sănătatea și boala. Ce să mai spunem despre minciună și despre bîrfă? Cum pot fi ele justificate? Le săvîrșim cu buna noastră voie...

Cînd batjocorim, ascultăm de vreo constrîngere? Da, mînia ne scoate din fire, ne arde și nu mai îngăduie sufletului să fie liniștit.

Omule, nu mînia - ci micimea de suflet ne face să fim batjocoritori. Dacă ar fi mînia, atunci toți oamenii ar fi supuși ei. Sîntem în stare să ne mîniem, nu pentru ca să batjocorim pe aproapele, ci pentru a îndrepta pe cei păcătoși, pentru a ne ridica pe noi înșine, pentru a scăpa de toropeală. Mînia este în noi ca un imbold, care trebuie să ne facă să scrîșnim din dinți împotriva diavolului, făcîndu-ne în stare ca să-l biruim - iar nu ca să ne ridicăm unul împotriva altuia.

93 - Obîrșia răului

Dar pentru ce a făcut Dumnezeu pe om așa cum este, adică în stare de a fi rău? Nu Dumnezeu l-a făcut așa, departe de aceasta; căci altfel nu l-ar fi pedepsit. Ținem oare de rău pe robii noștri cînd noi înșiși sîntem în greșeli? Cu atît mai mult Dumnezeu, Stăpînul lumii, nu ne-ar fi ținut pe noi.

Cum a ajuns așadar omul unde a ajuns? Prin propria lui greșeală, prin greșeala trîndăviei lui. A creat Dumnezeu pe toți oamenii? Pentru oricine aceasta-i limpede. Cum se face atunci că nu toți sînt asemenea, în ce privește virtutea și stricăciunea?

De unde au ieșit cei răi, cei stricați? Dacă voia nu are aici nici un rost, dacă firea a făcut totul, atunci cum se face că unii să fie buni, și alții răi? Dacă toți ar fi răi din fire, ar fi cu neputință să fie cineva rău. Firea fiind aceeași pentru toți oamenii, toți ar trebui să fie, din partea aceasta, de un singur fel: buni sau răi.

Vom zice că unii sînt buni din fire și alții răi; ceea ce ar fi neînțelept, după cum am arătat. Atunci aceste feluri de a fi ar trebui să fie nestrămutate, căci ceea ce-i firesc este și nestrămutat. De pildă, toți sîntem supuși morții și suferinței - și orice am face, nimeni nu poate fi nepăsător. Ci noi vedem mulți ajungînd din buni răi și din răi buni. La cea dintîi întîmplare prin trîndăvie, la cea de-a doua prin băgare de seamă. Ceea ce ne arată cu prisosință că aceste două feluri de a fi nu sînt deloc firești, pentru că însușirile firești nu se schimbă și nu se cîștigă prin băgare de seamă. După cum nu-i nevoie să facem nici un efort ca să vedem sau să auzim - cu atît mai mult n-ar trebui să ne trudem ca să practicăm virtutea, dacă firea ea însăși ar fi aceea care ne-ar da-o în folosire. Și de ce oare Dumnezeu ar face răi, cînd poate face buni pe toți oamenii?...

Atunci de unde izvorăște răul? Întrebați-vă voi înșivă. Treaba mea este să vă arăt că nu vine nici din fire, nici de la Dumnezeu. Atunci e întîmplarea? Deloc. Atunci, vine din nimic?

Tăceți din gură; feriți-vă de nebunia de a cinsti la fel și încă în ce fel, răul și pe Dumnezeu! Căci dacă răul vine din nimic, el ar fi atotputernic, și n-ar putea fi nici scos, nici nimicit. Ceea ce într-adevăr se trage din nimic, n-are sfîrșit, toată lumea își dă seama de aceasta.

Și dacă răul ar avea atîta putere, cum se face că sînt și atîția oameni de bine? Cum ființele care au început, ar putea fi ele mai puternice decît răul, care nu are început? Dar Dumnezeu poate stîrpi răul. Cînd? Și cum ar putea El stîrpi ceea ce se bucură de aceeași cinste ca El și avînd aceeași putere? O, răutate diavolească, ce de rele ai scornit! Ce blasfemie a născocit împotriva lui Dumnezeu!

Cum a închipuit sub cuvînt de pietate, o nouă impietate! Voind a statornici că răul nu se trage de la Dumnezeu, a adus o altă învățătură stricată, că adică el nu ar avea început.

Dar în cele din urmă, de unde se trage răul? Din aceea că vrem sau nu vrem. Și că vrem sau nu vrem, la rîndul lor, de unde vin?

Din noi înșine... Răul nu-i altceva decît neascultare față de Dumnezeu. Dar omul de unde a învățat aceasta? Spuneți-mi: era prea greu să învețe aceasta? Nici eu nu zic că era prea greu, dar de unde i-a venit voia aceasta a neascultării? Din alegerea lui și din ignoranța lui. Stăpîni fiind de a alege, unii au ales răul.

Dacă după acest răspuns vă aflați încă încurcați și tulburați, eu am să vă pun o întrebare care nu-i nici atît de grea, nici amestecată, ci una simplă și limpede. Ați fost pe rînd buni și răi? Ceea ce înseamnă: Vi s-au întîmplat uneori să biruiți patima, iar de alte ori să fiți biruiți de ea? De a fi biruiți de beție sau de a o birui voi pe ea? De a vă lăsa luați de mînie sau de a o goni? De a disprețui un sărac sau de a-l lua în seamă? De a păcătui prin nerușinare sau de a fi caști?

De unde vin așadar toate aceste valuri? De unde? De nu-mi veți spune, vă voi spune eu. De acolo că uneori ați fost cu băgare de seamă și v-ați dat osteneală, iar alteori ați fost nebăgători de seamă și trîndavi!...

9-XII-2017

4-I-2021.